

**PARLAMENTĀRĀS IZMEKLĒŠANAS KOMISIJAS PAR
VALSTS NOZAGŠANAS PAZĪMĒM UN PIRMSTIESAS IZMEKLĒŠANAS KVALITĀTI
KRIMINĀLPROCESĀ NR. 16870000911
GALAZIŅOJUMS**

SATURS

Lietotie saīsinājumi, apzīmējumi un termini

1. daļa. Parlamentāro izmeklēšanas komisiju mandāts un darbības principi

2. daļa. Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par valsts nozagšanas pazīmēm un pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti kriminālprocesā Nr. 16870000911 izveidošana un darbība

2.1. Komisijas izveidošana, mērķis un uzdevumi

2.2. Komisijas sastāvs

2.3. Komisijas darbībā iesaistītās personas

2.4. Komisijas sēdēs izskatītie jautājumi

2.5. Komisijas secinājumi

3. daļa. Lietā esošā informācija par iespējamu valsts nozagšanu

3.1. Komisijas uzklautie viedokļi un konstatētie fakti

3.2. Komisijas secinājumi

4. daļa. Faktori, kas noveda pie krimināllietas Nr. 16870000911 izbeigšanas pirmstiesas izmeklēšanas stadijā

4.1. Komisijas uzklautie viedokļi un konstatētie fakti

4.2. Komisijas secinājumi

5. daļa. Publiskajā telpā izskanējušās informācijas atbilstība krimināllietas Nr. 16870000911 materiāliem

5.1. Komisijas uzklautie viedokļi un konstatētie fakti

5.2. Komisijas secinājumi

6. daļa. Saistībā ar krimināllietu Nr. 16870000911 izskanējusi informācija par iespējamu valsts nacionālās drošības apdraudējumu un atsevišķu personu iespējamu darbību citu

valstu interešu labā, tostarp iespējamu nelikumīgu uzturēšanās atļauju un citu dokumentu izsniegšanas ietekmēšanu, kā arī potenciālie riski cilvēkiem un videi

6.1. Komisijas uzklauštie viedokļi un konstatētie fakti

6.2. Komisijas secinājumi

7. daļa. Informācija, kas norāda uz iespējamiem Satversmes pārkāpumiem un, iespējams, prettiesisku manipulāciju ar sabiedrisko viedokli, izmantojot masu informācijas līdzekļus

7.1. Komisijas uzklauštie viedokļi un konstatētie fakti

7.2. Komisijas secinājumi

8. daļa. Pielikumi

Lietotie saīsinājumi, apzīmējumi un jēdzieni

- *Komisija* – Saeimas 2017. gada 21. jūlijā izveidotā Parlamentārās izmeklēšanas komisija par valsts nozagšanas pazīmēm un pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti kriminālprocesā Nr. 16870000911
- *Kriminālprocess* – kriminālprocess Nr. 16870000911
- *Operatīvā lieta* – operatīvā lieta, uz kuras pamata tika uzsākts kriminālprocess Nr. 16870000911
- *KNAB* – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
- *Ģenerālprokuratūra* – Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra
- *Rīdzenes sarunas*:
  - a) vairākās publikācijās žurnālā un portālā “Ir” atspoguļoto Kriminālprocesa un/vai Operatīvās lietas materiālu – personu sarunu audioierakstu un/vai to atšifrējumu – izklāsti, izvilcumi un citāti, kas minētajā žurnālā un tā portālā ir apkopotī un sagrupēti atbilstoši noteiktiem tematiem (personu sarunu priekšmetiem)¹;

---

¹ Sk. www.irlv.lv/ridzenesarunas

b) Kriminālprocesa un/vai Operatīvās lietas materiālos esoši citi personu sarunu audioieraksti un/vai to atšifrējumi

- **“valsts sagrābšana”** (Komisijas nosaukumā un Galaziņojuma tekstā arī **“valsts nozagšana”**) – *“politiskā korupcija, kas izpaužas kā apzināta valsts amatpersonu rīcība normatīvo aktu, administratīvo aktu un politisku lēmumu pieņemšanā vai to pieņemšanas procesu ietekmēšanā, lai gūtu sev vai sev pietuvinātām personām ekonomisku labumu”* (plašāk sk. Galaziņojuma 3. daļu)
- **RTO** – sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Rīgas tirdzniecības osta” (reģ. Nr. 40003755064)
- **ZZS** – politiskā apvienība “Zaļo un Zemnieku savienība” (reģ. Nr. 40008068957), kuru veido politiskās partijas “Centriskā partija Latvijas Zemnieku savienība” (reģ. Nr. 40008044840) un “Latvijas Zaļā partija” (reģ. Nr. 40008044893) un kura sadarbojas ar politiskajām partijām “Latvijai un Ventspilij” (reģ. Nr. 40008045009) un “Liepājas partija” (reģ. Nr. 40008087572)

1. daļa. **Parlamentāro izmeklēšanas komisiju mandāts un darbības principi**

1. Saskaņā ar Satversmes 26. pantu un Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 1. pantu Saeima ieceļ parlamentārās izmeklēšanas komisiju, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Parlamentārās izmeklēšanas komisija vadās pēc Satversmes, Saeimas kārtības ruļļa, Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma un citiem likumiem.
2. Parlamentārās izmeklēšanas komisijai pamatdarbības veids ir sēdes. Izmeklēšanas komisijas darbības noslēgumā ar absolūto komisijas locekļu balsu vairākumu tiek apstiprināts galaziņojums, kurā atspoguļo ziņas par komisiju, komisijas konstatētos faktus un to novērtējumu, kā arī priekšlikumus konstatēto trūkumu novēršanai.
3. Parlamentārās izmeklēšanas komisija savā darbībā vadās pēc šādiem principiem²:
  - 1) *parlamentārās izmeklēšanas princips* – parlamentārās izmeklēšanas komisijas veic parlamentāro izmeklēšanu, kas atšķiras no tiesībaizsardzības institūciju veiktās izmeklēšanas. Parlamentārā izmeklēšana primāri ir parlamenta kontrole pār izpildvaras darbībām saistībā ar kādu notikumu vai faktu, kas liek domāt par valsts pārvaldes bezdarbību vai mazspēju kādas konkrētas funkcijas izpildē.³ Komisijas darbības rezultāts nav un nevar būt personu krimināltiesiskās atbildības izvērtēšana, personu saukšana pie kriminālatbildības, sodīšana u. tml. Komisija neietilpst t. s. kriminālprocesuālajā institucionālajā hierarhijā. Komisijas darbības mērķis nav jauna kriminālprocesa veikšana vai izbeigtā Kriminālprocesa atjaunošana vai atkārtošana. Komisija nepilda (neaizstāj) policijas, prokuratūras vai tiesas funkcijas. Komisijas kompetencē nav arī tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku, amatpersonu disciplināra vai citāda sodīšana. Komisija var izteikt priekšlikumus normatīvā regulējuma un cita veida uzlabojumiem tiesībaizsardzības iestāžu un citu valsts institūciju un to amatpersonu darbā (tostarp – operatīvās darbības un izmeklēšanas uzraudzības sistēmā). Komisija var paust arī politisku vērtējumu par personu rīcību;

---

² Šajā izklāstā izmantots parlamentārās izmeklēšanas komisiju darbības principu apskats, kas ietverts *parlamentārās izmeklēšanas komisijas par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013. gada 21. novembrī notikušās traģēdijas cēloņus, un turpmākajām darbībām, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā* galaziņojuma 1.4. punktā, kā arī divas tajā (1.4.1. punktā un 1.4.2. punktā) ietvertās atsauces.

³ Balodis R. *Parlamentāru (parlamentārisku) izmeklēšanas komisiju statuss un to loma valsts pārvaldībā*. Jurista Vārds, 12.05.2015., Nr. 19.

- 2) *nevainīguma prezumpcijas princips* – ikvienā tiesiskā un demokrātiskā valstī darbojas nevainīguma prezumpcija, saskaņā ar kuru nevienu personu nevar atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kamēr tās vaina nav pierādīta likumā noteiktajā kārtībā.⁴ Šis princips ir īpaši svarīgs saistībā ar konkrētās Komisijas specifiskajiem uzdevumiem. Saskaņā ar šo principu nekas nedz Komisijas darbībā kopumā, nedz arī jebkurā no Galaziņojumā minētajiem apsvērumiem nav domāts un nevar tikt interpretēts kā pretējs tam. Nevainīguma prezumpcijas princips ir saistošs un nepārkāpjams gan Komisijas locekļiem, gan ikvienai citai valsts amatpersonai, kas izteikusies, izsakās vai izteiksies saistībā ar Komisijas darbu un šo Galaziņojumu. Neviena Komisijas vērtējums neprezumē attiecīgo personu vainu. Taču šis princips nenozīmē, ka parlamentārās izmeklēšanas laikā Komisijas konstatētie fakti nevar būt par pamatu jauniem kriminālprocesiem, resoriskām pārbaudēm, disciplinārlietām u. tml.;
- 3) *neitralitātes un objektivitātes princips* – lai novērstu jebkuras aizdomas par iespējamu ietekmi uz parlamentārās izmeklēšanas komisijas locekļu lēmumiem, ikviens loceklis paraksta apliecinājumu par interešu konflikta neesamību viņa darbībā parlamentārās izmeklēšanas komisijā, kā arī apliecina, ka uz viņu neattiecas Saeimas deputātu ētikas kodeksa 10. punkts (deputāts atturas no iesaistīšanās parlamentārās izmeklēšanas komisijās, ja izmeklējamā joma un periods ir saistīti ar viņa darbību);
- 4) *labas pārvaldības un atgriezeniskās saites principi* – saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likumu komisijas galaziņojumā atspoguļotos priekšlikumus izmeklēšanas komisija nosūta Saeimas komisijām, Ministru kabinetam, ministrijām un citām publiskas personas institūcijām, kuru kompetencē ietilpst attiecīgo priekšlikumu ieviešana. Minētajā likumā ir iestrādāts arī atgriezeniskās saites princips, jo Komisijas priekšlikumu adresātiem ir ar likumu noteikts pienākums izvērtēt priekšlikumus un lemt par to ieviešanu;
- 5) *atklātības un informācijas pieejamības princips* – lai gan var būt parlamentārās izmeklēšanas komisijas, kuras savas darbības specifikas dēļ informāciju, kas ir to rīcībā, nepublicē un kuru sēdes ir aizklātas, lielākoties parlamentārā izmeklēšana notiek sabiedrībai pilnībā atklāti.

---

⁴ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Vēstnesis, 2011, 144.–148. lpp.

2. daļa. **Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par valsts nozagšanas pazīmēm un pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti kriminālprocesā Nr. 16870000911 izveidošana un darbība**

2.1. **Komisijas izveidošana, mērķis un uzdevumi**

1. Komisiju 2017. gada 21. jūlijā izveidoja Saeima pēc 35 deputātu⁵ pieprasījuma.
2. Komisija tika izveidota, jo publiskajā telpā nonāca Operatīvās lietas un Kriminālprocesa materiālu daļa (*Rīdzenes sarunas*), kas sabiedrībā un arī masu informācijas līdzekļos izraisīja negatīvu reakciju pret *Rīdzenes sarunu* saturu un tajās pausto. Īpašu uzmanību ir izpelnījusies arī pati Operatīvās lietas un Kriminālprocesa materiālu daļas (*Rīdzenes sarunu*) nonākšana publiskajā telpā.
3. Saeimas paziņojumā par Komisijas izveidošanu⁶ ir norādīti **Komisijas uzdevumi**:
  - 1) izvērtēt šajā lietā esošo informāciju par iespējamu valsts nozagšanu;
  - 2) izvērtēt faktoros, kas noveda pie krimināllietas Nr. 16870000911 izbeigšanas pirmstiesas izmeklēšanas stadijā;
  - 3) pārbaudīt publiskajā telpā izskanējušās informācijas atbilstību krimināllietas Nr. 16870000911 materiāliem;
  - 4) izvērtēt saistībā ar krimināllietu Nr. 16870000911 izskanējušo informāciju par iespējamu valsts nacionālās drošības apdraudējumu un atsevišķu personu iespējamu darbību citu valstu interešu labā, tostarp iespējamu nelikumīgu uzturēšanās atļauju un citu dokumentu izsniegšanas ietekmēšanu, kā arī potenciālos riskus cilvēkiem un videi;
  - 5) izvērtēt informāciju, kas norāda uz iespējamiem Satversmes pārkāpumiem un, iespējams, prettiesisku manipulāciju ar sabiedrisko viedokli, izmantojot masu informācijas līdzekļus.
4. Atbilstoši iepriekš minētajiem Komisijas uzdevumiem ir strukturēts Galaziņojums⁷, katra uzdevuma veikšanas ietvaros norādot:
  - 1) būtiskākos Komisijas uzklautos viedokļus un konstatētos faktus;
  - 2) Komisijas izdarītos secinājumus.

---

⁵ Tajā skaitā – Andrejs Judins, Aleksejs Loskutovs, Edvards Smiltēns, Hosams Abu Meri, Ojārs Ēriks Kalniņš, Veiko Spolītis, Ints Dālderis, Romualds Ražuks, Atis Lejiņš, Ilze Viņķele, Nellija Kleinberga un citi (sk. Latvijas Republikas 12. Saeimas ārkārtas sesijas 2017. gada 21. jūlija sēdes stenogrammu).

⁶ Sk. Saeimas 2017. gada 21. jūlija paziņojumu par Komisijas izveidi.

⁷ Sk. attiecīgi Galaziņojuma 3.–7. daļu.

5. Komisija ir izveidota uz sešiem mēnešiem.
6. Komisijas darbs norisinājās sēdēs. Tika nodrošināta Komisijas sēžu (izņemot slēgto sēžu un atklāto sēžu slēgto daļu) tiešraide.
7. Lai veicinātu sabiedrības informētību un izglītošanu par valstiski un sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem un nodrošinātu Komisijas darba caurredzamību, Saeimas mājaslapā ir izveidota atsevišķa interneta vietne <http://izmeklekomisija.saeima.lv>, kurā atainots Komisijas darbs (Komisijas sēžu darba kārtības un protokoli, Komisijas sēžu videoieraksti, Komisijas sarakste u. c.).

2.2. Komisijas sastāvs

1. Saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likumu izmeklēšanas komisiju locekļi tiek iecelti vienādā skaitā (proporcioniāli) no katras Saeimas frakcijas.
2. Komisijas sastāvā ir seši Saeimas deputāti no sešām Saeimas frakcijām: Inguna Sudraba (*“No sirds Latvijai”*), Andrejs Judins (*VIENOTĪBA*), Mārtiņš Šics (*Latvijas Reģionu apvienība*), Ritvars Jansons (*Nacionālā apvienība*), Ainārs Mežulis (*Zaļo un Zemnieku savienība*) un Igors Pimenovs (*SASKAŅA*).
3. 2017. gada 27. jūlijā Komisijas pirmajā sēdē (protokols Nr. 1) par Komisijas priekšsēdētāju tika ievēlēta Inguna Sudraba (*“No sirds Latvijai”*) un par Komisijas sekretāru tika ievēlēts Mārtiņš Šics (*Latvijas Reģionu apvienība*).

2.3. Komisijas darbībā iesaistītās personas

1. Ņemot vērā Komisijas mērķu un uzdevumu specifiku, Komisijas darbībā saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 8. pantu tika iesaistīts prokurors. Atsaucoties uz Komisijas ierosinājumu, Latvijas Republikas ģenerālprokurors dalībai Komisijā norīkoja Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas prokuroru Māri Leju.
2. No 2017. gada 8. augusta darbu Komisijā uzsāka Komisijas konsultants Aldis Alliks un Komisijas tehniskais sekretārs Pauls Zenķis.

3. Ņemot vērā Komisijas uzdevumu specifiku, lai Komisijas darbībā kā padomdevējus saskaņā ar Saeimas kārtības ruļļa 169. pantu iesaistītu arī attiecīgo jomu (krimināltiesību un kriminālprocesa tiesību, kā arī politikas zinātnes) lietpratējus, ekspertus, Komisija vērsās pie Latvijas Juristu biedrības. Pastāvīgi Komisijas darbībā uz sabiedriskiem pamatiem (bez atlīdzības) tika iesaistīti pieredzējuši juristi – Latvijas Juristu biedrības prezidents, bijušais prokuratūras svarīgu lietu izmeklētājs Aivars Borovkovs, *Dr. iur.*, profesore, Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekle, policijas ģenerāle, bijusī Policijas akadēmijas rektore Ārija Meikališa un bijušais Latvijas Republikas Augstākās tiesas senators, Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs un Augstākās tiesas Judikatūras nodaļas vadītājs, tagad Goda tiesnesis Pāvels Gruziņš, kā arī – jēdziena “valsts sagrābšana” izpratnes veidošanai un veicināšanai – domnīcas PROVIDUS pētnieks *Dr. sc. pol.* Valts Kalniņš (turpmāk visi kopā un katrs atsevišķi saukti arī – pieaicinātie eksperti).
4. Komisijas sēdēs piedalījās un paskaidrojumus sniedza šādas personas: Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas virsprokurors Modris Adlers un Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas prokurors Juris Juriss, KNAB priekšnieks Jēkabs Straume, KNAB priekšnieka vietnieks Jānis Roze, KNAB Izmeklēšanas nodaļas vadītāja Ilze Kivleniece, KNAB Analītiskās nodaļas vadītāja Jeļena Rutkovska, Valsts kancelejas direktors Jānis Citskovskis, Valsts kancelejas direktora vietniece Baiba Medvecka, Drošības policijas priekšnieka vietnieks Ēriks Cinkus, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Migrācijas nodaļas vadītāja Ilze Briede, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektore Ilze Cīrule, Valsts ieņēmumu dienesta konsultante komunikācijas un sabiedrisko attiecību jautājumos Aļona Zandere, Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvaldes direktors Edijs Ceipe, Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvaldes Otrās izmeklēšanas daļas vadītāja Inna Kuzmina, domnīcas PROVIDUS pētnieks *Dr. sc. pol.* Valts Kalniņš, domnīcas PROVIDUS direktore Krista Baumane, Mārupes novada domes deputāts Edgars Jansons, mediju nozares arodbiedrības “Latvijas Žurnālistu savienība” valdes loceklis Imants Liepiņš, Latvijas Žurnālistu savienības valdes priekšsēdētājs Juris Paiders, Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes priekšsēdētāja Rita Ruduša, Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes locekle Anda Rožukalne, žurnāla “Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele un žurnāliste Indra Sprance, Satversmes aizsardzības biroja direktora pirmais vietnieks Andis Freimanis, Drošības policijas priekšnieka vietnieks Ints Ulmanis, uzņēmējs Ainārs Šlesers, zvērināts advokāts Gvido Zemribo, SIA “Reģionu mediji” valdes priekšsēdētājs Uldis Salmiņš, SIA “Lattelecom” valdes priekšsēdētājs Juris Gulbis, žurnālists Guntis Bojārs, bijušais Rīgas brīvostas valdes

loceklis Jānis Straume, zemkopības ministrs Jānis Dūklavs, Ozolnieku novada domes priekšsēdētājs Dainis Liepiņš, Rīgas domes priekšsēdētāja vietnieks Andris Ameriks, jurists Ivars Gulbis, RTO valdes priekšsēdētājs Ralfs Kļaviņš, SIA “Dienas žurnāli” valdes loceklis Jānis Maršāns, uzņēmējs Andris Šķēle, uzņēmējs Aleksandrs Tralmaks, uzņēmējs Viesturs Koziols, Ventspils domes priekšsēdētājs Aivars Lembergs, bijušie KNAB darbinieki Juta Strīķe un Juris Jurašs, bijušais KNAB priekšnieks Jaroslavs Streļčenoks, KNAB priekšnieka vietniece Ilze Jurča, Latvijas Republikas ģenerālprokurors Ēriks Kalnmeiers un bijušais Drošības policijas priekšnieka vietnieks Juris Leitietis.

2.4. Komisijas sēdēs izskatītie jautājumi

1. Ir notikusi 21 Komisijas sēde.
2. Komisijas sēdēs tika izskatīti šādi jautājumi:
  - 1) *2017. gada 8. augusta sēdē* (protokols Nr. 2) – “KNAB informācija par operatīvās darbības un kriminālprocesa galvenajiem posmiem un savstarpējo saistību; par notiekošām pārbaudēm par “oligarhu sarunu” gaitu un iespējamo tālāko virzību, iespēju komisijas locekļiem iepazīties ar operatīvās lietas un krimināllietas materiāliem”. Uzaicināti un piedalījās: KNAB priekšnieks Jēkabs Straume un KNAB Izmeklēšanas nodaļas vadītāja Ilze Kivleniece. KNAB priekšnieks Jēkabs Straume sniedza prezentāciju par mijiedarbību starp operatīvās darbības procesu un kriminālprocesu (Pielikums Nr. 1);
  - 2) *2017. gada 15. augusta sēdē* (protokols Nr. 3) – “Prokuroru veikto darbību Kriminālprocesā izvērtēšana”. Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas prokurors Māris Leja iepazīstināja ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta 2017. gada 14. augusta atzinumu par prokuroru veiktajām darbībām Kriminālprocesā (Pielikums Nr. 2). Uzaicināti un piedalījās arī: Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas virsprokurors Modris Adlers, Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas prokurors Juris Juriss;
  - 3) *2017. gada 22. augusta izbraukuma slēgtā sēdē* (protokols Nr. 4) – “Kriminālprocesa pirmstiesas stadijas izvērtēšana KNAB”. Uzaicināti un piedalījās: KNAB priekšnieks Jēkabs Straume, KNAB priekšnieka vietnieks Jānis Roze, KNAB Izmeklēšanas nodaļas vadītāja Ilze Kivleniece un KNAB Analītiskās nodaļas vadītāja Jeļena Rutkovska;
  - 4) *2017. gada 29. augusta sēdē* (protokols Nr. 5) – “Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu atlīdzības modeļa pilnveidošana. Valsts kancelejas

paveiktais vienotās atlīdzības sistēmas uzlabošanā”. Uzaicināti un piedalījās: Valsts kancelejas direktors Jānis Citkovskis, Valsts kancelejas direktora vietniece Baiba Medvecka, KNAB priekšnieks Jēkabs Straume. Komisijas loceklis Andrejs Judins sniedza prezentāciju par valsts nozagšanas pazīmēm Kriminālprocesā (Pielikums Nr. 3);

- 5) *2017. gada 4. septembra sēdē* (protokols Nr. 6) – “Termiņa uzturēšanās atļauju ieviešana un izsniegšana no valsts drošības viedokļa”. Uzaicināti un piedalījās: Drošības policijas priekšnieka vietnieks Ēriks Cinkus, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Migrācijas nodaļas vadītāja Ilze Briede, KNAB priekšnieks Jēkabs Straume. Komisijas loceklis Ritvars Jansons sniedza prezentāciju par Kriminālprocesa faktu par termiņuzturēšanās atļauju iegūšanas veicināšanas saistību ar valsts drošības apdraudējumu (Pielikums Nr. 4);
- 6) *2017. gada 11. septembra sēdē* (protokols Nr. 7) – ““Valsts nozagšanas” sabiedriski politiskie aspekti. “Valsts nozagšanas” teorētiskie un praktiskie aspekti Latvijā” un “Valsts ieņēmumu dienesta atbalsts Komisijas darbam”. Uzaicināti un piedalījās: KNAB priekšnieks Jēkabs Straume, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektore Ilze Cīrule, Valsts ieņēmumu dienesta konsultante komunikācijas un sabiedrisko attiecību jautājumos Aļona Zandere, Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvaldes direktors Edijs Ceipe, Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvaldes Otrās izmeklēšanas daļas vadītāja Inna Kuzmina, domnīcas PROVIDUS pētnieks *Dr. sc. pol.* Valts Kalniņš, domnīcas PROVIDUS direktore Krista Baumanē, Mārupes novada domes deputāts Edgars Jansons. Domnīcas PROVIDUS pētnieks Valts Kalniņš izskaidroja jēdzienu “valsts nozagšana” un tā sabiedriski politiskos, teorētiskos un praktiskos aspektus Latvijā. Mārupes novada domes deputāts Edgars Jansons sniedza paskaidrojumus, tostarp saistībā ar *Rīdzenes sarunās* pieminēto viņa agrāk vadīto SIA “LSF Holdings”. Valsts ieņēmumu dienesta finanšu policijas direktors Edijs Ceipe sniedza paskaidrojumus par Valsts ieņēmumu dienesta atbalstu Komisijas darbam;
- 7) *2017. gada 18. septembra sēdē* (protokols Nr. 8) – “Par iespējamu mediju ietekmēšanu un prettiesisku manipulāciju ar sabiedrisko viedokli”. Uzaicināti un piedalījās: mediju nozares arodbiedrības “Latvijas Žurnālistu savienība” valdes loceklis Imants Liepiņš, Latvijas Žurnālistu savienības valdes priekšsēdētājs Juris Paiders, Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes priekšsēdētāja Rita Ruduša, Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes locekle Anda Rožukalne, Kultūras ministrijas Mediju nodaļas vadītāja Aiga Grišāne. Juris Paiders iesniedza Komisijai rakstisku viedokli (Pielikums Nr. 5). Imants Liepiņš sniedza ziņojumu (Pielikums Nr. 6). Anda Rožukalne sniedza prezentāciju par faktoriem, pēc kuriem var spriest par mediju

- politisko ietekmēšanu (Pielikums Nr. 7). Aiga Grišāne sniedza paskaidrojumus par tematu “Mediju reģistra un mediju īpašnieku atklātības nodrošināšana”;
- 8) *2017. gada 25. septembra sēdē* (protokols Nr. 9) – “Žurnālistu un redakcijas atbildība par sniegtās informācijas patiesumu”. Uzaicinātas un piedalījās: žurnāla “Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele, žurnāla “Ir” žurnāliste Indra Sprance. Iesniedza rakstisku viedokli “Žurnāla IR paskaidrojumi par Rīdzenes sarunu publikāciju patiesumu” (Pielikums Nr. 8) un sniedza prezentāciju “Žurnāla IR paskaidrojumi par Rīdzenes sarunu publikāciju patiesumu” (Pielikums Nr. 9);
  - 9) *2017. gada 2. oktobra slēgtajā sēdē* (protokols Nr. 10) – “Komisijas turpmākās darbības virzieni” un “Komisijā saņemto iesniegumu izskatīšana”;
  - 10) *2017. gada 9. oktobra daļēji slēgtajā sēdē* (protokols Nr. 11) – “Iespējamie valsts nacionālās drošības apdraudējumi un iespējamā atsevišķu personu darbība citu valstu interešu labā”. Uzaicināti un piedalījās: Satversmes aizsardzības biroja direktora pirmais vietnieks Andis Freimanis, Drošības policijas priekšnieka vietnieks Ints Ulmanis;
  - 11) *2017. gada 30. oktobra sēdē* (protokols Nr. 12) – “Kriminālprocesā iesaistīto personu uzklauššana”. Uzaicināts un piedalījās: uzņēmējs Ainārs Šlesers;
  - 12) *2017. gada 6. novembra sēdē* (protokols Nr. 13) – “Iespējamie Satversmes pārkāpumi” un “Iespējamā mediju ietekmēšana”. Uzaicināti un piedalījās: zvērināts advokāts, bijušais Augstākās tiesas priekšsēdētājs Gvido Zemribo, SIA “Reģionu mediji” valdes priekšsēdētājs Uldis Salmiņš. Uzaicināts, bet nepiedalījās: Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes dekāns Andrejs Vilks;
  - 13) *2017. gada 27. novembra sēdē* (protokols Nr. 14) – “Kriminālprocesā iesaistīto personu uzklauššana” un “Iespējamā mediju ietekmēšana”. Uzaicināti un piedalījās: SIA “Lattelecom” valdes priekšsēdētājs Juris Gulbis, žurnālists Guntis Bojārs, bijušais Rīgas brīvostas valdes loceklis Jānis Straume;
  - 14) *2017. gada 4. decembra sēdē* (protokols Nr. 15) – “Iespējamie Satversmes pārkāpumi” un “Kriminālprocesā iesaistīto personu uzklauššana”. Uzaicināti un piedalījās: bijušais Valsts prezidents Valdis Zatlers, zemkopības ministrs Jānis Dūklavs, Ozolnieku novada domes priekšsēdētājs Dainis Liepiņš;
  - 15) *2017. gada 11. decembra sēdē* (protokols Nr. 16) – “Kriminālprocesā iesaistīto personu uzklauššana”. Uzaicināti un piedalījās: Rīgas domes priekšsēdētāja vietnieks Andris Ameriks, jurists Ivars Gulbis, RTO valdes priekšsēdētājs Ralfs Kļaviņš, SIA “Dienas žurnāli” valdes loceklis Jānis Maršāns;
  - 16) *2017. gada 18. decembra sēdē* (protokols Nr. 17) – “Kriminālprocesā iesaistīto personu uzklauššana”. Uzaicināti un piedalījās: uzņēmējs Andris Šķēle, uzņēmējs Aleksandrs Tralmaks, uzņēmējs Viesturs Koziols, Ventspils domes priekšsēdētājs

Aivars Lembergs. Aivars Lembergs sniedza prezentāciju ““Oligarhu lieta” kā propagandas un izrēķināšanās ierocis” (Pielikums Nr. 10);

- 17) 2018. gada 4. janvāra slēgtajā sēdē (protokols Nr. 18) – “Kriminālprocesa Nr. 16870000911 pirmstiesas stadijas izvērtēšana”. Uzaicināti un piedalījās: bijušie KNAB darbinieki Juta Strīķe un Juris Jurašs, bijušais KNAB priekšnieks Jaroslavs Streļčenoks, KNAB priekšnieka vietniece Ilze Jurča, ģenerālprokurors Ēriks Kalnmeiers, bijušais Drošības policijas priekšnieka vietnieks Juris Leitietis;
- 18) 2018. gada 8. janvāra slēgtajā sēdē (protokols Nr. 20) – “Parlamentārās izmeklēšanas komisijas galaziņojuma projekta apspriede”;
- 19) 2018. gada 15. janvāra slēgtajā sēdē (protokols Nr. 21) – “Parlamentārās izmeklēšanas komisijas galaziņojuma projekta apspriede”.

2.5. Komisijas secinājumi

Balstoties uz savā darbībā pieredzēto, Komisija secina, ka parlamentārās izmeklēšanas komisijas darbības uzlabošanai ir jāpapildina Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 5. pants, iekļaujot priekšlikumu, ka komisijas sēdēs var piedalīties citi Saeimas deputāti, bet padomdevēja tiesības viņi bauda tikai uz īpaša komisijas lēmuma pamata.

3. daļa. Lietā esošā informācija par iespējamu valsts nozagšanu

3.1. Komisijas uzklauštie viedokļi un konstatētie fakti

1. Darbību uzsākot, Komisija konstatēja objektīvas grūtības jēdziena “valsts sagrābšana” (Komisijas nosaukumā un Galaziņojumā arī “valsts nozagšana”) satura izpratnē, jo šāda jēdziena nav nevienā Latvijas Republikas likumā (tostarp – Satversmē un Krimināllikumā) un starptautiskajos normatīvajos aktos. Līdz ar to pastāv dažādas šā jēdziena izpratnes un interpretācijas.
2. Lai gūtu priekšstatu par jēdziena “valsts sagrābšana” saturu un tvērumu, Komisija uzklaušīja:
  - 1) Komisijas locekli Andreju Judinu;
  - 2) domnīcas PROVIDUS pētnieku Valtu Kalniņu.

3. Komisijas 2017. gada 29. augusta sēdē tās loceklis Andrejs Judins paskaidroja⁸:

“Protams, mans skaidrojums nevienam nav saistošs, un kolēģi var palikt pie sava viedokļa, bet es izmantošu iespēju, lai pastāstītu, kā es redzu komisijas darba uzdevumu saistībā ar valsts nozagšanas pazīmju izpēti.

Mūsu komisijas nosaukumā mēs redzam divus svarīgus blokus. Tātad mūsu komisija izveidota, lai noskaidrotu, lai pētītu jautājumu saistībā ar valsts nozagšanas pazīmēm. Un otrs svarīgs bloks ir saistīts ar kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti. Tas ir nosaukumā. Tas ir mūsu uzdevums. Un kā to saprast, ko tas nozīmē? Ja mēs paskatīsimies un tad sāksim domāt, ko tas nozīmē, tad mana atbilde ir šāda. Veicot parlamentāro izmeklēšanu, komisijai ir jāanalizē iegūtā informācija un jāizdara secinājumi, vai tika veiktas darbības, kas atbilst valsts nozagšanas pazīmēm, šim jēdzienam. Tātad tas ir pirmais bloks, mums jāsaprot, vai ir informācija, kas norāda uz valsts nozagšanu.

Saistībā ar otro jautājumu jāņem vērā, ka Krimināllikumā ir vairāki panti, proti, tādi kā dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kukuļdošana, kukuļņemšana, starpniecība kukuļošanā, tirgošanās ar ietekmi, krāpšana, dokumentu viltošana, noziedzīgā ceļā iegūto līdzekļu legalizācija un vairāki citi. Un, veicot darbību, kas vērsta uz valsts nozagšanu, cilvēki izdara šos noziegumus. Līdz ar to saistībā ar kriminālprocesu ir svarīgi saprast, vai bija izmantots viss iespējamais, lai atklātu un pierādītu šos noziedzīgos nodarījumus, un, ja bija pazīmes, kas norādīja uz tiem pārkāpumiem, bet tomēr kriminālprocess nenodrošināja iespēju atklāt un izmeklēt efektīvi, tad ir jāsaprot, kas traucēja attiecīgo mērķu sasniegšanu. Tāds ir mūsu uzdevums.

Bet kas ir svarīgi? Tie ir divi dažādi bloki. Tie bloki stāv ļoti tuvu. Bet kas ir slikti? Slikti, ja mēs sākam jaukt šīs divas lietas. Tas var noteikti traucēt. Un diemžēl es redzu, ka vairāki juristi, kad uztver to... jauc šīs divas lietas. Bet ir svarīgi norobežot. Un, runājot par valsts nozagšanu... Es jau minēju, nosaucu vairākus Krimināllikuma pantus, un nevar teikt tā, ka tie pārkāpumi var tikt izdarīti tikai saistībā ar valsts nozagšanu. Bet ir jāsaprot – ja cilvēks dod kukuli, piemēram, vai, teiksim, saņem kukuli, piemēram, par to, ka viņš nesodīs ceļu satiksmes pārkāpēju, tā nav valsts nozagšana. Tā ir tā saucamā administratīvā korupcija. Cilvēks saņēma naudu, viņš nesodīja pārkāpēju, un tas ir viss. Viņš to var darīt vairākkārt, bet vienalga, pat ja viņš izdarīs 20 reižu vai vairāk, tā nebūs valsts nozagšana. Bet, ja kāds dod naudu, lai Saeima balsotu un pieņemtu kaut kādu likumu vai likuma grozījumu, ja kāds grib ietekmēt likumdošanas procesu, ja kāds grib taisīt tādus valdības lēmumus vai, teiksim, noteikumus, kas viņam ir izdevīgi, kas viņam nodrošinās kaut kādus labumus saistībā ar biznesu, te jau ir pamats domāt un runāt par valsts nozagšanu. Un ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka panti, ko es nosaucu, un arī vairāki citi paši par sevi nenorāda,

---

⁸ Sk. arī prezentāciju (Pielikums Nr. 3).

ka ir izdarīta valsts nozagšana. Bet, ja ir valsts nozagšanas gadījumi, tad ir jāskatās, vai netika izdarīti minētie nodarījumi. Un, runājot par valsts nozagšanu, kā mēs to saprotam, kā to var definēt?

Pirmkārt, es gribu uzsvērt – tas nav krimināltiesību jēdziens. Nav Krimināllikuma panta ar tādu nosaukumu. Tā ir parādība, tas ir fenomēns, tā ir situācija, kad cilvēki izmanto valsti, valsts instrumentus, lai gūtu sev labumus, lai nodrošinātu labumus saviem draugiem, paziņām, lai veidotu sistēmu, lai sagrābtu varu. Citiem vārdiem, viņi sagrābj valsti. Un, starp citu, runājot par terminoloģiju. Jā, mēs lietojam vārdus “valsts nozagšana”. Bet, ja mēs paskatīsimies, tad 2000. gadā publicētajā Pasaules Bankas pētījumā lietoti tādi vārdi kā *state capture* – valsts sagrābšana, un tie, kas veic šo darbību, būtībā grib veidot citu demokrātiju, kur tauta it kā balso, it kā kaut ko ievēlē, taču vara pieder nevis tautai, bet atsevišķiem cilvēkiem, kas veido tādu izskatu, ka viss ir demokrātiski. Bet pēc būtības valsts instrumenti, valsts ierēdņi, valsts likumi apkalpo atsevišķu personu privātās intereses. Tā ir tā būtība. Un tā ir politiska korupcija, tā ir sistēmiska politiska korupcija, un korupciju mēs varam... nu to politisko korupciju varam definēt kā manipulāciju ar rīcībpolitikām, institūcijām, procedūrām, ko veic politisko lēmumu pieņēmēji, ļaunprātīgi izmantojot savu stāvokli, lai iegūtu, vairotu un saglabātu varu, statusu, teiksim... un citas intereses. Tā ir tā būtība.

Un, kā es jau minēju, ja kolēģiem ir interese, tad var iepazīties... arī elektroniski ir pieejams dokuments, Pasaules Bankas pētījums, kur jau 2000. gadā tiek skaidrots šis jautājums. Un kas šajā pētījumā ir interesanti? Tur pētīta arī Latvija. Latvija minēta tajā pētījumā. Latvija ir tā zeme, kur vēl 2000. gadā konstatēja, ka ir tie riski, un pēc atsevišķiem parametriem mūsu pozīcijas ir ļoti augstas. Tie riski ir ļoti lieli. Fakti norādīja tobrīd, ka valsts nozagšana – tā nav vienkārši kaut kāda abstrakta lieta, jo ir tiešām darbības, kas liecina, ka tas viss notiek.

Runājot par definīciju, varbūt labāk patīk cits variants, kā to var definēt, jā – tās ir darbības, kas veiktas nolūkā nelikumīgā un necaurskatāmā ceļā ietekmēt likumdošanu, rīkojumu un lēmumu pieņemšanu, lai nodrošinātu iespēju atsevišķām personām gūt sev labumus uz sabiedrības rēķina. Tā ir būtība. Ja kādam gribētos kaut ko aktuālāku un varbūt citus autorus, lūdzu, var lasīt arī Levita kunga skaidrojumu, kuru, starp citu, kas ir interesanti un pat ironiski, nopublicēja “Neatkarīgā Rīta Avīze”⁹. Tur bija intervija par kaut ko citu, tomēr Levita kungs izmantoja iespēju arī skaidrot, kā viņš saprot valsts nozagšanu. Un Levits tad tieši norādīja, ka Latvijā pastāv arī tāda lieta kā nelegitīma ietekme uz demokrātiskiem procesiem. To mēs saucam arī par valsts nozagšanu. Valsts nozagšana

---

⁹ Sk. Avotiņš V., Levits E. Latvijas interesēs ir stiprināt ES. NRA, 2017. gada 21. augusts, www.nra.lv/latvija/219573-levits-latvijas-intereses-ir-stiprinat-es.htm

nenozīmē vienkārši piesavināties miljonu un tad pazust. Valsts nozagšana nozīmē gūt nelegitīmu ietekmi uz valsts lēmumiem ārpus demokrātiskā procesa un izmantot to, lai gūtu sev materiālos labumus vai ietekmi. Redziet, tas ir tas pats būtībā... Ir cilvēki, kas izmanto varu, lai viņiem būtu labi dzīvot šajā valstī. Un, teiksim, sabiedrības intereses varbūt ir ievērotas, varbūt nav ievērotas, bet tas ir pakārtots jautājums. Primārais ir savas intereses. Tā ir tā būtība.

Ja mēs gribam vēl vairāk saprast un uzzināt, lūdzu, var palasīt 2017. gadā izdoto "Rokasgrāmata valsts sagrābšanas monitoringam parlamentā". Par mūsu parlamentu šeit rakstīts. 2017. gadā izdotā grāmata skaidro, kas ir valsts nozagšana. Un tā – viens salīdzinājums, tas ir, salīdzinājums ar datorvīrusu, kas ir ielaists un pārņem kontroli, un dators vairs nestrādā īpašnieka labā, bet apkalpo tā hakera intereses, nodrošina viņam kaut kādas iespējas. Un tad faktiski īpašnieks, datora īpašnieks, labumus vairs nevar saņemt, nevar izmantot datoru pēc saviem ieskatiem. Tas pats notiek arī ar valsti. Ja ir cilvēki, kas pakļauj lēmumu pieņemšanu, likumu pieņemšanu, institūciju darbu savām interesēm, valsts vairs nestrādā sabiedrības labā. Un tā ir liela problēma. Un diemžēl, lasot lietas materiālus, es redzu – tā ir Latvijas realitāte.

Tātad – kādas pazīmes mēs meklējam? Kas norāda tieši, un kā var konstatēt valsts sagrābšanu vai nozagšanu?

Pirmais, kam vajadzētu pievērst uzmanību, tā ir nelegitīma likumdošanas procesa ietekmēšana, kā arī tās mēģinājumi un sagatavošanās tai, lai nodrošinātu personiskā labuma gūšanu. Proti, ja mēs redzam materiālus, faktus, kas norāda, ka kāds prettiesiski darbojas, lai būtu pieņemti kādi lēmumi, kādi likumi, – tas ir signāls, ka jā, te var būt runa par valsts nozagšanu.

Nākamais, kam arī vajadzētu pievērst uzmanību lasot, ir demokrātiskā procesa traucēšana, kas saistīta ar slēptu partiju finansēšanu, proti, naudas piešķiršanu, līdzekļu piešķiršanu, stipendiju maksāšanu vai citu labumu nodrošināšanu deputātiem, citām valsts amatpersonām. Tā arī ir valsts sagrābšanas sastāvdaļa. Jo, kad deputāts vairs nedomā par sabiedrības interesēm, bet domā, kā apkalpot naudas devēja intereses, tas traucē viņam strādāt sabiedrības labā. Viņš tad ir persona, kas kalpo atsevišķu cilvēku interesēm vai organizāciju interesēm.

Nākamā pazīme saistīta ar izpildvaras darbību. To mēs varbūt redzam mazāk, bet tur tiešām ir ļoti apjomīgi darbi un izpildvara varbūt nav tik lielā kontrolē. Nē, nu kontrolēt var, bet tur lielā apjomā ir vairākas nianšes un arī plašākas iespējas izmantot resursus savtīgiem mērķiem. Un arī, ja mēs redzam, ka valdības lēmumi vai kādu atsevišķu iestāžu, organizāciju lēmumi ir pieņemti, lai kādiem cilvēkiem dotu priekšrocības, tas arī ir signāls, kas norāda uz iespējamu valsts nozagšanu.

Tālāk – darbības, kas veiktas, lai ietekmētu tiesu varu, tiesībaizsardzības institūciju darbību, lai tās nevarētu strādāt. Mēs šodien tikko runājam par naudu. Kā var, piemēram, tad sarežģīt dzīvi, teiksim, institūcijām un sev nodrošināt plašākas iespējas veikt šīs darbības? Nemaksāt atbilstošas algas. Tas arī veicina valsts sagrābšanu. Var, piemēram, mēģināt saistībā ar kadru politiku panākt, lai tie cilvēki, kas var strādāt, tur nestrādātu. Var meklēt cilvēkus, kuri pildīs kaut kādus uzdevumus un būs lojāli tiem, kas pasūta, teiksim, attiecīgu darbību izdarīšanu. Un tā arī ir valsts nozagšana. Tās ir pazīmes, kas norāda uz to. Nu, es jau faktiski sāku stāstīt. Tā savu cilvēku iecelšana visdažādākajos amatos, lai kontrolētu situāciju, jo, ja stratēģiskajos posteņos, attiecīgos amatos, strādā cilvēki, kas ir lojāli (nav obligāti tie, kas kalpo, kas ikdienā atskaitās, bet tie, kas netraucēs veikt valsts nozagšanu), tas arī ir izdevīgi tiem, kas grib izmantot valsti savtīgos nolūkos.

Tālāk saistībā ar mediju darbu. Tas arī ir ļoti būtiski, jo tiem, kas mēģina sagrābt valsti un saglabāt ilūziju, ka demokrātija pastāv, ir svarīgi arī pakļaut savai gribai medijus. Tas nepieciešams, lai demokrātijas apstākļos novērstu risku, ka sabiedriskā viedokļa ietekmē varētu tikt apdraudētas viņu iespējas turpināt uz valsts sagrābšanu virzītās darbības. Tātad, proti, viņiem svarīgi panākt, lai nebūtu neatkarīgu mediju, lai nebūtu žurnālistu, kas strādā sabiedrības interesēs, bet gan pilda pasūtījumus, lai būtu mediji, kas atspoguļo viņu viedokli, kas būtībā ļoti nepamatoti kritiski, teiksim, vērtē darbību, kas veikta valsts, patiešām valsts, interesēs, un darbības, kas veiktas uz žurnālistikas, brīvas žurnālistikas, “piezmiēģšanu”, kas tieši veiktas, lai traucētu mediju darbu. Tā arī ir valsts nozagšana. Tās arī ir pazīmes.

Varbūt viena atsevišķa pazīme nedod pamatu izdarīt secinājumus, bet, kad mēs redzam, ka tādu pazīmju ir ļoti daudz, tad ikvienam no mums ir iespēja izdarīt secinājumus. Un tas nav secinājums par to – ir vai nav izdarīts noziegums, jo par tādiem jautājumiem var runāt juridiski. Šeit ir jautājums par to, vai mēs varēsīm konstatēt šo parādību vai mēs tomēr apgalvosim, ka nekas nenotiek.

Nu, un varbūt tieši saistībā ar lietu. Es neizmantoju materiālus un faktus, kas ir minēti krimināllietā un nav publicēti, jo par tādiem jautājumiem varbūt labāk, pareizāk runāt slēgtās sēdēs, un tādi jautājumi ir. Bet ir atsevišķi fakti, kas bija publicēti un kas ir publiski zināmi.

RTO. Ir jautājums – kam pieder un piederēja? Izskanēja informācija, ka bija cilvēki, kas nebija valsts reģistros minētās personas, bet faktiski kontrolēja uzņēmumu. Bija nosaukti vārdi un uzvārdi, kas arī tobrīd, kad notika sarunas, faktiski kontrolēja attiecīgo uzņēmumu. Viņi bija patiesie labuma guvēji. Un ir fakti, kas norāda, ka šie cilvēki pieņēma lēmumus, deva norādījumus, kā tam uzņēmumam strādāt, ir fakti, kas norāda uz šo cilvēku saikni ar valsts nozagšanu. Būtībā šis uzņēmums ir guvis lielus panākumus, ne tikai pateicoties tam, ka tur strādāja ģeniāli cilvēki, bet lielākoties tāpēc, ka bija pieņemti vairāki

politiski lēmumi, kas nodrošināja tam iespēju strādāt, – valsts lēmumi, kas bija pieņemti. Bija nodrošināta ļoti labvēlīga situācija no Rīgas brīvostas, un tad bija veiktas darbības, lai konkurenti netraucētu. Un tas viss tika darīts ne jau tāpēc, ka kādam bija lielas rūpes par Latviju kā tranzīta valsti. Tas tika darīts tāpēc, ka šis uzņēmums faktiski piederēja tām personām, kam bija iespēja politiski ietekmēt biznesa vidi. Un kas vēl interesanti? Tagad mēs saprotam, ka īpašnieku sastāvs nedaudz ir mainījies, un tagad vairs nav noslēpums, kam tas pieder. Un tas arī ir fakts, kas palīdz saprast to situāciju.

Būvniecības projekti. Ja mēs, lasot materiālus, redzam, ka personai pastarpināti pieder zeme, uz tās zemes ir paredzēts būvēt kaut ko, attīstīt un runa ir nevis par, teiksim, tūkstoti, miljonu, bet faktiski tur jau miljardi izskan. Tādas lielas summas. Un, ja ir tādi būvniecības projekti un amatpersona strādājot nodrošina tāda projekta attīstību, pieņem tādus lēmumus, sarunā ar citiem, ka viņi netraucēs, nodrošinās labvēlību, tā arī ir pazīme, kas norāda uz valsts nozagšanu.

Terminiuzturēšanās atļauju politika. Arī būtisks jautājums. Ja kādam politiķim ir pārlicība, ka Latvijai jābūt atvērtai, lai brauc cilvēki no visām zemēm un šeit dzīvo, un strādā, te maksā nodokļus, šeit nav nekādu problēmu. Bet, ja loģika ir cita – un no sarunām mēs redzam, ka loģika ir cita –, proti, ir zeme, uz zemes var kaut ko būvēt, bet, lai to pārdotu, vajadzīgi cilvēki, kas brauks uz Latviju. Līdz ar to ir paredzēts mainīt politiku attiecībā uz terminiuzturēšanās atļauju piešķiršanu, pat paredzēts tirgot pilsonību, būs cilvēki, kas nopirks attiecīgu nekustamo īpašumu – un tad būs labums. Nu, tas ir savtīgums. Tas ir skaidrojums, kāpēc tāda politika bija iecerēta un kāpēc tādi lēmumi bija pieņemti. Un tas nepārprotami norāda uz valsts sagrābšanu vai valsts nozagšanu.

Plāni iegūt *airBaltic*. Tur atklāti izskan, kā viņi sadalīs, kam būs kura daļa un kā šis kopuzņēmums, tātad oligarhu kopuzņēmums, funkcionēs. Jā, arī tā ir informācija, kas var palīdzēt saprast valsts nozagšanas reālu izpildījumu Latvijā.

“Mediju nama” finansēšana. Ir vairākas reizes skaidrots, un ir vēl vairāk informācijas, kas norāda, ka būtībā šis uzņēmums ir slēpti atkarīgs no atsevišķa cilvēka (amatpersonas) un būtībā ir izmantoti resursi, faktiski valsts resursi vai atsevišķu kapitālsabiedrību resursi, lai finansētu šo uzņēmumu. Tātad principā uzņēmums apkalpo atsevišķas personas intereses un finansējums ir tam nodrošināts.

Tālāk. Runājot par amatpersonām. Ģenerālprokurora ievēlēšana, plāni par prezidenta un premjera ievēlēšanu. Tas nav tikai, nu, tā: “Vai, cik interesanti, kā viņi tur runā!” Pēc būtības šīs amatpersonas pilda ļoti svarīgas funkcijas. Un, kad atsevišķi cilvēki domā tā: “Kurus tur ielikt attiecīgajos amatos, lai viņi būtu lojāli, lai viņi nodrošinātu iespēju kaut ko darīt, lai viņi netraucētu...” – tas ir apdraudējums valstij. Jo būtībā ir doma nevis par to, lai būtu cilvēks, kas ir kompetents, godīgs, nē, galvenais kritērijs – lojalitāte, lai netraucētu vai, tā kā tur sarunā izskanēja, – x brīdī arī palīdzētu.

Tā tad iecere iegūt kontroli pār pašvaldību kapitālsabiedrībām. Tur, ja jūs atceraties, bija tāda viena interesanta saruna, kur vienkārši uzskaitīti dažādi uzņēmumi un domāts, kā sagrābt, jo tur ir nauda. Tur tieši jau ir tāda sajūta, ka tur var dabūt naudu, un līdz ar to, teiksim, “Rīgas siltums” vai “Rīgas ūdens”, vai “Rīgas meži” var būt tie uzņēmumi, kurus vajadzētu paņemt savā kontrolē. Nu, kaut ko izdevās īstenot, kaut kur nesanāca. Bet principā to uzskaitījumu var turpināt. Visas šīs darbības palīdz saprast, kā Latvijā daži cilvēki mēģina izmantot valsti sev par labu.

Tālāk jautājums par Šlesera iecerēto viņa īpašumtiesību legalizēšanu. Vairāki cilvēki viņam skaidro: “Ko tu gribi darīt? Tevi atmaskos. Tu pieņem vairākus lēmumus, kas saistīti ar attiecīgo uzņēmumu.” Nē, nu viņš pieņem lēmumu, un tad, kad viņš grib tomēr kļūt par īpašnieku, legālu īpašnieku, viss ir skaidrs. Bet – lūdzu, var pētīt tos lēmumus! Un tad es ļoti ceru, ka, arī lasot materiālus, mēs redzēsim, kā šie lēmumi tika izpētīti un kāda bija nozīme, jo tie sabiedrotie saprot, ka to lēmumu bija daudz, ārkārtīgi daudz, un tie norāda, ka cilvēks strādāja, nevis domājot par tranzītu, par biznesu, kas būtu svarīgs Latvijai, bet par savtīgām lietām, par savām interesēm.

Vēl daži piemēri. Un tad, teiksim tā, Ameriks: “Nu, lai Kļaviņš skraida. Ne šitais Kļaviņš, bet Askolds. Samaksājiet viņam naudu, lai viņš skraida!” Ko nozīmē – samaksājiet viņam naudu, lai skraida? Tas nozīmē, manā uztverē, kā es saprotu: dodiet viņam naudu, piekukuļojiet viņu, lai viņš izpilda to, ko vajag. Vai arī bija noslēgts kaut kāds līgums ar viņu, ar to cilvēku? Es domāju, ka mēs paskatīsimies materiālos, tad arī redzēsim, vai attiecīgā epizode bija izpētīta vai ne. Bet, runājot saistībā ar valsts nozagšanu, uz ko norāda, teiksim, šis teksts? Tas ilustrē, kā var risināt problēmu. Var iedot kādam naudu, lai viņš strādātu (acīmredzami ārpus darbtiesisko attiecību formāta), lai viņš darītu to, ko vajag tiem cilvēkiem, kas pasūta attiecīgas darbības izdarīšanu.

Tālāk interesanti, piemēram: “SAS saprata, ka viņš nāfig negrib vairs tur stūrēt. Patiesībā es tur drusciņ piestrādāju,” – pavisam atklāti! – “radīju apstākļus, lai viņi nestrādātu Latvijā.” Tā tad jautājums – kas tika izdarīts? Kas te par darbību? Ko izdarīja amatpersona, lai uzņēmums, starptautisks uzņēmums, pamestu Latviju? Jā, viņš gribēja atbrīvot laukumu, jā, viņš pats skaidro, ka viņš kaut ko ir izdarījis. Tas arī ir fakts, kas uz to pašu norāda.

Piemēram, Lembergs skaidro: “Es tev pateikšu – tieslietas... es nevaru šobrīd pieļaut, ka tās nonāk *Единство* kontrolē, jo tas ir saistīts ar mūsu kariņiem. Šajā gadījumā, ja tur būs svešs tieslietu ministrs, viņš piespiedīs reģistru darīt to, kas nav darāms.” Tā tad ir cilvēks, kurš atkal nav deputāts, nav ministrs, bet vienkārši cilvēks ar ietekmi, un viņš lem, ka ministriju nevar nodot citiem, jānodod tam, kam ir jānodod, un viņš zina labāk – kam. Un viņš arī atklāti skaidro, kāpēc tas jādara. Tāpēc, ka viņam ir savas intereses un bažas

par to, ka valsts iestādes varētu sākt strādāt sabiedrības labā (pretēji viņa personīgajām vēlmēm). Un tas ir galvenais, pieņemot attiecīgo lēmumu.

Nākamais jautājums arī. Tātad kā viņi paredzēja sadalīt intereses *airBaltic*. Kādam tur ceturtdaļa, kādam – cik tur. Politikā lemj par to, ka viņi šo uzņēmumu privatizēs, protams, slepeni privatizēs, un tad dabūs savu kontroli. Tas arī norāda uz valsts nozagšanu.

Nu, arī interesanti, protams, ka tas ir tā otra cilvēka vērtējums. Bet interesanti arī skan, jo viņi ir sapratuši: “Kamēr ir Lembergs, tikmēr *zaļie zemnieki* skatīsies mutē Lembergam un klausīs Lembergam. Ja vajadzēs, gāzīs Dombrovski. Principā no tevis ir atkarīgs šīs valdības mūžs.” Tātad Lembergs neiebilst. Jā, viņš klausās, jā, protams, viņam ir ietekme, viņš saprot, ka ir vesela frakcija, kas droši vien skatīsies viņam mutē un tad darīs tā, kā vajag.

Un tā ir tā reālā dzīve. Un tad ir jautājums – vai ar krimināltiesību instrumentiem var pierādīt nozieguma izdarīšanu šajā gadījumā? Šeit varbūt nav nozieguma tādā klasiskā izpratnē, jo tā nav varas izmantošana, tā ir vienkārši ilustrācija, pazīme, kas norāda, kāda ir situācija valstī un kam tad pieder vara.

Tālāk, teiksim, vēl viens citāts. “Ir jāliek pareizs prezidents. Man ir priekšlikums sekojošs: tev jānozīmē prezidents, mēs ar SASKAŅU nobalsosim par to. Un viss. Tev ir savs prezidents. Šoreiz nevis tā, ka trīspusēji saskaņots, bet tu uzņemsies atbildību par šo posteni. Tev ir savs prezidents, kurš x stundā varēs tev palīdzēt.” Jautājums – nu, tā ir pazīme, kas skaidri norāda uz valsts nozagšanu?

Tālāk tur vairāki runā par “Mediju namu”: “Un klausies, “Mediju namam” bija ar mums tāda vienošanās par *airBaltic*, ka viņi slēdz līgumu ar “Mediju namu” par 50 latiem.” Un tad tur pauze kaut kāda. Es sapratu, ka droši vien tur nebija par 50, bet tur kaut kādi tūkstoši droši vien bija domāti. Bet tiem izpildītājiem neesot dota komanda. Tātad ir kapitālsabiedrība, starp citu, kura daļēji piederēja tobrīd arī valstij. Ir jādod kaut kāda komanda, lai tā piespiedu kārtā iepērk pakalpojumus nevis tāpēc, ka tai vajag tos pakalpojumus, bet tāpēc, ka pakalpojuma sniedzējam vajag tos pārdot, lai slēpti nofinansētu kaut ko. Tā ir pazīme, kas norāda uz valsts nozagšanu.

Tālāk, arī ilustrācija par “Mediju namu”, tad par Melngaili un tad... Tātad: “Es viņam palūdzu, lai viņš ar “Mediju namu” noslēgtu reklāmas līgumu. Viņš atteica...” Nu un tālāk te daži necenzēti vārdi, kā viņš novērtēja cilvēku, kurš negrib dot naudu “Mediju namam”. Tas viss liecina par valsts nozagšanu.

Tātad arī par to, kā ievēlēja prezidentu Gunti Ulmani. Manuprāt, svarīgi pievērst uzmanību vienam teikumam: “Un tur bija zināms budžetiņš.” Tātad – maksājiet deputātiem, lai viņi balsotu. Lūdzu! Tā ir valsts nozagšana!

Krimināllietā ir arī vairāki citi fakti, kas norāda uz valsts nozagšanu un tās pazīmēm.

Protams, es saprotu arī prokuratūru, es saprotu kriminālprocesuālo standartu, cik grūti pierādīt, cik grūti tieši pierādīt, izmantojot mūsu kriminālprocesu, kur mūsu aizdomās turamie skaidro: “Mēs neko neliecināsim, jo mums ir tādas tiesības!” Cik grūti pierādīt, kur mūsu liecinieki skaidro, stāsta to pašu: “Mēs neliecināsim, jo, ja mēs sāksim stāstīt, tad mēs vairs nebūsim liecinieki, mēs būsim aizdomās turamie vai apsūdzētie!” Es saprotu! Un kriminālprocesam tiešām bija grūti, un saistībā ar kriminālprocesu, es uzskatu, komisijas uzdevums ir pārbaudīt, vai tika izdarīts viss iespējamais, lai atklātu šos faktus. Bet tas ir otrais bloks.

Bet pamatjautājums, pirmais – primārais jautājums: mums ir jāizvērtē – ir vai nav notikusi valsts nozagšana vai valsts nozagšanas mēģinājumi? Un, lai izdarītu secinājumus, kriminālprocess nav vajadzīgs. Jums katram – man un jums, ikvienam cilvēkam – ir iespēja, lasot šos materiālus, tādus secinājumus izdarīt.

Diemžēl mani secinājumi šobrīd ir tādi, ka valsts nozagšana nav fantāzija. Ir cilvēki, kas ieņem augstus amatus un kam ir liela ietekme uz politiskajiem procesiem, kas valstī dzīvo un strādā, domājot nevis par valsts interesēm, bet domājot tikai par savu privāto interesi, un tā ir Latvijas realitāte.

Un es domāju, ka arī no mūsu komisijas ir atkarīgs, vai viss tā arī turpināsies vai tomēr mēs varēsim kaut ko mainīt. Es ceru, ka komisija tomēr varēs strādāt un no tā būs kaut kāds labums.”

4. Komisijas 2017. gada 11. septembra sēdē pieaicinātais eksperts Valts Kalniņš paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) Latvijā paralēli figurē divi tulkojumi no angļu valodas frāzes “state capture” – “valsts nozagšana” un “valsts sagrābšana”. Es vienmēr lietoju tulkojumu “valsts sagrābšana”, jo, manā ieskatā, šajā gadījumā primāri ir runa par kontroles iegūšanu pār lēmumiem, nevis par to, ka valsti kaut kādā veidā kāds paņemu un aiznestu, un sev iegūtu kā īpašumu. Primāri ir runa par kontroli;
- 2) “valsts sagrābšana” nav juridisks jēdziens;
- 3) “valsts sagrābšana” nav kaut kāds starptautiskās konvencijās ieviests jēdziens, tas nav kaut kāds jēdziens, attiecībā uz kuru pastāv starptautisks juridisks standarts. Piemēram, attiecībā uz kukuļošanu ir starptautiskie standarti, konvencijas, kuras pasaka, kas ir pamatelementi kukuļošanā. “Valsts sagrābšana” nav kaut kas tāds, kam pastāv tāds stingrs, nemainīgs starptautisks standarts;
- 4) ir darbības “valsts sagrābšanas” ietvaros, kuras ir sodāmas saskaņā ar likumu, un var arī būt darbības “valsts sagrābšanas” ietvaros, kuras konkrēti saskaņā ar Krimināllikuma normām vai Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normām nav sodāmas;

- 5) jēdzienu “valsts sagrābšana” izstrādāja ap 2000. gadu Pasaules Bankas speciālisti, lai apzīmētu sistēmisku politisku korupciju. Galvenā atšķirība starp šo sistēmisko politisko korupciju, sauktu par “valsts sagrābšanu”, un pārējo korupciju ir tā, ka valsts sagrābšanas gadījumā korumpanti ietekmē “spēles noteikumu” saturu, likumu saturu, tos principus, saskaņā ar kuriem valsts darbojas. Pārējos korupcijas gadījumos pārsvarā korumpants ietekmē likuma piemērošanu konkrētā gadījumā. “Valsts sagrābšanas” gadījumā mērķis ir likuma vai tiesas sprieduma, kas arī principā veido daļu no likuma, ietekmēšana. Bet ne jebkura ietekmēšana;
- 6) sākotnējā definīcija, ko 2000. gadā publicēja Pasaules Banka, skanēja sekojoši: “Valsts sagrābšana ir likumu, noteikumu, politisko lēmumu veidošanas ietekmēšana ar nelikumīgu un necaurskatāmu privātu maksājumu palīdzību valsts amatpersonām.”;
- 7) tā ir oriģinālā definīcija – likumu ietekmēšana ar privātu un necaurskatāmu maksājumu valsts amatpersonām palīdzību. Tā sākumā jēdziens “valsts sagrābšana” tika pasaulei prezentēts, un tā tas pamazām ieviesās. Te var redzēt, ka ir ļoti principiāla atšķirība, piemēram, starp “valsts sagrābšanu” un leģitīmu lobēšanu. Leģitīms lobētājs nemaksā deputātam, nemaksā ministram, nemaksā tiesnesim utt. Tā ir principiālā atšķirība;
- 8) sākotnēji Pasaules Banka savās publikācijās “valsts sagrābšanas” ietvaros aplūkoja korupciju, kas skar parlamentus, izpildvaru, valdību, valsts prezidentu, centrālo banku, tiesas un – kas ir interesanti – arī politiskās partijas. Šajā Pasaules Bankas ekspertu skatījumā arī situācijas, kur tiek maksāts politisko partiju līderiem par to, lai viņi caur politiskajām partijām pārveido likumus kaut kādā veidā, – arī tā ir “valsts sagrābšana”. Tātad šajā oriģinālajā izpratnē, vienkāršoti sakot, “valsts sagrābšana” ir tāda kā politisko lēmumu pieņemēju piekukuļošana. “Valsts sagrābšanas” gadījumā kukuli maksā nevis ierēdnim vai policistam par to, lai viņš kukuļdevēja interesēs likumu nepiemēro vai piemēro nepareizi, bet tiek piekukuļoti tie, kuri pieņem lēmumus, kas pēc tam veido likumu ietvaru, – deputāti, tiesneši. Arī citās institūcijās (piemēram, centrālajā bankā) var būt tāda lēmumu pieņemšana, kas veido to kopējo valsts ietvaru;
- 9) ieskatījos dažās jaunākās akadēmiskās publikācijās – ir redzams, ka pētnieku uzskati par “valsts sagrābšanas” jēdzienu laika gaitā mainās, šis jēdziens maina savu saturu. Tas arī ir iemesls, kāpēc es lietoju apzīmējumu “sākotnējā (jeb oriģinālā) izpratne”. Sākotnējā izpratne būtībā ir kukuļu došana valsts amatpersonām, kuras pieņem politiskos lēmumus. Literatūrā var redzēt, ka šis “valsts sagrābšanas” jēdziens ir mazliet mainījies – tādā ziņā, ka tas ir mazliet paplašinājies divos aspektos. Viens ir mazāk principiāls, otrs ir vairāk principiāls. Tas mazāk fundamentālais aspekts, kas

mainījies, ir – pie “valsts sagrābšanas” varētu pieskaitīt arī darbības, kuras krimināltiesiski tiktu klasificētas kā tirgošanās ar ietekmi. Vienkāršoti runājot, ja amatpersona tiek piekukuļota, tad ir kukuļošana. Amatpersona pati, izmantojot savas pilnvaras, kaut ko izdara vai neizdara tā kukuļdevēja interesēs. Ja ir tirgošanās ar ietekmi, tad cilvēks, kurš saņem naudu un pārdod savu ietekmi, prettiesiski ietekmē citus cilvēkus, lai ar citu cilvēku rokām izdarītu to, ko tam maksātājam vajag. Tā ir tā nianse – kukuļņēmējs pats savām rokām izdara to, ko kukuļdevējam vajag. Ietekmes tirgotājs ar prettiesiskām metodēm panāk to, lai citi izdara, kas tam naudas maksātājam ir nepieciešams. Tirgošanās ar ietekmi kriminalizēšanas mērķis nekad nav bijis kriminalizēt leģitīmus lobētājus un viņu darbību. Otrs ir būtiskāks aspekts, kurā “valsts sagrābšanas” jēdziens literatūrā ir evolucionējis. Ir tādas situācijas, kad “sagrābējs” un tas, kurš pieņem politiskos lēmumus, tos “sagrābšanas” lēmumus, sanāk it kā viena un tā pati persona, jo var būt situācija, kad kāds politisko lēmumu pieņēmējs, lai gūtu ekonomisku labumu sev, pats pieņem politiskus lēmumus tādā veidā, lai viņam rezultātā tiktu nodrošināta kaut kāda biznesa iespēja, kaut kāda īpašuma ieguve u. tml. Līdz ar to, ja tā sākotnējā “valsts sagrābšanas” izpratne gandrīz paredzēja, ka vienmēr jābūt “sagrābējam” un tam, kurš nosacīti tiek “sagrābts” vai kura lēmuma pieņemšana tiek “sagrābta”, tad jaunākajās publikācijās runa ir arī par iespēju, ka īstenībā šī “sagrābšana” tika realizēta kaut kādas vienas personas pašas darbības rezultātā. Persona pati ir politiskā amatā un pati gūst labumu (ekonomisku labumu) no tiem lēmumiem, kurus pieņem. Analizējot, ko tas nozīmē no tiesiskā viedokļa, var teikt, ka politiskā lēmuma pieņemšana notiek interešu konflikta situācijā. Te vairs nav runa par kukuļa došanu un ņemšanu, jo kukuli pats sev iedot nevar, tas nav iespējams. Arī par tirgošanos ar ietekmi nevar būt runa, jo pats no sevis nevar pirkt un pats sev nevar pārdot ietekmi. Bet interešu konflikts gan var būt. Interešu konflikts ir tā situācija, kad valsts amatpersona pieņem kaut kādu lēmumu vai veic kaut kādas darbības, kurās pati personiski ir ieinteresēta, proti, gūst kaut kādu specifisku personisku labumu no konkrēta lēmuma vai konkrētas darbības. To, ka valsts sagrābšanas konkrētās izpausmes bieži vien ir prettiesiskas, sodāmas, bet dažreiz arī nav sodāmas, šis interešu konflikta aspekts pietiekami labi parāda, jo mēs zinām, ka likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” Latvijā un likumos, kas regulē interešu konflikta jautājumu citās valstīs, konkrētie aizliegumi un veids, kā ierobežojumi ir formulēti, atšķiras. Latvijā attiecībā uz politisko lēmumu pieņemšanu interešu konflikta novēršanas likums ir ļoti liberāls. Uz daudziem politiskiem lēmumiem interešu konflikta novēršanas likums neattiecas. Tas ir skaidri un gaiši ierakstīts šajā likumā, ka ir izņēmums attiecībā uz noteiktiem politiskiem lēmumiem. Un te var redzēt, ka, ja mēs iedomātos, ka tiesiski sodāmas

darbības ir kaut kāds viens aplis un “valsts sagrābšana” (darbības, kas veido “valsts sagrābšanu”) ir otrs aplis, šie abi apli noteikti lielā daļā pārklātos, bet tie nepārklātos pilnīgi, būtu kaut kāda joma, ko droši vien vēl aizvien varētu saukt par “valsts sagrābšanu”, bet konkrētos tiesiskos ietvaros nebūtu kvalificējama kā pārkāpums vai kā noziegums;

- 10) principā pati esence “valsts sagrābšanas” jēdzienam ir situācijas, kurās politisko lēmumu pieņēmēji pieņem lēmumus, lai gūtu prettiesisku vai slēptu ekonomisko labumu. Lēmumu pieņēmējs saņem ekonomisku labumu par to, ko viņš nolemj: vai nu kāds viņam iedod to ekonomisko labumu, vai arī viņš pats apzināti izmanto iespēju pieņemt likumu, grozīt likumu vai kaut kādus noteikumus tā, lai viņa ekonomiskās intereses no tā gūtu labumu;
- 11) te, protams, nav runa par situācijām, kurās politisko lēmumu pieņēmēji vienkārši balso par noteikumiem, kas neizbēgami attiecas uz visiem, arī uz viņiem pašiem. Deputāti lemj par daudziem likumiem, kas ietekmē viņu ekonomiskās intereses – viņu kā nodokļu maksātāju intereses utt. –, un tas ir normāli un dabiski. Šeit runa būtu par situācijām, kurās mērķtiecīgi notiek kaut kāda darbība ar mērķi, ar nodomu – es panākšu grozījumu tādā noteikumā, un mana vai manas ģimenes uzņēmējdarbība gūs tādu un tādu papildu peļņu. Ar nodomu, specifiski tas tiek darīts;
- 12) būtu svarīgi tiesiski noregulēt kaut kādus jautājumus attiecībā uz lobēšanu, jo sabiedrības diskusijās pamatoti tā robežšķirtne starp “valsts sagrābšanu” un lobēšanu, dažādu interešu pārstāvēšanu nav tik skaidra. Sabiedrības vairākums nav eksperti, un ir loģiski, ka viņi – atšķirībā no ekspertiem – nedomā definīciju formātos, katru reizi apsverot specifiskus kritērijus utt. Ļoti, ļoti palīdzētu, ja normatīvajā aktā būtu šie lobēšanas pamatprincipi vismaz noteikti, un tālāk ir iespējami dažādi mehānismi, kā to lobēšanu regulē un kontrolē utt. Būtu svarīgi, ka tie principi būtu nedefinēti, proti, kas ir leģitīma mijiedarbība starp dažādu interešu pārstāvjiem un lēmumu pieņēmējiem. Jo lēmumu pieņēmēji demokrātiskā valstī jau nevar strādāt, neuzklausot visdažādākos cilvēkus un cilvēku viedokļus par to, kā būtu pareizi veidot politiku tajā vai citā jomā. Principiālā atšķirība ir tā, ka “valsts sagrābšanas” gadījumā tiek nelikumīgs vai slēpts ekonomisks labums dots lēmumu pieņēmējam, kamēr leģitīms lobētājs to nedara. Es pilnīgi piekrītu kaut kāda regulējuma nepieciešamībai lobēšanas jomā;
- 13) attiecībā uz šo “valsts sagrābšanas” jēdzienu pievienotā vērtība būtu tam, ja Komisija tiešām varētu šīs Krimināllietas ietvaros sniegt konstatēto darbību analīzi, sabiedrībai skaidrojot šīs situācijas, kur, kādos aspektos “valsts sagrābšana” ir saskatāma un kur un kāpēc nav saskatāma. Tas nav jautājums, ko var darīt tiesībsardzības iestādes. Prokuratūra vai tiesa droši vien nebūtu tās institūcijas, kuras varētu vērtēt to, vai kaut

kādas politiķu darbības ir vai nav “valsts sagrābšana”, jo tas nav tiesisks, tiesībās paredzēts jēdziens. Bet Komisija jau var mēģināt ieviest skaidrību, vai šādās situācijās ir runa par “valsts sagrābšanu” un tieši kurās epizodēs, kādās situācijās varbūt ir un kurās nav. Tas varētu būt sabiedrībai noderīgs skaidrojums. Šajā aspektā es saskatu, ka tas varētu būt vērtīgi;

- 14) tas atslēgas vārds ir – prettiesisks vai necaurredzams ekonomisks labums lēmuma pieņemējam. Piemēram, kāds ministrs ar saviem lēmumiem pats sev izkārtu to izdevīgumu. Viņš par savu biznesu parūpējas ar savas varas palīdzību, viņam neviens nemaksā, bet viņš rīkojas, lai gūtu ekonomisku labumu. Vai arī viņš vienkārši sagroza likumu tā, lai viņam būtu izdevīgi;
- 15) “valsts sagrābšana” nav tās situācijas, kurās kādu politiķi – lēmumu pieņēmēju – ar vārdiem, ar argumentiem pārliecina, stāstot kaut kādas lietas, situācijas apstākļus, kā rezultātā politiķis pamaina savas domas vai nostāju utt. Es negribētu runāt par “valsts sagrābšanu” nekādā gadījumā, ja ir runa vienkārši par lēmumu pieņēmēja pārliecināšanu vai pierunāšanu. Ar vārdiem vien valsti “sagrābt” nevar;
- 16) “valsts sagrābšana” ir tad, ja var pieņemt politiskus lēmumus, veidot likumus, noteikumus. Ja viņš tikai piemēro likumu, tad tā nav “valsts sagrābšana”;
- 17) ja runa ir par savas ģimenes vai savu biznesa partneru ekonomisko labumu, arī tas atbilst šim jēdzienam;
- 18) “valsts sagrābšana” ir tāds analītisks, akadēmisks jēdziens. Tas ir jauns, nesens jēdziens. Varētu diskutēt par to, vai kādā situācijā nevis to noteikumu pieņemšana, bet liela apjoma valsts resursu novirzīšana kaut kādām privātām vajadzībām (primitīvi izsakoties – valsts uzņēmuma izzagšana) arī varētu būt “valsts sagrābšana”, kaut arī tās rezultātā netiek grozīts likums vai kaut kāds noteikums utt. Šis ir diskutējams jautājums. Man nav tādas kategoriskas atbildes – jā vai nē, jo tās akadēmiskās definīcijas, kuras es esmu lasījis, it kā par šo niansi nerunā. Bet lielu valsts resursu novirzīšanā privātam labumam arī varētu būt “valsts sagrābšanas” elements;
- 19) ja runa ir par Komisijas darbu, jaunu jēdzienu pulcēšana klāt varētu radīt jaunas grūtības efektīvi sabiedrībai skaidrot to lietu. “Valsts sagrābšana” ir diezgan grūts jēdziens no skaidrošanas viedokļa. Protams, ir vēl daudzi dažādi veidi, kā klasificē korupciju – augsta līmeņa korupcija, zema līmeņa korupcija. Galu galā jēdziens vienkārši “politiskā korupcija” arī ir ļoti daudz literatūrā lietots. Īstenībā daudz vairāk lietots nekā “valsts sagrābšana”;
- 20) domāju, ka žurnāla “Ir” publikācijā ir situācijas, kurās politiskas valsts amatpersonas apspriež to, kā tās varētu izmantot savu politiskā amata varu kaut kādu ekonomisku

resursu sagrābšanai un iegūšanai, – tik tālu tur katrā ziņā, vismaz noteiktās epizodēs, “valsts sagrābšana” tiek apspriesta;

- 21) strikti juridiski raugoties, tas, ka Latvijā nav lobēšanas likuma, nevienam neaizliedz ar tiesiskām metodēm lobēt. Bet šos lobēšanas pamatprincipus nostiprinot likumā, sabiedrībai būtu krietni skaidrāk, kas ir šīs atļautās, leģitīmās politiku ietekmēšanas metodes un ar ko tās atšķiras no tām sliktajām, prettiesiskajām, noziedzīgajām ietekmēšanas metodēm. Tas, ka ar lobēšanas likuma palīdzību ir iespējams padarīt leģitīmu lobētāju darbību caurskatāmāku, arī palīdzētu lobēšanas darbības leģitimitāti celt un varbūt sabiedrības daļai mazinātu bailes no jēdziena “lobēšana”, jo ir jau arī pietiekami daudz cilvēku, kuri jēdzienu “lobēšana” uzskata par kaut ko katrā ziņā sliktu, nevēlamu, ja ne gluži noziedzīgu;
- 22) ja mēs skatāmies valstīs, kur mēģina likumā konkrēti regulēt politisko lēmumu pieņemēju interešu konfliktus, redzam, ka vienmēr ar diezgan lielām pūlēm mēģināts likumā ietvert un kaut kā novilkt šo robežu – kur tad īsti tas ir vai nav. Tāpēc, ka tas ir neizbēgami – deputāti neizbēgami lemj par jautājumiem, kas ietekmē viņu pašu ekonomiskās intereses daudzās situācijās, un tur neko nevar darīt. Ir dažādi veidi, kā tajās valstīs, kur to cenšas regulēt, to dara, bet, konceptuāli uz to raugoties, tā pazīme, kas mani interesētu: vai ir kaut kāds specifisks (īpašs) ekonomisks labums? Respektīvi, ir atšķirība, vai es balsoju par nodokļu likmēm vai arī veicu kaut kādas darbības, lai mana ģimene vai es, vai kāds man tuvs cilvēks iegūtu kapitāla daļas kaut kādā uzņēmumā. Tātad šis ekonomiskais labums ir specifisks, un principā būtu jābūt arī nodomam, kāpēc es rīkojos – tāpēc, lai, lūk, šeit ir šis īpašums, šeit ir šis uzņēmums un es vai man tuvi cilvēki dabūs šo īpašumu, dabūs šo uzņēmumu, ja tiks pieņemts tāds un tāds valdības lēmums vai tāds un tāds parlamenta lēmums. To ir vieglāk pateikt nekā ieregulēt kaut kādā likumā, bet konceptuāli man tas šķīstu – specifisks ekonomisks labums un nodoms konkrēti gūt šo ekonomisko labumu;
- 23) es neaizstāvu jēdziena “valsts sagrābšana” iestrādāšanu likumos. Es arī nezinu nevienu valsti, kurā šis jēdziens būtu iestrādāts likumā. Varbūt kaut kur ir, bet es nekad to neesmu dzirdējis. Ir svarīgi likumos ierobežot un, kur nepieciešams, paredzēt sodu par bīstamākajām darbībām, kuras “valsts sagrābšanas” ietvaros var tikt veiktas, un tas ir, piemēram, sods par kukuļņemšanu, sods par tirgošanos ar ietekmi utt. “Valsts sagrābšana” ir mazliet līdzīgs jēdziens korupcijas jēdzienam tādā ziņā, ka Krimināllikumā, Administratīvo pārkāpumu kodeksā jau nav jēdziena “korupcija”. Tur ir definēti konkrēti noziedzīgi nodarījumi ar savu sastāvu, ko mēs saprotam, ka tā ir korupcija, bet Krimināllikumā nav jāraksta tas vārds “korupcija”. Mums ir Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā jēdziens “korupcija”, bet tikpat labi, ja tā tur nebūtu, tas fundamentāli cīņu pret korupciju netraucētu. Ir labi, ka tas ir

likumā, bet principā varētu arī iztikt bez tāda jēdziena. Un tāpat, es domāju, ir ar “valsts sagrābšanu”. Ja vēlētos skatīties likumdošanas līmenī, par ko varbūt būtu jēga diskutēt Latvijā – vai tas izņēmums, kas ir paredzēts likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” attiecībā uz Saeimas deputātiem un Ministru kabineta locekļiem politisku lēmumu pieņemšanā, nav pārāk “devīgs” un pārāk vispārīgs: ja jūs pieņemat politiskos lēmumus, tad uz jums neattiecas ierobežojums lemt situācijās, kas skar jūsu personiskās intereses. Kādreiz to ieviesa tieši tāpēc, ka praktiski bieži vien ir lielas grūtības pateikt, kad tad tā, teiksim, deputāta personiskā ieinteresētība ir tāda, ka tā būtu jāaizliedz un jākvalificē kā interešu konflikts, un kad ir šī vispārīgā situācija, kurā pieņemamais likums skar deputātus tāpat kā visus citus sabiedrības locekļus. Par to varētu diskutēt. Bet “valsts sagrābšanas” jēdzienu ieviest likumos nav nekādas vajadzības;

- 24) runa ir par cilvēku motivāciju, par tādu mentālo stāvokli, kas viņu motivē, kāpēc viņš kaut ko dara vai nedara. Un šis ir varbūt viens no iemesliem, kāpēc mēs Krimināllikumā varētu negribēt jēdzienu “valsts sagrābšana”, jo to nošķirt varētu būt ļoti sarežģīti. Bet konceptuāli atšķirība ir diezgan skaidra – viena lieta ir zināt, ka kaut kāds lēmums man nesīs kaut kādu labumu, un otra lieta ir rīkoties, lai es gūtu šo labumu. Konceptuāli nošķirt to nav sarežģīti. Cita lieta, protams, ja to no malas vajadzētu kādam pārbaudīt, kā īstenībā ir, – tad tas kļūst sarežģīti;
- 25) ja runājam par šādu konceptuālu parādību, ka lēmumu pieņēmēji pieņem lēmumus par kaut kādiem labumiem, tas jau droši vien kopš aizvēstures laikiem ir ne tikai Latvijā, bet visur kur. Tādas situācijas ir notikušas, un tas ir tikai tāds izvēles jautājums, ja kāds gribētu to pētīt un analizēt caur “valsts sagrābšanas” prizmu – cik senu pagātni izvēlēties. Es ne līdz galam būtu gatavs piekrist tam, ka tiesneši nebūtu tie, caur kuriem var tikt “sagrābta valsts”, ja augstāka līmeņa tiesu mēs aplūkojam. Galu galā to, kas ir likums kopumā, jau veido tas teksts, dokuments, kas ir nosaukts kā likums, bet to arī pilnīgi noteikti tālāk veido, piemēram, Augstākās tiesas atziņas par to, kā ir jāsaprot tā vai cita likuma norma. Tā īstenībā arī tālāk veido likumu. Un es domāju, ka no tāda viedokļa arī caur tiesu varu principā “valsts sagrābšana” teorētiski varētu notikt.

5. Citi Komisijas 2017. gada 29. augusta sēdē un 11. septembra sēdē izskanējušie viedokļi:
  - 1) Igora Pimenova viedoklis [komentāru kopsavilkums]: jēdzienu “valsts nozagšana” vajadzētu reducēt līdz kodificētiem jēdzieniem, kas jau ir nostiprināti likumā, lai mēs izmantotu tādus nosaukumus, jēdzienus, kategorijas, kurus pēc tam varētu izmantot savā darbībā prokuratūra, nevis tikai deputāti vai žurnālisti. Jēdziens “valsts nozagšana” ir atšifrējams, tomēr nepieciešama konkretizācija. Ja tiešām vēlamies

objektīvi, skrupulozi izskatīt problēmu, nevis vienkārši “piekarināt birkas” konkrētiem politiķiem un politiskajām partijām, vajag rīkoties sistēmiski, analizējot šo parādību. Svarīgi ir būt ļoti konkrētiem. Ja izmantosim savā retorikā kategorijas, kuras nav definētas likumos, varam aiziet pārāk tālu un īstenībā maldināt vēlētājus ar jēdzieniem, kuri pēc tam “aizies” žurnālos, avīzēs, televīzijas pārraidēs, tiks nekritiski izmantoti un tiks piemēroti gadījumos, kuros šie jēdzieni nemaz nav piemērojami. Priekšlikums – burtiski noteikt konkrētus jēdzienus, konkrētas normas, kuru pārkāpumu mēs meklējam un mēģinām apzīmēt, lai neizietu ārpus šā loka un nepārkāptu neviena tiesības. Ir lietderīgi būt informētiem par citu valstu labajām praksēm tādā jomā kā nelegitīmās ietekmes ierobežošana uz valsts lēmumiem ārpus demokrātiskiem procesiem. Piemēram, Norvēģijā politisko partiju pārstāvji nedrīkst piedalīties valstij piederošu uzņēmumu padomju un valžu darbībā. Mums ir pavisam cita situācija. Ja būtu Norvēģijas paraugs šeit īstenots, dažām personām, kas pieminētas arī žurnālā “Ir”, nebūtu, ko sacīt un kā ietekmēt notikumus. Iespēja ietekmēt parlamentu lēmumu pieņemšanā būtu ierobežota, ja deputāti tiktu ievēlēti nevis no savu partiju sarakstiem, bet, piemēram, no vēlēšanu apgabaliem. Šajā ziņā jauktas, proporcionālas un mažoritāras vēlēšanu sistēmas ieviešana Latvijā būtu lietderīga, jo tas nodrošinātu politisko interešu nostiprināšanu parlamenta lēmumu pieņemšanā, no vienas puses, un politiķu lielāku atkarību no vēlētājiem, no otras puses. Pilnībā rosināt mažoritāras sistēmas nodrošināšanu Latvijā būtu vieglprātīgi, jo ir ļoti daudz risku. Bet Vācijas un Lietuvas piemērs liecina, ka tas ir ceļš, kurš ejams. Arī tādā gadījumā iespējas nelegitīmi ietekmēt valsts lēmumus būtu ierobežotas;

- 2) Mārtiņa Šica viedoklis [komentāru kopsavilkums]: pārkāpt var tikai to, kas ir definēts. Gribētu atgriezties pie daudzkārt jau diskutēta jautājuma Latvijā – par lobēšanu, legālu lobēšanu. Es kā nejurists saprotu to, ka es varu pārsniegt ātrumu un par ātruma pārsniegšanu ir pateikta norma, cik es drīkstu. Ja cilvēki lieto alkoholu, tad viņi pie stūres nevar piesēsties, ja ir vairāk nekā 0,5 promiles. Piemēram, arī dāvanas vai diplomātiskās dāvanas – tas viss ir regulēts. Ir pateikts, ko mēs drīkstam. Ir problēma, ka neesam Latvijā sakārtojuši jautājumu par legālu darbību politisko mērķu sasniegšanai. Tagad diskutējam par nelegitīmu ietekmi uz politisko lēmumu pieņemšanu, bet nav jau arī nekur pateikti šie “legitīms – nelegitīms” kritēriji;
- 3) Ritvara Jansona viedoklis [komentāru kopsavilkums]: pilnībā atbalstu to, ka Komisijai galaziņojumā vajadzētu dot “valsts nozagšanas” definīciju. Tas arī palīdzētu tālāk, tiesību filozofijas izpratnē. Galvenais, ko Komisija varētu dot, ir rekomendācijas, lai nelegitīmas darbības, kas vērstas uz atsevišķu personu interešu apmierināšanu, netiktu tālāk pieļautas, graužot sistēmu. Piemēram, ja Saeima šobrīd

vēlī likumprojektu par vēlētu Valsts prezidentu, tad ir jābūt jau skaidrai šai sistēmai, kā tiek vēlēts tautas vēlēts prezidents, lai nebūtu šādu nelegitīmu darījumu kādu personu grupu interesēs un lai šis prezidents tiktu ievēlēts, maksimāli izvairoties no kaut kādiem savtīgiem lēmumiem. Arī mediju ietekmes jautājums, kad atsevišķas fiziskās personas mēģina ietekmēt medijus, – Komisija var dot rekomendācijas, kas nav līdz šim sekmējies, piemēram, kā tas, ka fiziskās personas kā patiesā labuma guvējas un pārvalda mediju, faktiski ir šo mediju īpašnieces, atspoguļojas arī realitātē. Respektīvi, tās ir izmaiņas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas likumā, kur parādās “patiesā labuma guvējs”, šajā gadījumā – medijos. Tādas rekomendācijas būtu tas, ko Komisija varētu dot, lai “valsts nozagšanas” sistēmu lauztu;

- 4) prokurora Māra Lejas viedoklis [komentāru kopsavilkums]: jārisina jautājums, vai jāievieto likumā tieši tāds jēdziens “valsts nozagšana” un tā skaidrojums. Jāparaugās, vai visas tās darbības, kuras tika vismaz plānotas vai daļēji realizētas, kas redzams no sarunām un citiem krimināllietas materiāliem, šobrīd ir atzīstamas par kaitīgām. Iespējams, par tām nav paredzēta kriminālatbildība un tieši par tādām būtu jāparedz kriminālatbildība vai kāda cita veida atbildība. Piemēram, tā pati mediju ietekmēšana vai kontrolēšana. Vai, piemēram, solījums ietekmēt, kontrolēt medijus varētu tikt atzīts par sodāmu rīcību, vienalga – administratīvi vai krimināli. Aplūkot šīs kaitīgās darbības vai apņemšanās veikt šīs kaitīgās darbības, kas redzamas no sarunām, kuras šobrīd nav kriminalizētas, un apsvērt, vai ir paredzēta citāda veida atbildība vai varbūt pastāv “likuma robs”. Tad ir jāparedz atbildība par konkrētām darbībām, nevis vienkārši par “valsts nozagšanu”, kas ir ļoti abstrakts jēdziens. Pat ja to mēģināsim definēt, praksē to būs ļoti grūti piemērot. Par noziedzīga nodarījuma mēģinājumu un sagatavošanos ne vienmēr ir paredzēta atbildība, ir jāskatās – par kādu noziedzīgu nodarījumu ir runa. Jo smagāks noziedzīgs nodarījums, jo salīdzinoši agrākā stadijā tiek kriminalizēts. Savukārt vieglāki noziedzīgi nodarījumi tiek kriminalizēti vēlākā stadijā;
- 5) pieaicinātā eksperta Aivara Borovkova viedoklis [komentāru kopsavilkums]: daudz loģiskāk būtu, ka prokuratūra izdarītu izšķirīgu soli un ierosinātu lietu par šīs lietas izmeklēšanu, dotu kriminālprocesuālu vērtējumu. Tur ir lietpratēji, kuriem ir visas nepieciešamās procesuālās un citas pielāides, lai šādu lietu izmeklētu. Ja mēs gribam saprast, kāpēc šī lieta ir beigusies bez rezultāta, ir vajadzīgs jauns process. To, ka politika netiek veidota Jēkaba ielā vai Brīvības ielā, manuprāt, ļoti daudzi sen jau sapratuši, arī to, ka šī politika tiek veidota pilnīgi citās vietās un citu cilvēku sastāvā, un tie nebūt nav tautas priekšstāvji, kas ir demokrātiskās vēlēšanās izvēlēti. Ja runā par valsts nozagšanu, tad te varētu būt piemēri, varbūt varat tos apzināt. Te pieminējām tikai *airBaltic*, bet ir arī “Citadeles” pārdošana, “Liepājas metalurģis”.

Nevajadzīgo robežpunktu būvniecība, zinot, ka tie nebūs vajadzīgi, un tagad tie stāv kā korupcijas apsūdzības pieminekļi uz valsts robežas un grūst kopā. Tā arī ir valsts nauda. Ja runā no tiesību teorijas viedokļa, politiski pieņemts lēmums par partiju finansēšanu no valsts budžeta arī ir sava veida “valsts nozagšana”, jo tie, kas ir pie varas, sevi “nobetonē” tā, ka jauni politiski spēki daudz grūtāk tiek pie varas, jo viņiem nav šī valsts finansējuma. Kopumā Latvijas valstī runāt par to, ka trūkst informācijas, no krimināllietas izmeklēšanas tehnikas viedokļa ir pilnīgi naivi. Jo Latvijā ir maz cilvēku, šeit ir pietiekami maz notikumu, un var apskatīties, kas un kādā secībā pēc kāda politiska lēmuma, likuma pieņemšanas vai kaut kādas regulas izmainīšanas notiek sabiedrībā un kādi cilvēki ap šo procesu grozās. Droši vien Komisijas darbam derētu izmantot kā piemēru politiķu atkarību no politiskajiem sponsoriem vai donoriem – bankas, farmācija, celtniecība, IT joma, kur apgrozās vislielākā nauda. Vienmēr pie biznesa galda, kur apgrozās liela nauda, noteikti tuvumā parādās kāds politiķis. Būtu varbūt vērts padomāt par to, vai nav nepieciešams process, kriminālprocess, par lietas izmeklēšanu vai neizmeklēšanu. Par to, protams, prokuratūrai jāpieņem lēmums;

- 6) pieaicinātā eksperta Pāvela Gruziņa viedoklis [komentāru kopsavilkums]: “valsts nozagšanas” jēdzienu Krimināllikumā, krimināltiesību normās neatradīsim, tas jāvērtē kopā ar citiem noziegumiem (amatnoziegumiem, dienesta noziegumiem). Bet, lai tos izmeklētu, ir jākonstatē noziedzīga nodarījuma sastāvs. Ar to ir sasaistīti visi izmeklētāji, prokuratūra un tiesas. Tas, ka tikai teorētiski kaut kur lietojam jēdzienu “valsts nozagšana”, ir par maz praktiķim. Un vēl jo vairāk tiesnesim, lai konkrētu personu notiesātu. Jāpierāda, ka persona ir pastrādājusi noziegumu vai gatavojusies pastrādāt smagu noziegumu. Ne visi mēģinājumi ir sodāmi, ir jāiestājas konkrētām sekām, lai var tiesāt. Komisijai vajadzētu savā ziņojumā pateikt, kas ir domāts ar to “valsts nozagšanu” vai “sagrābšanu”. Un tad jau likumdevējam un tālāk arī praktiķiem būtu, no kā vadīties.

6. Komisijas 2017. gada 25. septembra sēdē žurnāla “Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele par “valsts nozagšanu [sagrābšanu]” nosauca “politiskās varas izmantošanu savtīgos nolūkos”. Šajā sēdē žurnāla “Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele un žurnāla “Ir” žurnāliste Indra Sprance paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]¹⁰:

- 1) par valsts nozagšanas pazīmēm, kuras, ejot cauri *Rīdzenes sarunu* saturam, esam identificējuši, – tieši aizdomas par “valsts nozagšanu” jeb politiskās varas izmantošanu savtīgās interesēs, kas līdz ar “oligarhu lietas” izbeigšanu palikusi

---

¹⁰ Sk. arī rakstisko viedokli un prezentāciju (Pielikums Nr. 8 un Nr. 9).

nesodīta, bija galvenais iemesls, kādēļ žurnāls “Ir” nolēma publiskot *Rīdzenes sarunas*;

- 2) pārzinot *Rīdzenes sarunu* saturu, varam apliecināt, ka tajās ir daudz norāžu par iespējamiem valsts amatpersonu noziegumiem, kas atbilst “valsts nozagšanas” pazīmēm. Pirmkārt, to var attiecināt uz valsts amatpersonu lēmumiem savtīgās biznesa interesēs;
- 3) *Rīdzenes sarunās* runātais liek domāt, ka Aināram Šleseram slēpti piederējušas daļas vairākos uzņēmumos, kuru labā viņš pieņēmis lēmumus kā Rīgas domes priekšsēdētāja vietnieks un Rīgas brīvostas valdes priekšsēdētājs. Šie uzņēmumi ir miljonus pelnošā kravu pārkraušanas kompānija RTO, “Jaunrīgas attīstības uzņēmums”, kuram pieder Andrejsalas īpašumi, “Zaķusala Estates”, kas plānoja vērienīgu nekustamo īpašumu attīstību Zaķusalā, un transporta kompānija “Euroline”. Izmeklētāji “oligarhu lietā” ir identificējuši veselu virkni lēmumu šo uzņēmumu interesēs. 2009. gada 14. augustā A. Šlesera vadītā Rīgas brīvostas valde atbalstīja “Jaunrīgas attīstības uzņēmuma” iniciatīvu par kuģu piestātņu infrastruktūras attīstīšanu. Tajā pašā dienā brīvostas valde atbalstīja arī kruīza kuģu piestātņu izbūvi “Euroline” iznomātajos zemesgabalos, savukārt 2009. gada 15. oktobrī brīvostas valde nolēma uz 30 gadiem iznomāt pagaidu piestātņi Žurku salā “Panamax” kuģu apkalpošanai, un tas arī bija RTO meitas kompānijai “Rīgas centrālais terminālis”. 2009. gada 28. oktobrī brīvostas valde piešķīra 100 procentu kanāla maksas atlaidi RTO kuģu pārkraušanai pie piestātnes Z19. 2010. gada 3. jūnijā brīvostas valde nolēma uz 45 gadiem iznomāt 42 hektārus zemes Kundziņsalā – RTO saistītajam uzņēmumam “Riga Fertilizer Terminal”. 2010. gada 28. jūlijā brīvostas valde, pamatojoties uz firmas “Euroline” vēstuli, akceptēja izmaiņas Rīgas brīvostas robežās. Tajā pašā dienā brīvostas valde atļāva “Euroline” izmantot aptuveni 7,5 hektārus zemes laivu un jahtu piestātņu ierīkošanai. Kā Rīgas domes deputāts A. Šlesers piedalījās arī vairāku pašvaldības kompetencē esošu jautājumu izlemšanā. Tajā skaitā 2010. gada 6. jūlijā pieņēma lēmumu par “Zaķusala Estates” zemes nomaksas pirkuma līgumu. Lai gan oficiāli A. Šlesera kapitāldaļas šajos uzņēmumos tolaik nav redzamas, Rīgas brīvostas valdes priekšsēdētājs bija darījumu attiecībās ar savu biznesa partneri Viesturu Koziolu, kurš *Rīdzenes sarunās* parādās kā viņa īpašuma tiesību piesegs Šveicē vai Norvēģijā reģistrētiem uzņēmumiem, kam tālāk pastarpināti pieder daļas RTO, “Jaunrīgas attīstības uzņēmumā”, “Zaķusala Estates” un “Euroline”. No 2002. gada līdz 2011. gadam A. Šlesers bija V. Koziolam aizdevis vairāk nekā astoņus miljonus eiro. “Rīdzenē” runātais un informācija par atsevišķiem pārskaitījumiem liecina, ka savstarpējie darījumi kalpoja kā piesegs, lai legalizētu Šleseru ģimenes uzņēmumu ienākumus no V. Koziola pārvaldītā kapitāla. *Rīdzenes*

sarunas arī liecina, ka A. Šlesers kā Rīgas pašvaldības amatpersona ir ne vien pats piedalījies lēmumu pieņemšanā Zaķusalas, Andrejsalas un ostas uzņēmēju interesēs, bet arī citādi rūpējies par šo uzņēmumu problēmu risināšanu valsts un pašvaldību iestādēs. Par to liecina 2011. gada sākumā notikušī saruna starp A. Šleseru un vienu no RTO grupas menedžeriem Ivaru Sormuli. Sarunā A. Šlesers atklāj, ka viņš pats RTO valdē ir ielicis bijušo Satiksmes ministrijas valsts sekretāru Jāni Maršānu. “Viņš neko daudz nedarīs, bet no viņa sausais atlikums varētu būt labāks nekā dažiem citiem,” sacīja A. Šlesers. Kādā citā sarunā “Rīdzenē” viņš informē RTO vadītāju Ralfu Kļaviņu, ka turpmāk viņi regulāri tiksies trijātā – A. Šlesers, R. Kļaviņš un J. Maršāns. “Ideja ir tāda: jāuzliek ir jautājumi, un tad mēs apskatāmies, ko man vajag palīdzēt, nevis tā, ka viņš iet tur un kā aklais mēģina. Jo mans uzdevums ir tāds: vajag Uģi pasaukt – pasaucam, vajag Marču pasaukt – pasaucam, vajag kādu no domes – viss, saliekam. Maršāna uzdevums esot komunikācija ar ierēdņiem, un, tikko kāds tur čakarē, tā uzreiz ziņot, un es attiecīgi pieslēdzos un skatos, kā mēs to risinām,” skaidroja A. Šlesers. Kad pēc 10. Saeimas vēlēšanām A. Šlesers pameta Rīgas domi, biznesa jautājumu risināšanā tika iesaistīts viņa partijas biedrs, pašreizējais Rīgas vicemērs Andris Ameriks. Tolaik uzņēmējiem bija svarīgi saņemt visas nepieciešamās atļaujas jaunā minerālmēslu termināļa būvniecībai Kundziņsalā, ko RTO veidoja kopā ar Krievijas koncernu “Уралхим”. “Andri, šito jautājumu mums ir jāatrisina *кровь с носу*,” A. Šlesers 2011. gada februārī skaidroja A. Amerikam. A. Ameriks atbildēja, ka neesot problēmu: “Lai Askolds skraida! Samaksā viņam naudu, lai viņš skraida!” Ameriks visam nevarot izsekot līdzī, tāpēc Šlesers no domes kā politiski atbildīgo par termināļa virzību nozīmēja citu savu partijas biedru – Mājokļu un vides komitejas vadītāju Vjačeslavu Stepaņenko. A. Šlesera slēptās īpašuma tiesības izgaismojas vairākās *Rīdzenes sarunās* 2010. un 2011. gadā. Atklāti par sev piederošajiem uzņēmumiem 2010. gada novembrī Šlesers “Rīdzenē” runāja ar uzņēmēju Ivo Zonni. “Tā kā es satiksmes sektorā sēdēju, nu, būtu ļoti dīvaini, ja es nesaprastu, ka tur ir perspektīvas,” skaidroja A. Šlesers. Viņš stāstīja, ka ar norvēģu uzņēmumu “Varner”, iesaistoties nekustamo īpašumu biznesā Rīgā, viņi noslēguši vienošanos ar ostu par Andrejsalas zemēm un izpirkuši daudzas privātas kompānijas, tajā skaitā – RTO. “Kad pirkām, tas bija mazs uzņēmums,” stāstīja A. Šlesers. Tiek pieminēts arī jaunais “Riga Fertilizer Terminal”. “Es koncentrējos uz to, ka šitas ir pamatbizness. Jāuzbūvē viens ķīmijas kravu terminālis, viens konteineru terminālis.” Viņš arī lielījās, ka RTO apgrozīšot 150 miljonus gadā. “Tāds ir mērķis, pa druskai neko nevar izdarīt. Man tur pietiekami lielas, kā saka, daļas ir tajā struktūrā.” Daudzās sarunās 2010. un 2011. gadā arī tiek apspriesti A. Šlesera plāni, ar kādu shēmu palīdzību legalizēt savas īpašuma tiesības. “Man ir nepieciešams kaut vienā vietā

parādīt savu dalību,” 2011. gada janvārī saka A. Šlesers. Savukārt V. Koziols brīdina: “Kliegs un bļaus, ka tu, būdams ministrs, plānoji, ka tu kādreiz kļūsi īpašnieks, un tu pieņēmi lēmumu savā labā.” – “No 2004. līdz 2011. gadam ir septiņi gadi, kuru ietvaros ir pieņemti desmitiem dažādu lēmumu,” atgādināja arī sarunā klātesošais RTO vadītājs Ralfs Kļaviņš. Tomēr A. Šlesera vēlmes piepildījās: kopš 2016. gada Aināra Šlesera un arī Andra Šķēles uzvārdi ir oficiāli atrodami RTO īpašnieku struktūrā;

- 4) *Rīdzenes sarunas* atklāj ne vien savtīgos nolūkos pieņemtus lēmumus Rīgas brīvostā un Rīgas pašvaldībā, bet arī liecina par iespējamu ietekmi uz likumdošanas procesu Saeimā. Vairākās sarunās tiek spriests par grozījumiem likumos, kas atvieglotu uzturēšanās atļauju izsniegšanu. No sarunām izriet, ka Šleseram grozījumi nepieciešami, jo tas sekmētu biznesu Zaķusalā. Šleseram šajā vietā ir grandiozi plāni, kuru īstenošanai ir nepieciešami 100 investoru – pa 100 tūkstošiem katram. Oficiāli viņa vārds Zaķusulas attīstītāja “Zaķusala Estates” īpašnieku vidū nav atrodams kopš 2002. gada, kad viņš sāka gaitas politikā. Taču sarunu saturs nepārprotami liecina, ka viņš personiski plāno biznesa attīstību šajā teritorijā;
- 5) tāpat *Rīdzenes sarunas* liecina, ka A. Šlesers, esot satiksmes ministra amatā, iespējams, pieņēmis lēmumus personiska labuma, nevis valsts interesēs. Proti, 2009. gada februārī, neilgi pirms tam, kad A. Šlesers kā satiksmes ministrs parakstīja jauno *airBaltic* akcionāru līgumu ar Bertolda Flika kompāniju “Baltijas Aviācijas sistēmas”, abi tikās “Rīdzenes” numuriņā un pārrunāja līguma detaļas. A. Šlesers norādīja, ka jaunais akcionāru līgums ir jāveido pēc principa, ka valsts vēlāk kļūs par mazākuma akcionāru lidsabiedrībā. B. Flikam esot jācenšas iegūt vairākumu, papildus nopirktajām akcijām izmantojot arī uzņēmuma obligāciju konvertēšanu. “Tev vajadzēs pateikt, ka tu gribi konvertēt, ka tu gribi pārņemt un ka tu vēl neesi sameklējis naudu, bet ka tu to izdarīsi,” B. Fliku pamācīja A. Šlesers. Bertolds Fliks bija biežs viesis “Rīdzenē”. Abu sarunas liecina, ka B. Fliks regulāri atskaitījās A. Šleseram par savu darbu, abi sīki un smalki plānoja Rīgas lidostas apkaimes teritorijas attīstību un sprieda par *airBaltic* finanšu grūtību risināšanu. 2011. gada sākumā A. Šlesers *airBaltic* nākotni pārrunāja arī ar Aivaru Lembergu. Sarunā A. Šlesers atklāja: “*airBaltic* ir mans projekts, kuru es esmu virzījis – man liekas, gana veiksmīgi –, un Fliks tomēr arī veiksmīgi to visu izpildīja.” Cita starpā A. Šlesers pavēstīja, ka ir piestrādājis pie tā, lai no *airBaltic* aizietu investors SAS un pavērtos iespējas iegūt lidsabiedrības kapitāla daļas. Viņš arī piedāvāja A. Lembergam kopā ar viņu, Andri Šķēli un Vladimiru Antonovu kļūt par uzņēmuma līdzīpašniekiem. “Uztaisīt struktūru Luksemburgā pēc pilnīga konsensusa formāta, kur Antonovam jāsaņem ceturtdaļa un mums jāpatur trīs.” Lembergs piekrita, taču vēlējās kaut ko

samaksāt, lai nebūtu tā, ka vienā jaukā brīdī kāds atnāks un teiks: “A kā tu te nokļuvi?” A. Šlesers sacīja: “Kopīgiem spēkiem ir jāatrod, lai tā cena ir zemāka, bet tik, cik naudu vajadzēs, mēs sakārtosim.”;

- 6) Iīdzīgi kā Satiksmes ministrijā, arī Rīgas domē A. Šlesers kala plānus saviem projektiem, liecina *Rīdzenes sarunas*. 2009. gada decembrī viņš ar “Lattelecom” vadītāju Juri Gulbi sprieda, kā sakārtot jautājumus Rīgā. Esot nepieciešams vienots menedžments, citādi katrs darot kaut ko savu. “Uzliekam tādu ilgtermiņa programmu, jo Rīgas dome, ja šoreiz mēs varam sapakot, nu, tas ir kaut kas liels,” sacīja A. Šlesers. Abi sprieda arī par LMT un “Lattelecom” nākotni. “Nododam viņiem to LMT, uztaisām *dīlu*, ka mēs savācam “Lattelecom”.” saka A. Šlesers.

7. Komisijas 2017. gada 4. decembra sēdē, kurā tika izskatīts jautājums “Iespējamie Satversmes pārkāpumi”, bijušais Valsts prezidents Valdis Zatlers paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) viennozīmīgi mēs *Rīdzenes sarunu* dalībnieku grupu varam saukt par ietekmes tirgus dalīšanas grupu. Šeit tas arī parādās, ka tiek dalīta ietekme, un šeit nav svarīgi, vai tu piederi pozīcijai vai opozīcijai, – piedalās gan valdošās koalīcijas pārstāvji, gan opozīcijas pārstāvji. Tātad tam nav nekāda sakara ar politisko procesu, tā ir tiešā nozīmē ietekmes dalīšanas vai ietekmes tirgus vieta, kur dalībnieki to arī paši skaidri apzinās un pat lepojas ar to;
- 2) katra prezidenta amata kandidāta sameklēšana un izvirzīšana ir politisks process, kurā notiek sarunas starp dažādiem politiskiem spēkiem ar vienu mērķi – savākt vairākumu konkrētajam kandidātam. Kā tieši konkrēti tika vāktas šīs balsis, man nav zināms tieši tāpēc, ka prezidenta ievēlēšana ir aizklāts process. Un varu pateikt tikai vienu, ka visas partijas – gan opozīcijas, gan pozīcijas – priecīgas stāstīja, ka ar viņu balsīm es esmu ievēlēts. Tātad šī norma, kad it kā tiek noslēpts, kas tad īsti ir balsojis, īstenībā veicina to, ka ir balsojuši visi un visi ir priecīgi izmantot prezidenta politisko ietekmi. Kad šī ietekme beidzas? Tajā brīdī, kad tiek dots prezidenta zvērests, kur ir skaidri pateikts, ka ir jākalpo tautas interesēs, tautas labklājībai, pret visiem jāizturas taisnīgi un vienādi. Tātad tajā brīdī arī ir prezidenta morālā atbildība izbeigt kalpot kādam konkrētam politiskam spēkam, bet kalpot valstij. Tā ka, manuprāt, tas beidzas tajā brīdī, kad Valsts prezidents dod zvērestu;
- 3) ja prezidents piekrīt balotēties otrajam termiņam, viņam ir skaidri jāsaprot, kas viņu atbalstīs un vai būs vairākums. Un, ziniet, mūsu valstī tagad pieņemts tā, ka to nevienu brīdi nevar zināt, jo tad ir balsis, tad nav balsu. Un tā ir ļoti normāla, ierasta politiskā prakse Latvijā, ka var pucēt kurpes un gludināt bikses un pēc trīs dienām atkal ir cits paziņojums: “Ziniet, nav balsu, nav balsu!” Tā ka prezidentam pašam šo procesu ir

grūti ietekmēt. Es pats personīgi uzskatīju, ka tas ir zem mana goda – kādam lūgties. Un šajā ziņā es varu viennozīmīgi pateikt, ka Šlesera kunga vārdi, ka es esmu zvanījis un lūdzes, ir absolūti meli. Tas droši vien liecina par Šlesera kungu daudz vairāk, nekā mēs šobrīd iedomājamies. Tas nozīmē, ka viņam melot ir norma;

- 4) der apzināties to, ka tieši tajās debatēs, kur bija valdošā koalīcija (tātad – ZZS ar VIENOTĪBU), uz tikšanos aicināja potenciālo prezidenta kandidātu Valdi Zatleru. Un man uzdeva tādu jautājumu: “Vai jūs otrajā termiņā būsi tikpat nevaldāms kā Vaira Vīķe-Freiberga?”, kur, manuprāt, liekas, ka šo cilvēku izpratnē “nevaldāms” nozīmē “patstāvīgs”. Un prezidentam ir jābūt patstāvīgam no pirmās ievēlēšanas dienas, nevis dalot – pirmais, otrais termiņš, pieradinātais, nepieradinātais prezidents. Tas ir pārāk nopietns postenis valstī, lai pret viņu tā izturētos;
- 5) [2011.gads. Kā jūs uzskatāt: vai, jūsuprāt, Saeima lika (un, ja lika, – tad kādus) šķēršļus šīs lietas izmeklēšanai par konkrēto krimināllietu, par ko mēs visu laiku runājam?] Tad mums jārunā arī par konkrēto balsojumu. Es vēlreiz atgriezīšos pie šīs domas, ka eksistē divas paralēlas varas: tautas vēlētu pārstāvju veidota vara, tātad likumīgā vara, kuru reprezentē valdība, kas tajā laikā bija unikāla parādība Latvijas vēsturē – tikai divas partijas veidoja valdību ar 55 balsīm Saeimā. Tātad valdība, kuru mēs visi gaidām un gribam, lai tā būtu lemtspējīga, kurā ir tikai divi partneri, kas spēja samērā ātri vienoties par valdības prioritātēm un arī veidiem, kā šīs prioritātes tiks īstenotas. Šādā situācijā, kas bija ļoti liela priekšrocība tā laika valdībai, valdība ir irdināta no iekšpuses. Pamazām parādās balsojumi, kur vairākums tiek veidots no ZZS, “Saskaņas centra” un “Par labu Latviju” deputātiem. Tātad faktiski mūsdienās teiktu: netiek pildīts koalīcijas līgums. Bet, ja mēs paskatāmies dziļāk *Rīdzenes sarunu* kontekstā, tā ir tieši tā vide, kas realizēja šo paralēlo varu vai tirdzniecību, vai vienošanos par ietekmi varā, ar saviem mērķiem, un kur nebija šīs robežas starp pozīciju un opozīciju. Tā tas veidojās. Un, manuprāt, tas liecina par zināma veida divvaldību vai arī, teiksim, paralēlo varu. Var teikt arī – par demokrātijas privatizāciju, kā es to teicu tajā laikā. Balsojums par iespējām izdarīt kratīšanu Šlesera mājās bija konkrēta Saeimas izšķiršanās: vai iestāties par taisnīgumu, par tiesiskumu un paust tautai gatavību to darīt. Un valdošajai koalīcijai bija pietiekami daudz balsu, lai to varētu izdarīt. Bet notika pretējais: tika aizstāvētas viena cilvēka personiskās intereses, un šo aizstāvību veica gan daļa pozīcijas, tātad valdošās partijas, ZZS, gan opozīcijas partija. Tātad faktiski Saeima demonstrēja gatavību aizstāvēt viena cilvēka individuālās intereses [ar to domāju lēmumu atteikties dot piekrišanu Šlesera kratīšanai] vairāk nekā valstiskās intereses par tiesiskumu, par patiesības noskaidrošanu, arī būtiski – par sava prestiža celšanu. Tātad šis divvaldības moments vai paralēlo varu moments bija tas, kas lika man izšķirties par rīkojumu Nr.2. Pēdējā izšķiršanās bija

tāda, ka es pajautāju gan tā laika valdības vadītājam Valdim Dombrovskim, gan tā laika Saeimas priekšsēdētājam Solvitai Āboltiņai, vai viņi ir spējīgi panākt valdības turpmāko rīcību kā pozīcijai. Viņi atbildēja, ka nē, viņi šo stāvokli nespēj ietekmēt. Es pajautāju, vai viņi ir spējīgi izveidot kādu citu valdību, kur šis moments neeksistētu, viņi atbildēja, ka nē, viņi nav spējīgi. Un tad katrā ziņā bija jāķeras pie Satversmē noteiktās iespējas: ja Saeima nespēj pati lemt, dot iespēju lemt tautai referendumā, kur tauta arī parādīja savu attieksmi pret Saeimu un pret šo procesu, ko mēs vienkāršāk saucam par “valsts nozagšanas” procesu;

- 6) tas, ko es runāju par divvaldību, ir, ka ir vēlētā valdība, ir skaidra pozīcija un cilvēki – tauta – nespēj saprast, kas tad ir atbildīgs. Un tai pašā laikā lēmumi tiek pieņemti ne jau pat Koalīcijas padomes sēdēs, ne valdības sēdēs, bet ļoti dīvainā cilvēku kombinācijā, kur vienīgais, kas viņus vieno, ir ietekmes dalīšana savās personiskajās interesēs. Es vēlreiz atkārtāju: kur notiek sarunas? Kādu cilvēku starpā? Ar kādu mērķi? Politiskās sarunas starp partijām, politiskās sarunas ar partijām un prezidentu – jā, tas viss ir politiskā procesa sastāvdaļas, ieskaitot Koalīcijas padomi. Tātad tautai ir skaidri redzami instrumenti, kā notiek politiskais process un kā notiek politiskās sarunas. Sarunas “Rīdzenē” nebija politiskās sarunas;
- 7) [jēdziens “valsts nozagšana”, “sagrābšana”, alternatīvi – “demokrātijas privatizācija”] ir figurējis vienmēr. Un šīs *Rīdzenes sarunas* ir pierādījums tam, ka bija pamats, lai šādus terminus lietotu. 2007., 2008. gads bija, kad par tām lietām tika runāts. Man ir grūti pateikt, vai es esmu vai neesmu lietojis šos terminus, bet es zinu, ka, stājoties amatā, tieši sarunas par “valsts nozagšanu” bija ļoti aktuālas Latvijas medijos;
- 8) visi tie, kas centās pastāvēt uz slēgtām vēlēšanām, dod iespēju slēptam tirgum, nevis atklātām politiskām sarunām, kur katrs argumentē un arī vienojas, kas ir normāli. Bet kaut kur, kad daži cilvēki tikai, varbūt tajās pašās “Rīdzenes” telpās sarunā uzspiež savu viedokli citiem, un kāpēc ir tie argumenti, tā arī nekļūst zināms. Tāpēc tās visas lietas faktiski pēc rīkojuma Nr.2 ir vērstas par labu. Un šobrīd tas vairs nav iespējams. Vai tāpēc politiskā cīņa ir kļuvusi, teiksim, maigāka? Nē, politiskā cīņa ir tikpat asa kā vienmēr. Bet tā tomēr vairāk virzās uz ideju cīņas pusi, nevis uz vienkārši tādas “zem galda” sarunāšanas cīņas pusi. Redziet, visiem šiem cilvēkiem piemīt arī viena īpašība – šad tad palieļties ar to, ko viņi ir panākuši, ko viņi ir ievēlējuši, ko viņi un kā viņi to ir sarunājuši. Tā ka gan jau paši atzīstas ik pa brīdim, kā tas ir noticis. Bet atklātais balsojums ir liels solis uz priekšu, jo ir jāargumentē publiski;
- 9) [atsevišķi cilvēki varēja ietekmēt lēmumu pieņemšanu Saeimā, varēja ietekmēt rezultātus] tieši ar to pozīcijas un opozīcijas partijas biedru pārklāšanos. Un katrai partijai tomēr bija kāds līderis vai ideoloģijas tēvs, pat grūti to nosaukt, drīzāk – līderis, jo tas, kas uzdod toni, tas pasaka, kā jādara, un pārējie seko. Atkārtotā vēlreiz:

tā problēma jau bija, ka tas process nebija koalīcijas ietvaros, tas process, teiksim, nebija valdības ietvaros, tas nebija pat Koalīcijas padomes ietvaros. Tas bija slēpts, slepens process, kur nebija robežas pozīcija–opozīcija, kur vienkārši bija: man ir ietekme, tev ir ietekme, mums visiem ir ietekme. Un tas arī parāda to, ka caur dažādiem ceļiem – gan caur opozīciju, gan caur pozīciju, manipulējot caur savām partijām, iestāstot viņiem kaut kādus ļoti labus, sirsnīgus argumentus, kāpēc jābalso tieši tā, – varēja manipulēt ar pašas Saeimas lēmumu;

- 10) pajautāji tai partijai, cik liela ietekme tajā ir Lembergam. Un vienmēr ir jāpajautā, ko Lembergs teiks, ja. Un, redziet, Lemberga kungs ir darba spējīgs, ar lielām darba spējām, un viņš vienmēr atnāk uz šo koalīciju vai savas partijas, vai savas partijas apvienības sapulci sagatavojies. Un, ja pārējie atnāk nesagatavojušies, loģiski, ka viņš dominē. Un viņš to ir iemācījies. Tā ka pašās partijās jāmeklē iemesls, kāpēc viņš spēj ietekmēt;
- 11) vēsture ir tāda, ka mums bija tā saucamais prihvatizācijas periods, mums bija jaunas varas veidošanas periods, mums bija periods, kad faktiski cilvēku, viņa viedokli vai viņa balsojumu varēja nopirkt par ļoti lētu cenu. Un tie “faili” jau glabājas. Un ir iespējas šantažēt šos cilvēkus līdz pat šai dienai – vai par kādu saimniecisku nodarījumu, vai par kādu politisku balsojumu. Ja mēs atcerēsimies deviņdesmitos gadus, tas nebija nekas jauns. Pat ministrus iecēla uz laiku, lai tie izdarītu konkrētu uzdevumu un pēc tam mierīgi ietu pensijā. Es domāju, visi atceras – varbūt arī neatceras – ministru L. Strujeviču. Viņš savu darbu padarīja un aizgāja. Un tā bija tāda deviņdesmito gadu prakse. Un šeit ir tas paradokss, ka faktiski Ainārs Šlesers ienāca politikā ar skaidru mērķi – iet pret šo praksi. Paskatīsimies viņa pirmās vēlēšanas, viņa saukļus, viņa gandarījumu par to, ka viņi ies līdz galam un nepieļaus šādu politiku vairs Latvijā. Beidzās ar to, ka visi bija vienā laivā. Bet es domāju, ka mums jāsaprot, ka šis pārejas periods, teiksim, no padomju okupācijas, plānveida ekonomikas uz brīvu pasauli, demokrātisku iekārtu un arī uz brīvu tirgu – tas jau nav vienkāršs. Un joprojām mēs esam mantojumā saņēmuši to, ka ir iespējas ietekmēt cilvēkus par to, ko viņi ir darījuši deviņdesmitajos gados. Un ir cilvēki, kas ļoti efektīvi to izmanto. Ir vēl otra lieta, par ko noteikti jārunā. Šādā jaunā demokrātijā – kam tad bija faktiski partiju organizēšanas pieredze? Komunistiskās partijas biedriem. Tiem, kas kalpoja komunistiskajam režīmam. Un, kā mēs redzam līdz šai dienai, viņi ir labāk organizēti, viņi zina arī, kā ietekmēt savus partijas biedrus, jo komunistiskā partija bija specifiska, tā bija vienīgā partija Padomju Savienībā. Tā ka, es domāju, vēl jāpaiet gadiem 20, lai mēs atbrīvotos no šādiem mantojumiem;
- 12) klasiskā veidā, kā mēs runājam par demokrātiju un politisko procesu demokrātijā, tās [Rīdzenes sarunas] noteikti nebija politiskās sarunas. Ir zināmi instrumenti,

institūcijas, kur notiek politiskās sarunas. Šeit mijās, kā es vēlreiz atkārtosu, pozīcija, opozīcija un saimnieciskie darbinieki. Šeit savijās viss kopā, un te nevar runāt par kaut kādu politisku procesu ar mēģinājumu nodibināt valdību vai mēģinājumu nosacīti lobēt kādu konkrētu likumu. Šeit bija, teiksim, kaut kas tik netipisks, kas ir iespējams tikai postpadomju laikā. Tas tomēr bija savējo klubiņš, kurā cilvēki runājas diezgan atklāti;

- 13) pieņemsim, viens no dalībniekiem faktiski atzinās likuma pārkāpumā – ja viņš to pašu, ka viņam caur citiem cilvēkiem, caur citiem uzvārdiem, pieder īpašums, līdz ar to viņš nav to deklarējis, atkārtotu izmeklētājam, tas tiktu uzskatīts par pierādījumu. Viennozīmīgi tas tiktu uzskatīts par pierādījumu. Tas, ka šobrīd izmeklēšanas iestādes nespēj atrast pierādījumus šim faktam, kurā pats cilvēks atzinās, tas vien liecina par to, kādi procesi notika “Rīdzenē”. Tātad ļoti atklāti. Tai pašā laikā, teiksim, arī ar visiem, kā saka, viena, otra uzmešanas un blefošanas elementiem. Tas ir vairāk raksturīgi tomēr saimnieciskas ietekmes dalīšanai personiskās interesēs. *Rīdzenes sarunās* nav tekstu konkrēti par politiskām idejām. Tur neatradīsiet nevienu tekstu par politiskām idejām;
- 14) es jums minēšu dažas atšķirības [starp *Rīdzenes sarunām* un Koalīcijas padomi]. Pirmkārt, Koalīcijas padome notiek atklāti, notiek Saeimas telpās. Tas, ka tās notiek, ir atklāts fakts. Un notiek Saeimas telpās. Tātad tur, kur sēž visi deputāti. Tajās piedalās tikai valdošās koalīcijas politiķi, un pēc tām seko preses konference. Un tagad liksim pretī *Rīdzenes sarunas*. Par tām neviens neko nezina, tajās piedalās gan pozīcija, gan opozīcija, un pēc tām nenotiek preses konference;
- 15) šeit jāsaprot tas, ka nevajag sacerēt kaut ko klāt. Vajag rēķināties ar to, kas notika, kas piedalījās, par ko runāja, un vai tur bija likuma pārkāpumi. Tas bija jānoskaidro. Politiskā procesā normāli cilvēki runā viens ar otru, partijas tiek ar partijām, prezidents tiek ar partijām, ir Koalīcijas padome, tas ir samērā atklāts process, kurš vienmēr beidzas ar sabiedrības informēšanu. Šeit nekā tāda nebija. Šeit bija slepenas sarunas, slepenā sastāvā, slēptas no sabiedrības, ar ļoti savtīgām interesēm. Es vēlreiz atkārtosu – tās nebija politiskās sarunas starp valdošo koalīciju vai nosacīti starp opozīciju. Tās bija sarunas principā starp ietekmīgiem cilvēkiem;
- 16) mana prakse bija ļoti vienkārša. Valsts prezidentam jārunā ar visiem politiskajiem spēkiem, pat ar tiem, kas izstājas no savām partijām, no savām frakcijām, jā, arī tās es aicināju. Un šādas sarunas notika vai nu Rīgas pilī, vai Jūrmalas rezidencē, tātad Valsts prezidenta darbavietā. Un pilnīgi skaidrs, ka tas notika katru gadu, jūnijā, pirms prezidenta uzrunas Saeimā, tas notika katru reizi, kad bija jāveido valdība, tas notika tajā ekonomiski grūtajā laikā, kad bija jāpieņem visi šie nepopulārie fiskālās disciplīnas likumi. Saprotiet, ir pietiekami daudz procesu jeb, kā saka, institūciju, kur

- tas viss risinās. Bet to dara valdība. Jūs saprotat? Jūs jau varat teikt, ka katrā virtuvē var sanākt trīs cilvēki un par kaut ko runāt. Bet saprotiet – tas nav politiskais process;
- 17) es domāju, ka lobēšanas likums noteikti ir vajadzīgs. Bet lobisti parasti lobē kādu vienu konkrētu tēmu, kādas konkrētas intereses, un tās ir redzamas, utt. Viņi lobē, pārliecina publiku, pārliecina deputātus, pārliecina faktiski arī par šāda likuma nepieciešamību. *Rīdzenes sarunas* nav nekāds lobisms. Tas nav lobisms! Tā ir ietekmes sarunāšana, ietekmes pārdalīšana vai apmaiņa vai ietekme uz bartera darījumu. Tam nav nekāda sakara ar lobismu. Tā ir pilnīgi kaitīga parādība, kam nav sakara ar lobismu. Jo tas, ka ir cilvēku pilsoniskās grupas, kam ir kādas intereses, un viņi grib tās fiksēt likumos, un lobists ir tas cilvēks, kas iet viņu vārdā, to dara, tas daudzviet pasaulē notiek, un tas ir caurspīdīgi, tas ir redzami. Mēs zinām, šis cilvēks ir reģistrējies. Mēs zinām, kā vārdā viņš runā. Saprotiet, tas palielina atklātību. Lobists darbojas atklāti;
- 18) tas ir Satversmes tiesas kompetencē – [noteikt, vai] ir ievērota vai nav ievērota Satversme. Un es atturēšos no komentāriem, šeit ir pārkāpta vai nav pārkāpta Satversme. Tātad mūsu valstī ir Satversmes tiesa, kura vērtē, vai kāds normatīvais akts vai process ir atbilstošs mūsu Satversmei. Tās ir Satversmes tiesas tiesības, un es negribētu šeit jautties iekšā Satversmes tiesas kompetencē.

3.2. Komisijas secinājumi

1. Komisija par atbilstošāko, precīzāko angļu valodas frāzes “state capture” tulkojumu latviešu valodā ir atzinusi vārdus “valsts sagrābšana”.
2. Komisija ņem vērā, ka jēdziens “valsts sagrābšana” nav juridisks (tostarp – krimināltiesisks) jēdziens. Tas nav arī starptautiskās konvencijās lietots jēdziens (tāds, attiecībā uz kuru pastāvētu stingrs, nemainīgs, vienots starptautisks juridisks standarts). To lieto noteiktas situācijas raksturošanai analītiskos un pētnieciskos darbos, taču tā saturs nav precīzi definēts. Komisija atbalsta juristu diskusijas organizēšanu par jēdziena “valsts sagrābšana” iestrādāšanu normatīvajos aktos.
3. Jēdziena “valsts sagrābšana” vietā dažkārt tiek lietots jēdziens “politiskā korupcija”. Savukārt jēdziena “korupcija” legālā jeb likumā ietvertā definīcija zināmā mērā aptver tādu valsts amatpersonu rīcību (darbību vai darbību kopumu), kuru varētu attiecināt uz “valsts sagrābšanu” tajā izpratnē, kādu to skaidrojušas Komisijas sēdēs uzklusītās personas. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 1. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka “Korupcija šā likuma izpratnē ir kukuļošana vai jebkura cita valsts

amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām”.

4. Latvijā ir pieņemts un ir spēkā likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”. Saskaņā ar tā 2. pantu likuma mērķis ir “nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, novēršot jebkuras valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonu darbības atklātumu un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonu darbībai”.
5. Tādējādi jau šobrīd ar spēkā esošiem likumiem valsts varā ir aizliegta:
  - 1) kukuļošana vai jebkura cita valsts amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām (korupcija),
un
  - 2) valsts amatpersonas darbība, kas nav sabiedrības interesēs vai ir pretēja tām un kas izpaužas kā valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekme uz valsts amatpersonas darbību (interesu konflikts).
6. Komisija secina, ka jēdzienu “valsts sagrābšana” raksturo:
  - 1) situācijas, kurās politisko lēmumu pieņēmēji pieņem lēmumus, lai gūtu prettiesisku vai slēptu (necaurredzamu) ekonomisko labumu, proti, persona apzināti, ar nodomu izmanto iespēju pieņemt vai grozīt likumu nolūkā panākt, lai gūtu labumu tās personiskās ekonomiskās intereses;
  - 2) personu rīcības motivācija (nodoms), proti, ar politisku lēmumu pieņemšanu var gūt personisku ekonomisko labumu un personai ir nodoms to gūt sev vai sev pietuvinātām personām;
  - 3) valsts amatpersonu – politisko lēmumu pieņēmēju – rīkošanās savtīgos nolūkos (personiskās ekonomiskās interesēs), izmantojot tām piešķirto valsts varu (savu politisko varu) kā savu ekonomisko interešu apmierināšanas instrumentu, proti, lai iegūtu, saglabātu un vairotu sev ekonomiskus labumus uz valsts un sabiedrības rēķina;
  - 4) darbības ar mērķi nodrošināt tiešu vai pastarpinātu personisku ekonomisko labumu, kuru iespējamās pazīmes var būt, piemēram:
    - a) valsts varas (likumdevējas varas, izpildvaras u. c.) procesa nelegitīma ietekmēšana;
    - b) partiju vai atsevišķu politiķu slēpta finansēšana;

- c) mantisku un nemantisku labumu prettiesiska nodrošināšana konkrētām valsts amatpersonām;
- d) “uzticamu personu” iecelšanas un/vai “nelojālu personu” atcelšanas (aizstāšanas) nodrošināšana noteiktos valsts institūciju amatos nolūkā kontrolēt un ietekmēt lēmumu pieņemšanu konkrētās institūcijās, nozarēs, jomās u. tml.

7. Likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 11. pants “Administratīvo aktu izdošanas, uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkciju veikšanas un līgumu slēgšanas ierobežojumi” nosaka:

- a) valsts amatpersonai ir aizliegts, pildot valsts amatpersonas pienākumus, sagatavot vai izdot administratīvos aktus, veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas, slēgt līgumus vai veikt citas darbības, kurās šī valsts amatpersona, tās radnieki vai darījumu partneri ir personiski vai mantiski ieinteresēti (pirmā daļa);
- b) valsts amatpersona nedrīkst izdot administratīvos aktus, veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas, slēgt līgumus vai veikt citas darbības attiecībā uz saviem darījumu partneriem arī divus gadus pēc līgumisko attiecību izbeigšanās (otrā daļa).

Likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 11. panta piektajā daļā noteikts, ka “šajā pantā noteiktie administratīvo aktu izdošanas ierobežojumi neattiecas uz Saeimas deputātiem un Ministru kabineta locekļiem gadījumos, kad minētās valsts amatpersonas piedalās attiecīgi Saeimas vai Ministru kabineta administratīvo aktu izdošanā”. Līdzīgi arī šā panta sestās daļas 1. punktā noteikts, ka “šā panta pirmajā un otrajā daļā noteiktie ierobežojumi neattiecas uz [...] Saeimas deputātiem, Ministru kabineta locekļiem vai pašvaldības domes deputātiem gadījumos, kad minētās valsts amatpersonas piedalās ārējo normatīvo aktu vai politisko lēmumu pieņemšanā”.

8. Līdz ar to Komisija secina, ka jēdziens “valsts sagrābšana” nav pilnībā aptverts ar likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” regulējumu. Interešu konflikts var pastāvēt arī gadījumos, kad Saeimas deputāti un Ministru kabineta locekļi piedalās attiecīgi Saeimas vai Ministru kabineta administratīvo aktu izdošanā vai kad minētās valsts amatpersonas piedalās ārējo normatīvo aktu vai politisko lēmumu pieņemšanā, ļaunprātīgi izmantojot sev ar likumu piešķirtās tiesības. Tie ir gadījumi, kad valsts amatpersona, pildot valsts amatpersonas pienākumus, veic darbības, kurās šī valsts amatpersona, tās radnieki vai darījumu partneri ir personiski vai mantiski ieinteresēti. Taču šādas darbības un to aizliegums jau ir aptverts ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 1. panta pirmajā daļā minēto “korupcijas” legālo definīciju.

9. Komisija secina, ka darbības, kas tiek klasificētas kā “valsts sagrābšana”, var izdarīt kā valsts amatpersonas, tā arī citas personas – ietekmējot valsts amatpersonu rīcību.
10. Jēdziens “valsts sagrābšana” galvenokārt ir izmantojams politisku procesu vai notikumu sabiedriski politiskā analizēšanā un izvērtēšanā. Lai veicinātu sabiedrības izpratni par jēdziena “valsts sagrābšana” būtību, Komisija vienojas par šādu šā jēdziena darba definīciju: **“Valsts sagrābšana ir politiskā korupcija, kas izpaužas kā apzināta valsts amatpersonu rīcība normatīvo aktu, administratīvo aktu un politisku lēmumu pieņemšanā vai to pieņemšanas procesu ietekmēšanā, lai gūtu sev vai sev pietuvinātām personām ekonomisku labumu.”**
11. Jēdziens “valsts sagrābšana” galvenokārt ir izmantojams politisku procesu, faktu, notikumu sabiedriski politiskā analizēšanā un izvērtēšanā (tostarp – masu informācijas līdzekļos).
12. Komisijas ieskatā “valsts sagrābšanas” ietvaros var tikt veiktas darbības, kuras ir sodāmas saskaņā ar Krimināllikuma normām, tiesībsardzības iestādēm konstatējot un likumā noteiktajā kārtībā pierādot konkrētu noziedzīgu nodarījumu sastāvu konkrētu personu rīcībā, piemēram:
- 1) krāpšana (Krimināllikuma 177. pants);
  - 2) noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana (Krimināllikuma 195. pants);
  - 3) ziņu nesniegšana un nepatiesu ziņu sniegšana par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju (Krimināllikuma 195.¹ pants);
  - 4) izvairīšanās no deklarācijas iesniegšanas (Krimināllikuma 219. pants);
  - 5) dokumenta viltošana, viltota dokumenta izmantošana (Krimināllikuma 275. pants);
  - 6) dienesta pilnvaru pārsniegšana (Krimināllikuma 317. pants);
  - 7) ļaunprātīga dienesta stāvokļa izmantošana (Krimināllikuma 318. pants);
  - 8) kukuļņemšana (Krimināllikuma 320. pants);
  - 9) starpniecība kukuļošanā (Krimināllikuma 322. pants);
  - 10) kukuļdošana (Krimināllikuma 323. pants);
  - 11) valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana (Krimināllikuma 325. pants);
  - 12) neatļauta piedalīšanās mantiskos darījumos (Krimināllikuma 326. pants);
  - 13) tirgošanās ar ietekmi (Krimināllikuma 326.¹ pants).
13. Tā kā jēdziens “valsts sagrābšana” nav juridisks jēdziens un agrāk nav bijis ietverts un skaidrots nevienā likumā, kriminālprocesos nav pamata izmeklēt politiskos procesus, jo tie likumā nav definējami kā noziedzīgi nodarījumi. Jāizmeklē un jāpierāda konkrētas

noziedzīgas darbības. Taču, Komisijas ieskatā, “valsts sagrābšanas” izpratne un tās pazīmjū konstatēšana turpmāk kriminālprocesu ietvaros var tiesībaizsardzības iestādēm palīdzēt noteikt konkrētu noziedzīgu nodarījumu patieso raksturu, sabiedrisko bīstamību un kaitīgās sekas (analoģiski kā ar “organizētās noziedzības” izpratni, kur atsevišķu noziegumu kaitējums iegūst citu vērtējumu, ja tiek konstatētas organizētās noziedzības pazīmes).

14. Valsts sagrābšana un tās centieni ir ne tikai morāli un politiski nosodāmi, bet arī var tikt sodīti saskaņā ar Krimināllikuma un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normām, konstatējot minētajos normatīvajos aktos paredzēto nodarījumu sastāvu.
15. Komisijas ieskatā, tāda valsts amatpersonu rīcība, kas atzīstama par “valsts sagrābšanu”, var būt pretrunā Satversmei, jo ar “valsts sagrābšanu” var tikt pārkāpts Satversmes 2. pants, kas noteic, ka “Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai”. Savukārt ja “valsts sagrābšanā” ir iesaistīti Saeimas deputāti, viņi pārkāpj arī Satversmes 18. pantu, jo ir devuši deputāta svinīgo solījumu, ka būs uzticīgi Latvijai un stiprinās tās suverenitāti. Par Satversmes pārkāpumu būtu ierosināma procedūra Saeimas deputāta atstādināšanai. Likumos ir jāiestrādā deputāta atstādināšanas procedūra.
16. *Rīdzenes sarunās* var saskatīt “valsts sagrābšanas” pazīmes, jo atsevišķos jautājumos ir apspriestas darbības, kas var liecināt par valsts varas kā instrumenta izmantošanu personiskā ekonomiskā labuma gūšanai. Piemēram, Komisija secināja, ka *Rīdzenes sarunas* norāda uz valsts amatpersonu iecelšanas un atcelšanas ietekmēšanu, kas ne vien apdraud sabiedrības intereses atsevišķu lēmumu pieņemšanā, bet arī var radīt būtiskus draudus Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātajam varas dalījumam, amatpersonu ievēlēšanas/iecelšanas kārtībai un Satversmes 2. pantā garantētajai varas piederībai Latvijas tautai.
17. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka ar attiecīgiem lēmumiem Kriminālprocess ir izbeigts, jo pirmstiesas izmeklēšanas stadijā netika konstatēti vai pierādīti konkrēti noziedzīgi nodarījumi, līdz ar to visas personas, kurām Kriminālprocesā bija tiesības uz aizstāvību, no krimināltiesiskā viedokļa uzskatāmas par nevainīgām. Tā kā Kriminālprocesa un Operatīvās lietas materiāli ir klasificēta informācija, Komisija atturas no to satura publiskas apspriešanas un konkrētu personu teiktā iztīrāšanas. Pretējā gadījumā Komisijas secinājumi var tikt uztverti kā nevainīguma prezumpcijas pārkāpumi.

18. Komisijas ieskatā, Latvijā ir beidzot jāpieņem likums par lobēšanu. Tas palīdzēs noteikt robežšķirtni starp atļautām, leģitīmām un neatļautām, prettiesiskām politikas ietekmēšanas metodēm.
19. Komisija papildus norāda, ka Ģenerālprokuratūra ir veikusi pārbaudi saistībā ar A. Šlesera iesniegumu par to, ka, iespējams, V. Zatlers ir sniedzis apzināti nepatiesas ziņas. Taču šīs pārbaudes gaitā tas nav apstiprinājies un 2018. gada 3. janvārī pieņemts lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.

4. daļa. Faktori, kas noveda pie krimināllietas Nr. 16870000911 izbeigšanas pirmstiesas izmeklēšanas stadijā

4.1. Komisijas uzklautie viedokļi un konstatētie fakti

1. Lai izvērtētu Kriminālprocesa pirmstiesas stadiju, Komisija iepazinās ar Operatīvās lietas materiāliem un Kriminālprocesa materiāliem.
2. Komisijas izvērtējamie notikumi un fakti risinājušies šādos posmos:
  - 1) ir notikušas sarunas starp personām, kuras Operatīvās lietas ietvaros ir fiksētas ar tehniskiem līdzekļiem;
  - 2) uz Operatīvās lietas materiālu pamata ir uzsākts Kriminālprocess un tā ietvaros notikusi pirmstiesas izmeklēšana (veiktas kriminālprocesuālas darbības);
  - 3) ir pieņemti kriminālprocesuāli lēmumi par Kriminālprocesa izbeigšanu.
3. Operatīvās darbības ir ilgušas apmēram trīs gadus. Kriminālprocess norisinājies no 2011. gada 20. maija līdz 2016. gada 12. decembrim, tas ir, gandrīz piecus gadus un sešus mēnešus.
4. Komisijas 2017. gada 8. augusta sēdē KNAB priekšnieks Jēkabs Straume un KNAB Izmeklēšanas nodaļas vadītāja Ilze Kivleniece paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
  - 1) ir izveidota darba grupa un uzsākta pārbaude – izmeklētāji pārskata operatīvās darbības lietu (kuras daļējs saturs izmantots Kriminālprocesa izmeklēšanā), lai atkārtoti pārliecinātos, vai ir atrodama tāda informācija, kura varētu liecināt, ka nepieciešams uzsākt kriminālprocesu vai resorisko pārbaudi;
  - 2) KNAB bija ierosināta resoriskā pārbaude par žurnālā “Ir” un plašsaziņas līdzekļos izskanējušo informāciju par kādas amatpersonas iespējami nedeklarētām īpašuma

tiesībām RTO teritorijā, un tā ir beigusies ar lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu;

- 3) darba grupas ietvaros uzsākta un notiek jauna resoriskā pārbaude par iespējamu prettiesiska labuma pieņemšanu no amatpersonu puses;
- 4) turpinās dienesta izmeklēšanas komisijas darbs attiecībā uz iespējamu valsts noslēpuma objektu nozaudēšanu vai izpaušanu, un pastāv iespējamība, ka tiks arī uzsākts kriminālprocess par valsts noslēpuma izpaušanu un nozaudēšanu;
- 5) valsts noslēpuma objektu uzturēšanā, pārvaldīšanā un kontrolē KNAB tiek darīts viss, lai situāciju uzlabotu. Agrāk darbs bija balstījies uz paļaušanos, uzticēšanos cits citam. Tomēr ir vairāki gadījumi, kad noplūdusi informācija, un personas ir notiesātas par šādas informācijas izpaušanu;
- 6) šobrīd nav nepieciešami grozījumi Kriminālprocesa likumā, jo esošais ļauj pietiekami kvalitatīvi izmeklēt lietas, bet attiecīgi priekšlikumi, iespējams, būs.

5. Komisija ir iepazinusies ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta 2017. gada 14. augusta ziņojumu “Par izmeklēšanas uzraudzību kriminālprocesā Nr.16870000911”¹¹, kuru ir parakstījis prokurors M. Leja un kurā ir norādīts:

“Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 37. panta pirmo daļu kopš kriminālprocesa Nr. 16870000911 uzsākšanas visā tā izmeklēšanas laikā biju izmeklēšanu uzraugošais prokurors.

Uzraugošā prokurora pienākumi noteikti Kriminālprocesa likuma 37. panta otrajā daļā. Svarīgākie uzraugošā prokurora pienākumi ir šādi:

- dot norādījumus par izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē vai vilcināšanos;
- izskatīt sūdzības savas kompetences ietvaros.

Vispirms nepieciešams paskaidrot, kādi noziedzīgie nodarījumi izmeklēti šajā kriminālprocesā un kādi bija svarīgākie pierādāmie fakti, jo, tikai sniedzot šo informāciju, iespējams vispusīgi atspoguļot jautājumu par prokurora veiktajām darbībām un norādījumiem.

Kriminālprocesā galvenā uzmanība veltīta šādiem izmeklēšanas virzieniem:

- A. Šlesera slēptās īpašuma tiesības RTO (Krimināllikuma 219. p. 2. d., 325. p., 326. p., 318. p. 2. d.);
- A. Šlesera iespējamās pretlikumīgās darbības, lai par Rīgas brīvostas valdes priekšsēdētāju ieceltu A. Ameriku (Krimināllikuma 320. p. 4. d., 323. p. 2. d.).

---

¹¹ Sk. Pielikumu Nr. 2.

Par pirmo izmeklēšanas virzienu vispirms norādāms, ka īpašuma tiesību noformēšana uz citas personas vārda kā tāda neveido nevienu no Krimināllikumā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Civiltiesiskajā literatūrā norādīts, ka šāda rīcība var būt tiesiska, ja tai nav prettiesiska mērķa, piemēram, lai atvieglotu īpašuma pārvaldīšanu vai apsaimniekošanu, ja īstais īpašnieks nav spējīgs vai nevēlas to darīt pats. Iemesls šādu rīcību vērtēt no krimināltiesiskā viedokļa rodas tad, ja persona, kura savas īpašuma tiesības noformējusi uz citas personas vārda, nepilda pienākumu, par kura neizpildīšanu var iestāties kriminālatbildība, piemēram, nenorāda šo īpašumu deklarācijā, vai veic citas darbības, kas var veidot noziedzīga nodarījuma sastāvu.

Persona, kura savas īpašuma tiesības noformējusi uz citas personas vārda, tiek dēvēta par saimniecisko (faktisko jeb slēpto) īpašnieku.

Atkarībā no tā, vai būtu pierādīts, ka A. Šleseram saimnieciski (faktiski jeb slēpti) piederēja kapitāla daļas RTO (vai kādā citā uzņēmumā), viņa rīcībā varēja būt konstatēti vairāki noziedzīgi nodarījumi:

- apzināti nepatiesu ziņu norādīšana valsts amatpersonas deklarācijā, kas izpaudusies kā attiecīgo kapitāla daļu nenorādīšana (Krimināllikuma 219. p. 2. d.);
- valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana un neatļauta piedalīšanās mantiskos darījumos, ja būtu konstatēts, ka A. Šlesers pieņēmis lēmumus par labu uzņēmumam, kurā viņam saimnieciski (faktiski vai slēpti) piederēja kapitāla daļas (Krimināllikuma 325. un 326. p.);
- dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, ja būtu konstatēts, ka A. Šlesers pieņēmis lēmumus par labu uzņēmumam, kurā viņam saimnieciski (faktiski jeb slēpti) piederēja kapitāla daļas, un šādi lēmumi radījuši būtisku kaitējumu (Krimināllikuma 318. p.).

Turpretim nepierādot, ka A. Šleseram saimnieciski (faktiski jeb slēpti) piederēja kapitāla daļas, nebija pamata uzskatīt, ka viņš izdarījis kādu no iepriekš minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Tātad jautājumam, vai tiktu pierādīts, ka A. Šleseram saimnieciski (faktiski jeb slēpti) piederēja kapitāla daļas RTO (vai kādā citā uzņēmumā), bija izšķirošā [nozīme] kriminālprocesā.

Lai kriminālprocesā atzītu par pierādītu, ka persona ir saimnieciskais (faktiskais jeb slēptais) kapitāla daļu īpašnieks, jākonstatē pietiekams apstākļu kopums, kas liecina, ka tā, nebūdama juridiskais īpašnieks, izmanto juridiskā īpašnieka tiesības un/vai pilda tā pienākumus, savukārt šīs tiesības neizmanto un/vai pienākumus nepilda juridiskais īpašnieks. Tādā veidā kapitāla daļu juridiskais īpašnieks “tiek nobīdīts pie malas” un pats neizmanto šo tiesību un pienākumu kopumu. Iepriekš minētais nozīmē arī to, ka jākonstatē, kura juridiskā īpašnieka vietā stāties saimnieciskais (faktiskais jeb slēptais) īpašnieks.

To, kādas tiesības un pienākumi ir kapitāla daļu juridiskajam īpašniekam, nosaka Komerclikums.

Saskaņā ar Komerclikumu kapitāla daļas īpašnieku raksturo vairākas pazīmes, tajā skaitā:

- pamatkapitāla apmaksā, nodibinot kapitālsabiedrību (Komerclikuma 147. p.) vai kapitāla daļas iegāde no iepriekšējā īpašnieka, ja kapitāla daļas īpašnieks nav bijis dibinātājs;
- daļa dod tiesības dalībniekam piedalīties sabiedrības pārvaldē, peļņas sadalē u. c. likumā un statūtos paredzētās tiesības (Komerclikuma 186. p. 3. d.).

Lai gan tas nenozīmē, ka obligāti jākonstatē, ka A. Šlesers bija izmantojis visas kapitāla daļu īpašnieka tiesības un pildījis visus iespējamus pienākumus, tomēr šo izmantoto tiesību un pildīto pienākumu kopumam jābūt pietiekami nozīmīgam, lai neradītu saprātīgas šaubas par viņa statusu RTO. Piemēram, būtu pietiekami konstatēt, ka A. Šlesers saņēmis dividendes no šā uzņēmuma vai veicis kapitāla daļu apmaksu, jo šādas tiesības ir tikai kapitāla daļu īpašniekam. Turpretim ne tik viennozīmīgi vērtējama interesēšanās par uzņēmuma darbību, padomu došana, darbinieku ieteikšana u. tml., jo šādas darbības var veikt jebkura persona neatkarīgi no tā, kāda ir tās saistība ar uzņēmumu. Tātad tikai atkarībā no tiesību izmantošanas un pienākumu pildīšanas apjoma, rakstura un ilguma konkrētajā situācijā vērtējams, vai persona bija saimnieciskais (faktiskais jeb slēptais) kapitāla daļu īpašnieks.

Turklāt izmeklēšanā bija papildus jāidentificē laika periods, kurā A. Šleseram saimnieciski (faktiski jeb slēpti) piederēja kapitāla daļas.

Operatīvās darbības pasākumos iegūtās nepubliskās sarunas, kas pievienotas kriminālprocesam, radīja vienīgi aizdomas, ka A. Šlesers varētu būt saimnieciskais (faktiskais jeb slēptais) kapitāla daļu īpašnieks (un līdz ar to izdarījis iepriekš minētos noziedzīgos nodarījumus, izmantojot savu amata stāvokli). Tātad bija pamats gan operatīvās darbības pasākumu veikšanai, gan kriminālprocesa uzsākšanai. Taču sarunas nebija pietiekamas, lai celtu apsūdzību, bet vēl jo mazāk – lai kriminālprocesu nodotu tiesai. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 59. panta otrās daļas 5. punktu, pieņemot lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, prokuroram jābūt pārliecinātam, ka ar esošajiem pierādījumiem viņš spēs pārliecināt tiesu, ka nepastāv saprātīgas šaubas, ka tieši šī persona izdarījusi konkrētu noziedzīgu nodarījumu. Šāda pārliecība nebija iegūstama no krimināllietā iegūtajiem pierādījumiem.

Ar nepubliskajām sarunām nevarēja atzīt par pierādītu, ka A. Šlesers bijis saimnieciskais (faktiskais jeb slēptais) īpašnieks kādā no uzņēmumiem, jo nevienā no tām nebija ziņu, ka A. Šlesers apmaksājis kapitāla daļu iegādi, saņēmis dividendes vai sistemātiski diktējis un noteicis valdē vai padomē pieņemamo lēmumu saturu vai citādi

ietekmējis uzņēmuma darbu, vai veicis citas darbības, kas pieder tikai un vienīgi kapitāla daļu juridiskajam īpašniekam. Līdz ar to, lai varētu celt apsūdzību un pieņemt lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, bez nepublicajām sarunām bija nepieciešami papildu pierādījumi.

Tomēr kriminālprocesa turpmākajā izmeklēšanas gaitā papildus iegūtie pierādījumi nebija pietiekami, lai apstiprinātu sākotnējās aizdomas. To lielā mērā ietekmēja tas, ka nepietiekami bija nepublicajās sarunās fiksētie fakti par to, ka A. Šlesers izmantojis juridiskā kapitāla daļu īpašnieka tiesības un pildījis tā pienākumus. Turklāt tie bija pretrunīgi, jo saturēja arī tādas ziņas, kas radīja šaubas, vai A. Šlesers patiešām bija saimnieciskais (faktiskais jeb slēptais) kapitāla daļu īpašnieks. Piemēram, no sarunām izrietēja, ka A. Šlesers nav zinājis, ka iecelts jauns valdes loceklis un kādi ir viņa pienākumi, viņš nav zinājis uzņēmuma padomes pilnu sastāvu. Tāpat A. Šlesers iztaujājis citas personas par to, kas bijuši iepriekšējie RTO īpašnieki. Šādai informācijai normālā situācijā ir jābūt uzņēmuma īpašnieka rīcībā. Līdz ar to šīs informācijas neesamība bija viena no pazīmēm, kas radīja šaubas par sākotnējo aizdomu pareizību.

Kriminālprocesā jāvērtē gan pierādījumi, kas apstiprina aizdomas, gan pierādījumi, kas rada šaubas par aizdomu pareizību. Tikai pretnostatot pierādījumus, kas apstiprina aizdomas, ar tiem, kas rada šaubas par aizdomu pareizību, kriminālprocesā iespējams izlemt, vai atzīstams par pierādītu “ārpus saprātīgām šaubām” konkrētais fakts.

Kā izmeklēšanu uzraugošais prokurors jau izmeklēšanas sākuma stadijā vērsu Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieka vietnieces J. Strīķes un izmeklētāju uzmanību uz to, ka nepublicās sarunas var izrādīties nepietiekams pierādījums un tās vērtējamas ar lielu piesardzību.

Par otro izmeklēšanas virzienu, proti, par A. Šlesera un citu personu iespējamām pretlikumīgām darbībām, lai par Rīgas brīvostas valdes priekšsēdētāju ieceltu Andri Ameriku, norādāms, ka sākotnēji šīs darbības kvalificētas kā kukuļošana, proti, pēc Krimināllikuma 320. panta ceturtās daļas (kukuļņemšana) un 323. panta otrās daļas (kukuļdošana).

Izmeklēšanas sākuma stadijā, pildot izmeklēšanu uzraugošā prokurora pienākumus, sastādīju rakstisku uzziņu, kurā, izvērtējot pierādījumus, secināju, ka tie nesatur pietiekamas ziņas nedz par kukuļņemšanu, nedz par kukuļdošanu. Ar šo izziņu iepazīstināta izmeklētāja.

Vēlāk izmeklētāja šīs darbības pārkvalificēja uz tirgošanos ar ietekmi (Krimināllikuma 326.¹ p.). Tomēr arī šo juridisko kvalifikāciju atzinu par nepareizu.

2015. gada 10. septembrī, konstatējot, ka šajā daļā lietas apstākļi noskaidroti pietiekami vispusīgi un nav konstatējama nedz kukuļdošana, nedz kukuļņemšana, nedz tirgošanās ar

ietekmi, pēc krimināllietas saņemšanas kriminālvajāšanas uzsākšanai pieņemu lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu daļā.

Par izmeklēšanas uzraudzību šajā daļā papildus atzīmējams, ka pierādījumus bez manis vērtējuši vēl trīs citi prokurori, atzīstot, ka nav pamata apsūdzības celšanai.

Turpinājumā plašāk par prokurora veiktajām darbībām un dotajiem norādījumiem, kas attiecas uz izmeklēšanu kopumā.

Norādījumi par izmeklēšanas virzieniem un konkrētu izmeklēšanas darbību veikšanu doti gan mutiski, gan rakstiski vairākkārt visa kriminālprocesa laikā. Izmeklēšanas virzība sistemātiski apspriesta ne vien ar izmeklētājiem, bet arī ar izmeklētāja tiešo priekšnieku, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja un Ģenerālprokuratūras vadību kopīgās sanāksmēs, sniedzot vērtējumu par svarīgākajām problēmām. Īpaši bieži šīs apspriedes rīkotas pirmajā gadā pēc kriminālprocesa uzsākšanas.

Tas, kādi ir galvenie pierādāmie apstākļi kriminālprocesā, un tas, ka kriminālprocesā pievienotajās nepubliskajās sarunās izskanējušiem faktiem par slēptajām īpašumtiesiskajām attiecībām nepieciešami papildu pierādījumi, vairākkārt norādīts ne tikai kopīgajās sanāksmēs, bet arī prokurora norādījumos.

Tāpat prokurora norādījumos vērsta uzmanība uz tiem sarunās izskanējušiem faktiem, kas pārbaudāmi izmeklēšanas gaitā, kā arī uz to, kuras sarunās minētās personas pratināmas.

Vairākkārt personīgi veikta kriminālprocesā iegūto pierādījumu analīze, sastādot attiecīgas uzziņas, kā arī izmeklētājiem uzdots iesniegt svarīgāko pierādījumu apkopojumu par to, ar kādiem pierādījumiem, viņuprāt, apstiprinās, ka A. Šleseram slēpti pieder kapitāla daļas RTO un vairākos citos uzņēmumos.

Izmeklēšanas uzraudzības procesā sniegta palīdzība dažādu procesuālo dokumentu projektu sagatavošanā. Piemēram, sniegta palīdzība, sagatavojot tiesiskās palīdzības lūgumus, lēmumus par personu atzīšanu par aizdomās turētiem, blakus sūdzības par tiesas lēmumiem, ar kuriem atteikta kratīšanas izdarīšana pie A. Šlesera. Tāpat sniegta palīdzība jautājumu noformulēšanai atsevišķu personu pratināšanai.

Izskatot kriminālprocesā iesaistīto personu sūdzības par kriminālprocesa neatļautu novilcināšanu, vairākkārt pārbaudīta procesuālo darbību veikšanas intensitāte. Gan es kā uzraugošais prokurors, gan amatā augstāki prokurori atzinuši, ka nav konstatēta kriminālprocesa neatļauta novilcināšana.

Kā uzraugošais prokurors varu apliecināt, ka izmeklētāji atbilstoši viņiem piešķirtajiem resursiem un iespējām prokurora norādījumus ir pildījuši.”

6. Komisijas 2017. gada 15. augusta sēdē Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas prokurori Māris Leja un Juris Juriss un virsprokurors Modris Adlers paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
- 1) Kriminālprocesa veikšanas pirmajā gadā jautājums par KNAB izmeklētāju kapacitāti tika apspriests kopējās sanāksmēs (tajā skaitā – kopā ar KNAB vadību). KNAB vadība apzinājās, ka kapacitātei ir jāvelta pastiprināta uzmanība, un nebija nekādu domstarpību par to, ka jāiegulda visi iespējamie resursi, lai Kriminālprocesu sekmīgi izmeklētu līdz galam;
  - 2) izmeklēšanas sākuma stadijā bijusi mētāšanās – ko tad īsti izmeklēt. Bijis haoss, bet to veidojuši ne tik daudz izmeklētāji, izmeklēšanas grupas locekļi, kā KNAB priekšnieka vietiece Juta Strīķe, kura mēģinājusi uzspiest izmeklēt tādus jautājumus, par kuriem Kriminālprocess nemaz nebija uzsākts. Līdz ar to uzraugošajam prokuroram vairākkārt vajadzējis norādīt, ka visupirms jāorientējas uz tiem izmeklēšanas virzieniem, par kuriem Kriminālprocess uzsākts. Tas, kas visupirms jāpierāda Kriminālprocesā: vai Ainārs Šlesers ir slēptais īpašnieks konkrētā uzņēmumā. Atšķirušies viedokļi, vai ir pietiekami pierādījumi, lai atzītu to par pierādītu;
  - 3) vairāk vajadzējis veikt slepenās darbības (operatīvās darbības vai sevišķās darbības kriminālprocesā), jo tieši tām ir vislielākā nozīme, tā kā ar parastām kriminālprocesuālām darbībām vien tādos gadījumos, kuros personas pašas vainu neatzīst, ir visai grūti pierādīt. Līdz ar to slepenajām darbībām bija jābūt apjomīgākām;
  - 4) no juridiskā viedokļa noziedzīga nodarījuma sastāva konstatēšanai pierādāmo apstākļu noteikšana nav radījusi tik lielas problēmas, cik paši pierādījumi, pierādījumu pietiekamība. Pastāvējis atšķirīgs viedoklis ar toreizējo KNAB vadību, vai pierādījumi ir pietiekami viena vai otra fakta atzīšanai par pierādītu. Atbilstoši lēmumam par Kriminālprocesa izbeigšanu nav konstatēts, ka ar kādu no ierakstītajām sarunām būtu izdevies pierādīt līdz galam izdarītu noziedzīgu nodarījumu vai noziedzīga nodarījuma izdarīšanas mēģinājumu;
  - 5) Kriminālprocesā par pierādītu nav atzīts neviens no noziedzīgajiem nodarījumiem, jo daļa šī procesa izbeigta sastāva trūkuma dēļ un otra daļa – pierādījumu trūkuma dēļ. Bija aizdomas, taču tās neapstiprinājās;
  - 6) lai novērtētu izmeklēšanas kvalitāti, ir jāņem vērā daudzi faktori: sākotnējā operatīvo darbību pasākumu pietiekamība; tas, vai taktika bija izvēlēta pareizi vai nepareizi, cik labi un cik pietiekami; vai bija pietiekami noklausīties tikai sarunas, vai tomēr bija jāveic vēl citi operatīvās darbības pasākumi, lai pārbaudītu, vai tiešām tas, kas sarunās tiek pieminēts, notiek arī reāli dzīvē, un kas tieši notiek;

- 7) KNAB Izmeklēšanas nodaļas lietvedībā nebija tikai viena "oligarhu lieta", tā turpināja strādāt arī pie citām lietām;
- 8) izmeklēšanas ilgums ir atkarīgs ne tikai no izmeklētājiem, bet arī no izmeklējamo darbību apjoma. No tā, cik ilgi ir ļauts personām veikt savas noziedzīgās darbības. Jo ilgāk operatīvie darbinieki strādā, jo izmeklētājam un prokuroram pēc tam ir daudz vairāk darba, lai kaut ko pierādītu;
- 9) Izmeklēšanas nodaļā ir ierobežots prokuroru skaits. Strādājot ar lielajām lietām, nevar pārņemt vēl kādu citu jau no izmeklēšanas stadijas. Pamatā kriminālprocess ir veidots tā: izmeklēšanas iestāde veic izmeklēšanu, prokurori veic kriminālvajāšanu, un nodaļas prokuroriem vēl ir jāuztur apsūdzības pirmās instances un apelācijas instances tiesā, kā arī kasācijas instancē;
- 10) jautājums par šā Kriminālprocesa pārņemšanu savā lietvedībā netika skarts. Teorētiski varēja pārņemt, bet tas bremzētu citas lietas. Arī citas lietas ir svarīgas;
- 11) KNAB bija izveidota izmeklēšanas grupa, kuru izveidoja tiešais priekšnieks, un ar šo grupu sadarbojās uzraugošais prokurors. Ja prokurors būtu iekļauts izmeklēšanas grupā kā tās dalībnieks, viņa funkcijas būtībā varētu izrādīties tādas pašas kā uzraugošajam prokuroram, jo jebkurā kriminālprocesā vienam ir jābūt tam, kurš pārziņā procesu un norāda virzienus, kādos strādāt. Ņemot vērā šajā Kriminālprocesā doto norādījumu apjomu, izmeklēšanai pietika arī ar uzraudzības kārtību. Ar izmeklēšanas grupas vadītāju īpašu konfliktu un domstarpību nav bijis visā izmeklēšanas gaitā. Nav precīzi nosakāms, vai visi tie norādījumi, kas tika doti, bija izpildīti;
- 12) 2012. gada janvārī nebija pietiekami pierādījumu, lai kādam celtu apsūdzību. Un tāpēc izmeklētājam tika nosūtīts atpakaļ, lai turpina strādāt;
- 13) informācijas noplūdei ir ļoti būtiska nozīme: ja persona, pret kuru tiek veikti operatīvās darbības pasākumi un kurai nav jāzina, ka tā tiek noklausīta vai izsekota u. tml., tiek informēta, ka tā tiek noklausīta, tad, protams, rodas jautājums, cik daudz var cerēt, ka tās sarunas, kas tika noklausītas, vai izsekošana, kas sekos pēc tam, kad persona šo informāciju ir ieguvusi, cik daudz no tā iegūs. Pat tad, ja šajās sarunās būs kādi fakti, cik uz tiem varēs paļauties un piešķirt tiem ticamību. Ja šī lieta būtu nonākusi tiesā, tad viens no aizstāvju argumentiem pat tad, ja varētu kādā no šīm sarunām saskatīt apsūdzību (valsts apsūdzībā izmantojamu) pierādījumu, varētu tieši tādā veidā tikt izmantots, ka, piemēram, "Šlesera kungs jau tad un tad zināja, ka viņu noklausās";
- 14) nav iespējams konstatēt un izmērīt, cik liels kaitējums radās, ja Ainārs Šlesers jau apmēram pēc nedēļas vai divām pēc speciālo operatīvo pasākumu uzsākšanas zināja, ka viņu noklausās;

- 15) 2011. gada 5. maijā LNT raidījumā “900 sekundes” A. Šlesers publiski paziņoja, ka viņa rīcībā ir informācija, ka viņu noklausās. Kriminālprocess uzsākts 20. maijā. Faktiski viņš to zināja jau 2009. gada 3. martā;
  - 16) uzraugošais prokurors neuzrauga operatīvās darbības pasākumus, bet iesaistās tajā brīdī, kad tiek uzsākts kriminālprocess. Šajā gadījumā tika uzsākts Kriminālprocess, pamatojoties uz ziņām, kuras tika iegūtas un kuras izmeklētājam sniedza operatīvie darbinieki. Kriminālprocesa likums prasa krimināllietai pievienot uzziņu par operatīvo pasākumu veikšanas likumību, ja to ir akceptējis īpaši pilnvarotais prokurors vai ja to ir akceptējis Augstākās tiesas tiesnesis;
  - 17) prokuratūra ir vienota iestāde, bet dažādu jomu prokurori darbojas patstāvīgi un savstarpēji ar šādu informāciju neapmainās, it sevišķi – īpaši pilnvarotie prokurori, jo viņi nodarbojas ar šo operatīvo lietu uzraudzību. Pārējie, kas nodarbojas ar izmeklēšanu, kriminālvajāšanu, iestājas procesā tad, kad uzsāk procesu, un tikai tad arī akceptē speciālās izmeklēšanas darbības;
  - 18) Krimināllikumā jāmaina atbildība par apzināti nepatiesas liecības sniegšanu, jo ir problēmas ar Krimināllikuma 300. panta piemērošanu praksē;
  - 19) sabiedrībai nevajadzētu uzskatīt, ka atkarībā no tā, vai liecinieks melo vai saka taisnību, sarežģītie procesi attiecīgi vai nu tiek nobremzēti (respektīvi, netiek izmeklēti vai tiek nekvalitatīvi izmeklēti), vai arī – tieši otrādi – tas neko nenožīmē. Jo īpaši finanšu un ekonomiskie noziegumi ir tie, kuros uzmanība tiek pievērsta mazāk runājošajiem lieciniekiem, bet vairāk – tieši mēmajiem lieciniekiem, tas ir, dokumentiem.
7. Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē KNAB priekšnieks Jēkabs Straume (atbildot uz Komisijas priekšsēdētājas Ingūnas Sudrabas jautājumu, vai Komisijai ir vērts skatīt jautājumu par KNAB priekšnieka kompetencēm un tiesību apjomu un vai pieaicināt arī iepriekšējos KNAB vadītājus, izskatot šo jautājumu) norādīja, ka KNAB priekšnieka tiesību (kompetences) ierobežojumus neuzliek KNAB likums vai kāda cita ar KNAB tieši saistīta norma, un tas ir tikai un vienīgi Kriminālprocesa likums, kas ir vienāds jebkurai tiesībaizsardzības iestādei, kurai ir pirmstiesas izmeklēšanas tiesības un kurai ir vadītājs. Visu tiesībaizsardzības iestāžu vadītājiem visur ir vienādas tiesības vai ierobežojumi, līdz ar to attiecībā uz KNAB nav jāizdara kādi izņēmumi.
  8. Komisijas 2017. gada 25. septembra sēdē pieaicinātā eksperte Ārija Meikališa puda viedokli [komentāru kopsavilkums]: par sabiedrības iepazīstināšanu ar krimināllietas materiāliem – viennozīmīgi jāteic, ka likums šobrīd neparedz sabiedrību iepazīstināt ar materiāliem. Bez šaubām, var taisīt izmaiņas Kriminālprocesa likumā, bet – vai vienas

lietas dēļ to ir vajadzīgs darīt? Runājot par Kriminālprocesa likumu, pēdējā laikā liekas, ka grozījumi tiek izdarīti nevis tāpēc, ka vajag mainīt likumu, bet kādai konkrētai lietai. Nevaram tikt galā – izmainīsim likumu. Rezultātā tas likums jau ir tāds, kas prasās pēc jauna likuma. Kriminālprocess izbeigts tāpēc, ka nav nozieguma sastāva. Tātad konstatēja, ka cilvēka rīcībā nav nozieguma sastāva. Un vēl mēs iepazīstināsim sabiedrību ar visu to. Kāds tam ir mērķis? Var jau būt, ka mainīt likumu un taisīt grozījumus, lai visi iepazītos ar materiāliem, – tam ir cits zemteksts. Varbūt tādā veidā grib atbrīvot no atbildības to, kas nelikumīgi noplūdināja materiālus, ko nedrīkstēja.

9. Komisijas 2017. gada 25. septembra sēdē pieaicinātais eksperts Aivars Borovkovs pauda viedokli [komentāru kopsavilkums]: jārūnā par šo sarunu satura vērtējumu un to, ko juridiski sauc par cēlonisko sakaru. Procesuāli būtu jānovērtē, kādos apstākļos lieta radās, kā tā tika izmeklēta, kā tika izņemti pierādījumi, kā šie pierādījumi tika nostiprināti, kā tie tika vērtēti, kā tika vākti papildu pierādījumi, lai kādus šajā sarunā pieminētos faktus vai notikumus... pārbaudītu to esamību vai neesamību. Tas bija darbs, kas bija ārkārtīgi intensīvi šos septiņus gadus jāveic. Var būt, ka tas ir veikts, var būt, ka tas nav veikts. Un tas nav Komisijas kompetencē – to izvērtēt. Tas būtu jāizvērtē ļoti precīzi jaunā procesā. Joprojām paliek jautājums par izmeklēšanas kvalitāti. To atkal var novērtēt kādā no procesiem.
10. Komisijas 2017. gada 6. novembra sēdē zvērināts advokāts, bijušais Augstākās tiesas priekšsēdētājs un ilggadējs Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes un Latvijas Policijas akadēmijas pasniedzējs Gvido Zemribo pauda viedokli [komentāru kopsavilkums]: lai sauktu pie kriminālatbildības, ir nepieciešams nozieguma sastāvs. Un viens no nozieguma sastāva elementiem ir konkrēta darbība, konkrēta rīcība. Un ar to vēl nepietiek: ja ir konkrēta rīcība un ja kādam šķiet, ka tas ir noziegums, tad arī ar to ir par maz. Ir viens sens romiešu tiesību princips, kuru visi juristi zina; latīņu valodā tas skan: *nullum crimen sine lege* (nav nozieguma bez likuma). Tātad – lai kādu sauktu pie kriminālatbildības, ir jābūt attiecīgam pantam Krimināllikumā, kurš tieši paredz kriminālatbildību par šo konkrēto rīcību. No šīm sarunām [Rīdzenes sarunām] varēja saprast, ka tur kaut kādi priekšlikumi ir, kaut kādas idejas ir. Taču par konkrētu rīcību vismaz no šīm publikācijām es nevarēju spriest. Visās demokrātiskās valstīs tiesās tiesvedībai ir paredzēts tāds princips, kurš ir ierakstīts arī mūsu likumā “Par tiesu varu”, ka jebkuras šaubas tiek iztulkotas par labu apsūdzētajam, nevis otrādi. Ar to, ka kāds uzskata “man šķiet, ka tas cilvēks izdara noziegumu”, ir par maz. Ja rīko kaut kādus mītiņus un saka: “Viņš ir jāsauc pie atbildības!”, tad mēs zinām: viduslaikos jau pietika ar to, ka izteica tādu apgalvojumu, un pēc tam dedzināja uz sārta. Mūsu demokrātiskajā

sabiedrībā tā nemēdz būt. Kas attiecas uz šo kriminālo pusi, nāca pie secinājuma, ka konkrēta rīcība, kas veidotu nozieguma sastāvu, acīmredzot šai gadījumā nav konstatēta, nav pierādīta. Protams, izmeklēšanas komisija nav kriminālā tiesa un nevar šeit konstatēt kaut kādus nozieguma sastāvus, nozieguma sastāva pazīmes utt. Tādēļ arī Komisijā piedalās prokurors, un, ja viņš kaut ko tamlīdzīgu konstatēs, tad viņa pienākums ir veikt nepieciešamās procesuālās darbības, lai attiecīgi sauktu kādu pie kriminālatbildības. Lai kā arī mums neliktos, noziegums ir tikai tas, kas ir paredzēts attiecīgajā Krimināllikuma pantā. Tas, protams, skaisti skan – “nozagt valsti”, bet pēc būtības tas taču ir absurds. Kā var valsti nozagt?! Tāda jēdziena jurisprudencē nav. Es – tāpat kā Judina kungs – strādāju Policijas akadēmijā līdz tās likvidācijai. Šodien visi saka: “Jā, tā bija kļūda!” Mēs paši redzam rezultātus, kādi mums ir, kad mums ir policisti, kuri nespēj izmeklēt sarežģītas krimināllietas. Par to runā visi, saka: “Jā, tā bija kļūda!” Nu, un tad? Rociņas gar sāniem – viss, mēs samierināties? Es neizslēdzu, ka arī šādos gadījumos ir kaut kādi zemūdens akmeņi, kuri varbūt sabiedrībai nav zināmi, bet kurus Komisija varētu noskaidrot. Komisijas galvenais uzdevums ir ne jau noteikt kādam kriminālatbildību, bet noteikt kādam politisku atbildību. Tas ir tas, ar ko ir jānodarbojas jebkurā pasaules valstī, kuras parlamentos darbojas izmeklēšanas komisijas. Un, ja šīs izmeklēšanas komisijas konstatē kaut kādus tāda veida pārkāpumus, tad tā rezultātā iestājas ne jau kriminālatbildība, bet politiska atbildība. Šeit varētu būt runa par to, pirmkārt, vai, izmantojot ekonomiska rakstura sviras (kuras bija it sevišķi Šlesera kunga rīcībā, tā kā viņš bija ministrs savulaik un bija arī vicemērs), savu ietekmi, viņš ir panācis kaut kādus sev izdevīgus darījumus, pateicoties savam ieņemamam amatam? Un vai tā rezultātā tika pieņemti kaut kādi normatīvie akti, kas tika izmantoti savtīgos mērķos un lai tādā veidā pārkāptu pēc būtības gan Satversmi, gan arī citus likumdošanas aktus? Tā ir tā sfēra, ar ko Komisijai būtu jānodarbojas. Ja Komisija konstatēs, ka ir kaut kādas pazīmes, ka šajā tā saucamajā oligarhu lietā persona nav saukta pie kriminālatbildības tāpēc, ka ir bijusi kaut kāda politiska rakstura iedarbība, tad tādi apstākļi arī ir jāizvērtē, ja tādi fakti būtu zināmi. Šobrīd, cik es saprotu, Komisijas rīcībā nav tādu konkrētu likumdošanas aktu, par kuriem būtu šaubas, ka tie ir pieņemti, teiksim, izmantojot Šlesera un citas viņa šeptmaņu kompānijas iedarbību. Es tikai gribētu vērst jūsu uzmanību, ka Komisijai būtu arī uz saviem kolēģiem jāpaskatās, proti, kā top attiecīgi likumdošanas akti. Likumi vai izmaiņas likumos, kuras pieņem Saeimā, manuprāt, ne vienmēr ir pietiekami pamatotas. Diemžēl mēs mūsu sabiedrībā tad sakām: “Nujā! To mēs izdarījām nepareizi! Nu tā bija kļūda. Un punkts.” Kad es biju skolnieks, man pēc tam, kad biju pieļāvis kļūdas savā kontrol darbā, skolotājs lika kļūdas izlabot.

11. Atbildot uz pieaicinātā eksperta Aivara Borovkova jautājumiem, gan SIA "Reģionu mediji" valdes priekšsēdētājs Uldis Salmiņš Komisijas 2017. gada 6. novembra sēdē, gan žurnālists Guntis Bojārs Komisijas 2017. gada 27. novembra sēdē paskaidroja, ka viņi nav ne reizi aicināti uz KNAB un nopratināti kā liecinieki Kriminālprocesā.
12. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē uzņēmējs Andris Šķēle, citastarp, paskaidroja:
  - 1) gribētos laikā, kad ļoti viegli pasaulē rodas, dzimst un vairojas nepatiesas ziņas, aicināt augsto komisiju būt precīzākai: es neesmu "šajā kriminālprocesā iesaistītā persona", un visas tās atsauces, kuras jūs lietojat savā mājaslapā, neatbilst likumam. Es neesmu ne reizi šā Kriminālprocesa ietvaros aicināts ne kā liecinieks, ne kā eksperts, ne kā jebkas cits, kas ir norādīts Kriminālprocesā. Tā ka būtu lūgums izlabot šo kļūdu, lai tā nevairojas plašāk un tālāk;
  - 2) nevarēšu apstiprināt [vai arī es esmu *Rīdzenes sarunu* laika periodā ticies ar Aināru Šleseru viesnīcā "Rīdzene"]. Viesnīca "Rīdzene" savulaik bija diezgan populāra vieta: tur gāja kafiju dzert vai tikties, pārrunāt kādas lietas ļoti daudzi cilvēki. Es domāju: ja jūs – personas, kas ir iepazinušās ar lietas materiāliem, – manu vārdu neatrodāt, tad acīmredzot nav pamata izdarīt secinājumu, ka es tur būtu ticies.
13. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē uzņēmējs Viesturs Koziols paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
  - 1) kāpēc izmeklētāji, tik nopietni izmeklējot tik nopietnu krimināllietu, nekad nav paņēmuši mūsu balss paraugus? Mums pat nebija paņemti balss paraugi. Es varu atbildēt, ja drīkst. Tāpēc, ka nav nekad vēlme bijusi šo lietu līdz galam novest, līdz beigām. Mums nav pat paņemti balss paraugi. Nav bijusi vēlme nemaz. Tika mēģināts politiski ietekmēt procesus. Tā ir mana pilnīga pārliecība;
  - 2) viens viedoklis par šo visu lietu ir tagad, paejot gadiem, skatoties visu šo, es atvainojos, šova izrādi, šo realitātes šovu. "Ugunsgrēks" ir beidzies, tagad notiek realitātes šovs ar "oligarhu sarunām". Es esmu pilnīgi pārliecināts, ka tikai un vienīgi politisku iemeslu dēļ šīs izmeklēšanas ir bijušas un šīs lietas uzsāktas. Man tam ir vēl citi pierādījumi;
  - 3) vēl viens mazs piemērs tam. Divus gadus pēc tam, kad cilvēki trīs gadus bija klausījušies sarunas, un divus gadus pēc tam, kad bija slavenās kratīšanas utt., KNAB izdomāja, ka jāpaskatās bankas kontu izdrukās. Pavaicāja bankām izdrukās. Kāpēc KNAB nevar palūgt bankas izdrukās Koziolam? Es labprāt pats iedošu tās. Man nav, ko slēpt. Pavaicājiet! Netaisiet šovu! Es iedošu jums savas bankas izdrukās. Trīs gadus klausās sarunas, pēc tam taisa kaut kādas darbības un pēc tam, pēc diviem

gadiem izdomā – ā, pagaidiet, bankas kontā arī ir jāapskatās, varbūt tur kaut ko var atrast.

14. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē Ventspils domes priekšsēdētājs Aivars Lembergs sniedza prezentāciju¹² un paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) “oligarhu lieta” tika uzsākta, pamatojoties uz sarunu noklausīšanos. Tā epizode, kas attiecas konkrēti uz mani, – tās sarunas tika noklausītas no 4. līdz 6. oktobrim 2010. gadā. Un par šo epizodi Kriminālprocess tika sākts pret četrām personām – [Aivaru] Lembergu, [Aināru] Šleseru, [Andri] Ameriku un [Viesturu] Silenieku. Kāpēc par epizodi, kas tika noklausīta 2010. gada oktobrī, šis Kriminālprocess pret šīm četrām personām netika sākts 2010. gada oktobrī? 2011. gada 20. maijā pēkšņi uzskatīja, ka ir noziegums. Turklāt vēršu uzmanību uz to, ka informāciju, kādu nodot izmeklētājiem, izvēlas Jurašs un viņa priekšniece Strīķe. Viņi atlasa no sarunām, ko dot izmeklētājiem un ko nedot. Neviens cits to neizvēlas;
- 2) nākamais – juridiskā kvalifikācija. Juridiskā kvalifikācija ir pēc pieciem pantiem, no kuriem divi – [Krimināllikuma] 320. panta ceturta daļa un 195. panta trešā daļa – ir sevišķi smagi noziegumi, par kuriem maksimālais sods ir 12 gadi. Un procesuālās sankcijas var pielietot maksimālo laiku – 22 mēnešus. Lietā nav nekādu pierādījumu, lai varētu rakstīt 320. panta ceturto daļu un 195. panta trešo daļu. Nav nekādu pamatotu aizdomu visā lietā. Tātad pārkāpts Satversmes 91. un 96. pants. Tā ir ļoti izplatīta prakse, ka īpaši amatpersonām tiek ierakstīti vissmagākie panti, kuriem nav nekāda pamata. Lai arī juridiskajai kvalifikācijai nav nekāda pamata, tiek pielietoti sevišķi smagos noziegumos apvainojoši panti – tā ir vispārēja prakse arī šajā lietā. Galvenā juridiskā problēma – ka nav atbildības par nepamatotu kvalifikāciju;
- 3) kā mainījies apsūdzība pret mani šajā lietā? 2011. gada 17. maijs – Lembergs organizēja kukuļa izspiešanu. Tā paša gada 20. maijs – Lembergs organizēja, bet kukuli izspieda Silenieks. Tā paša gada 20. maijs – Lembergs pieprasīja kukuli (tātad nevis es vairs organizēju un Silenieks izspieda kukuli, bet es izspiedu kukuli). Un pagājušas ir trīs dienas – no otrdienas līdz piektdienai. Ir starpība: es izspiedu, Silenieks izspieda vai es organizēju. 2012. gada 29. jūnijs – kukuli pieprasīja Silenieks, es organizēju. 2012. gada 6. jūlijs – nē, tomēr Lembergs pieprasīja kukuli. Un, visbeidzot, 2015. gada 5. augusts – izrādās, ne Lembergs pieprasīja kukuli, ne Lembergs organizēja kukuli, Lembergs vienkārši pieņēma Šlesera piedāvājumu un prettiesiski ietekmēja Silenieku. Un nobrauc atbildība no 12 gadiem uz pieciem

---

¹² Sk. Pielikumu Nr. 10.

- gadiem. 320. panta ceturtais daļa vairs nav, 195. panta trešā daļa arī nav. Tā mūsu sistēma strādā. Bet tā ir vispārīzplatīta prakse, es neesmu izņēmums;
- 4) nākamais – kratīšana pie Lemberga. Izmeklēšanas tiesnesis Silakalns saka, ka vērsās pie Ventpils domes deputāta Aivara Lemberga, lai Rīgā tiktu pieņemti kaut kādi lēmumi Rīgas brīvostas valdē. Ventpils domes deputātam Lembergam ir kompetence Rīgas brīvostas valdē? Un Rīgas domē? Lembergs, būdams valsts amatpersona, izdarīja kukuļa pieprasīšanu – tas ir izmeklēšanas tiesneša Silakalna lēmums. Tie atslēgas vārdi ir “būdams valsts amatpersona”, jo kukuli var izspiest tikai valsts amatpersona. Tāpēc tas deputāts tur pielikts, lai būtu valsts amatpersona: izspieda kukuli – 320. panta ceturtais daļa, sevišķi smags noziegums. Silenieks esot ZZS pārstāvis Rīgas brīvostas valdē. Pēc likuma viņi pārstāv ministrus, šajā gadījumā – ministru Vējoni. Kā tad izmeklēšanas tiesnesis Silakalns tik daudz nesaprot kopā ar izmeklētāju Kivlenieci? Nevar izlasīt likumu par ostām? Ko pārstāv Silenieks? Partiju vai ministru? Kāpēc oficiālā lēmumā par kratīšanas izdarīšanu izmeklējošais tiesnesis Silenieks raksta absolūtas muļķības – gan par Ventpils domes deputātu, ka viņam ir kompetence Rīgā, gan par ZZS pārstāvi Rīgas brīvostas valdē. Kāpēc to raksta? Nekompetenti? Slikti! Kompetenti, bet raksta muļķības – vēl sliktāk! Priekš kam vispār tad vajadzīgs izmeklēšanas tiesnesis? Viņš faktiski pārrakstīja izmeklētājas Kivlenieces uzrakstīto. Priekš kam tāds institūts ir vajadzīgs, ja tas neko nevērtē?
  - 5) ir izmeklēšanas tiesneši, kuri ir, tā teikt, savējie priekš KNAB, priekš prokuratūras, un tikai pie viņiem tiek vests, lai pieņemtu lēmumus, jo pārējie nepieņem. Silakalns ir viens no tiem. Vīgants arī bija viens no tiem, ja jūs gribat zināt. Un viņi vispār taisa labu karjeru;
  - 6) lēmumi par kratīšanu pie Lemberga un “Mediju namā”. Atrodiet atšķirību tekstā! Varat atrast atšķirību? Jūs saprotat – nav atšķirības, vai Lembergu kratīt vai “Mediju namu”. Ko tad viņi meklē? Pie manis, Puzē, meklē līgumu starp “Mediju namu” un Rīgas brīvostu. Atrada? Protams, ka ne! “Mediju namā” meklēja līgumu kratot. Atrada? Protams, ka atrada. Rīgas brīvostā kratīja. Atrada līgumu? Gan šo, gan arī visus iepriekšējos – no 2000. gada;
  - 7) tāpat Kriminālprocesu sāk 20. maijā, ierosinājums no Juraša – 17. maijā. Jau 20. maijā te ir rakstīts iesniegums izmeklēšanas tiesnesim. Kā jūs domājat, var vienā dienā uzrakstīt individuālus iesniegumus par kratīšanu šādā skaitā – 48? Tas ir iespējams? Nav! Tāpēc visi iesniegumi ir vienādi. Mainās kas? Uzvārds, vārds, personas kods vai juridiskās adreses nosaukums. Viss! Visi ir vienādi. Kas tas ir? Pareizi, politiskais šovs;
  - 8) par kratīšanām. 48 kratīšanas. Neatliekamā kārtībā. Man neatļāva sagaidīt advokātus, un kratīšana notika, advokātiem klāt neesot. Satversmē kas rakstīts? Ir tiesības uz

aizstāvību. Jūs jau droši vien to izmeklēsiet, kāpēc neļāva man sagaidīt advokātus un pārkāpa Satversmi. Jūs, protams, to izmeklēsiet. Jums tas ļoti interesē. Nu, interesē, protams, kā tā var – kratīt bez aizstāvja klātbūtnes?! Tas taču ir Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pārkāpums;

- 9) izkratīja Rīgas domi. Pēc cik mēnešiem atvēra un paskatījās, ko tad izņēma? 16 mēneši pagāja! Tālāk – RTO. Klades. 23 mēneši pagāja! Tie visi ir mēneši. Ilgākais ir 58 mēneši. Johansena portatīvo datoru *Apple* paskatījās, kas tad tai datorā ir, pēc 58 mēnešiem! Bet kratīšana – neatliekamā kārtībā. Uz ko tas norāda? Uz to, ka viņi zināja, ka tur nekā nav, bet bija vajadzīgs – kas? Politiskais šovs. Tā ir tikai daļa;
  - 10) Augstākā tiesa 75 reizes akceptēja slepenu noklausīšanos divām personām – Šleseram un Kļaviņam. Noklausīšanās tika pabeigta 2011. gada 6. martā. Sarunu saturā kaut kas mainījās pēc 6. marta? Nē. Kāpēc kriminālprocesu sāka 20. maijā? Kāpēc tad nesteidzās, ja tādi noziegumi pastrādāti? Ko tad vilka garumā?
  - 11) tālāk jautājums: kāds pamatojums noklausīties? Mūsu kriminālprocess neparedz, ka persona, pret kuru veikta noklausīšanās, var iepazīties ar pamatu. Es varu saderēt – tur nebija nekāda pamata. Kriminālprocesa materiālos tā nav, ir tikai Augstākās tiesas izziņa;
  - 12) Satversme aizsargā privāto dzīvi. “Pietiek” raksta, ka Lembergs mēdz tikties ar zīlnieci. Un to informāciju viņi ieguvuši no Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja. Tik tiešām manā mēneša grāmatā bija ieraksts – Zīlniece. To grāmatu viņi ir nokopējuši, iedevuši žurnālistiem, un tie, protams, lai es izskatītos tāds aizdomīgs tipnišs, kas dzīvo pēc zīlnieces norādījumiem, raksta: Lembergs tiekas ar zīlnieci. Viņi nezina to, ka Ventspils pilsētas domē nodaļas vadītājas uzvārds ir Zīlniece. To viņi nezina un izblamējas. Es, protams, rakstu: kas tas tāds? Privāto dzīvi aizsargā Satversme, sodiet! Kā jūs domājat, kāds ir sodīts? Nav! Satversmes pārkāpums, neapšaubāmi;
  - 13) Jurašs un Strīķe bremsē izmeklēšanu. Kivleniece dod uzdevumu Jurašam attiecīgi veikt darbības, lai varētu izmeklēt oligarhu krimināllietu. Uz viņas rakstītām vēstulēm Jurašs atbild pēc piecarpus mēnešiem, pēc 12 mēnešiem, pēc 27 mēnešiem, tad atbilde vispār nav sniegta un uz vienu – pēc diviem mēnešiem. Kā jūs domājat: tas kavē vai nekavē izmeklēšanu? Un kāpēc kavē izmeklēšanu? Tāpēc, ka vajag, lai “oligarhu lieta” pēc iespējas ilgāk ir politikas dienaskārtībā.
15. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē pieaicinātā eksperte Ārija Meikališa komentēja [komentāru kopsavilkums]: katrā ziņā šodien dzirdētais bija ļoti interesants un daudzpusīgs, un Lemberga kunga teikto nevar neņemt vērā. Man kā procesuālistam, skatoties tos [Aivara Lemberga prezentācijas] slaidus, ko viņš rādīja, jāsaka – tās ir

šausmas. Tādā veidā izmeklēšana notikt nevar. Tā kā pirmstiesas izmeklēšanas kvalitātes noskaidrošana ir parlamentārās izmeklēšanas komisijas uzdevums, tad par kvalitāti jāteic: ja tas ir tā, kā tika parādīts slaidos, tad 34 gadu laikā, kuros esmu par izmeklētāju strādājusi, es nespēju iedomāties, ka var tā izmeklēt. Kā var būt izmeklēšanas tiesneša lēmumi par kratīšanu analogiski, vienādi? Kā tas var būt? Krata dažādās vietās, un ir dažādas situācijas. Man tas rada ārkārtīgu neizpratni. Ja tas tā ir, tad es gribu teikt, ka kvalitāte ir zem nulles. Tur pat nav runa par kvalitāti, vārdu "kvalitāte" vispār nevar lietot. Ja tas tā ir. Jau tajā laikā darbojās jaunais Kriminālprocesa likums, kurā noteikts, ka process jāuzsāk nekavējoties. Tas ir skaidri un gaiši ierakstīts.

4.2. Komisijas secinājumi

1. Kriminālprocesa izbeigšana pirmstiesas stadijā var sabiedrībā radīt priekšstatu par valsts nespēju apkarot augsta līmeņa sistēmisku (politisko) korupciju vai arī tiesībsargājošo iestāžu iecietību pret to. Tāpēc Komisija uzsver, ka nav pieļaujama izmeklēšanas iestāžu pavidāšanās un nesistemātiska darbība faktisko apstākļu noskaidrošanā un pierādīšanā, kā arī šo iestāžu darbinieku nesamērīga savas profesionālās darbības publicitātes veicināšana izmeklēšanas sākotnējā posmā.
2. Komisijai nav pamata uzskatīt, ka Kriminālprocesa izbeigšana pirmstiesas stadijā būtu saistīta ar procesa virzītāju politiska vai cita rakstura prettiesisku ietekmēšanu.
3. Vienlaikus ir noskaidrots, ka ziņas par operatīvo pasākumu veikšanu pret noteiktām personām kļuva tām zināmas. Kriminālprocesa materiāliem pievienoto sarunu publicēšana portālā "pietiek.com" 2011. gada oktobrī, KNAB darbinieku un KNAB vadītāja konflikti un ar tiem saistītās KNAB darbinieku atļaušanas, atstādināšanas no pienākumu pildīšanas, kā arī KNAB darbinieku darba pamešana pēc pašu gribas traucēja Kriminālprocesa gaitu un negatīvi ietekmēja tā kvalitāti. Neraugoties uz acīmredzamām iestādes darbu ietekmējošām kadru politikas problēmām KNAB, to risināšana tika novilcināta.
4. Komisija secina, ka izmeklēšanai varēja traucēt KNAB vadītāju nesagatavotība vadīt iestādi, proti, iestādes vadītājam un vietnieciņai pietrūka personālvadības zināšanu.
5. Izvērtējot Ģenerālprokuratūras sniegto informāciju par tiesu praksi krimināllietās par Krimināllikuma 300. panta (apzināti nepatiesu liecību sniegšana) piemērošanu, Komisija secina, ka Saeimai jāizvērtē grozījumu nepieciešamība, lai padarītu efektīvāku kriminālatbildību par šo noziedzīgo nodarījumu (ievērojot Augstākās tiesas Senāta

2010. gada 25. maija lēmumā lietā Nr. SKK-259/2010 ietvertās tēzes, ka tiesai, kura izskatījusi lietu pēc būtības un konstatējusi nepatiesu liecību sniegšanu, tas nepārprotami jāatzīst savā nolēmumā).

6. Latvijas Republikas ģenerālprokurors vada un organizē prokuratūras iestādes darbu valstī kopumā un nenosaka, kurās lietās un pret kurām personām ceļama apsūdzība. Līdz ar to publiskajā telpā izskanējušie pārmetumi ģenerālprokuroram saistībā ar Kriminālprocesu ir vērtējami kā juridiskas nekompetences izpausmes (atsevišķos gadījumos arī – kā dažu personu publiskās atpazīstamības veicināšanas pasākumu sastāvdaļa). Ģenerālprokurors saskaņā ar likumu neveic izmeklēšanas uzraudzību konkrētos kriminālprocesos un neīsteno amatā augstāka prokurora pienākumus attiecībā pret kriminālprocesus uzraugošiem prokuroriem. Konstatējot, ka pastāv juridiskie, finansiālie, materiālie vai citi apstākļi, kas traucē/nesekmē efektīvu kriminālprocesa norisi, ģenerālprokurora pienākums ir aktīvi rīkoties, ierosinot grozījumus normatīvajos aktos, nodrošinot efektīvu prokuroru darbu kriminālprocesā, risinot citas konstatētas problēmas.
7. Ņemot vērā Operatīvās lietas materiālu un Kriminālprocesa materiālu apjomu un specifiku, Komisija saskata nepieciešamību pēc kvalitatīva un visaptveroša visu minēto materiālu izvērtējuma. Komisija ne tikai faktiski, bet arī juridiski nav kompetenta un tiesīga izvērtēt, vai un kādā pakāpē pastāvēja iespējamība, ka Kriminālprocesa tālāka virzīšana uz tiesu varēja beigties ar valsts apsūdzības sakāvi tiesā. Parlamentārās izmeklēšanas komisijām nav tiesību veikt tiesībsardzības institūciju kompetencē esošu vai tai pielīdzināmu izmeklēšanu¹³, tāpēc Komisija aicina Ģenerālprokuratūru izveidot komisiju no tiesībsargājošo iestāžu pārstāvjiem un veikt resorisko pārbaudi, kuras ietvaros pārbaudīt Kriminālprocesa uzsākšanas pamatojumu un pirmstiesas izmeklēšanas gaitu (procesuālās darbības un bezdarbību, operatīvo darbību pielietošanas likumību, savākto pierādījumu kvalitāti un pietiekamību u. c.), izdarot secinājumus par attiecīgo amatpersonu rīcību un iespējamo atbildību.
8. Komisijas ieskatā, atsevišķa likuma pieņemšana par Kriminālprocesa materiālu publicēšanu nav attaisnojama. Saskaņā ar likumu tiesības iepazīties ar Kriminālprocesa materiāliem jau ir noteiktam personu lokam – Komisijas deputātiem, personām, kuras veic zinātnisko darbību, kā arī tiesu, prokuratūru un izmeklēšanas iestāžu darbiniekiem (Kriminālprocesa likuma 375. panta otrā daļa). Šāds personu loka ierobežojums ir attaisnojams, jo krimināllietas materiāli ir specifiski un tos ir jāspēj vērtēt profesionāli

---

¹³ Sk. Galaziņojuma 1. daļas 3. punkta 1) apakšpunktu.

kritiski. Krimināllietu materiālos tiek fiksēta arī personu privātā dzīve, kuras nepamatota publiskošana rada cilvēktiesību pārkāpumu. Ar materiālu publicēšanu var tikt nepamatoti kultivēts viedoklis par personu vainu, un tas var būt iemesls attiecīgajām personām izvirzīt prasības pret valsti par nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpšanu.

9. Komisija secina, ka KNAB sadarbība, tajā skaitā savstarpēja informācijas apmaiņa, ar citām izmeklēšanas un uzraudzības iestādēm (Drošības policiju, Satversmes aizsardzības biroju, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestu, Valsts ieņēmumu dienestu) nav notikusi vai ir notikusi nepietiekamā apmērā, kas, iespējams, ir ietekmējis pierādījumu bāzi un bijis viens no iemesliem Kriminālprocesa izbeigšanai pirmstiesas izmeklēšanas laikā.
10. Komisija nekonstatē citu valsts institūciju nepamatotus atteikumus sadarboties ar izmeklēšanas darbību veicējiem šajā Kriminālprocesā. Satversmes aizsardzības birojs un Drošības policijas pārstāvji norādīja, ka izmeklētāji par vairākiem to kompetencē ietilpstošiem jautājumiem šīs drošības iestādes nav informējuši. Savukārt Valsts kontrole Komisijai ir norādījusi, ka informē tiesību aizsardzības iestādes par tās veiktajās revīzijās konstatētiem tiesību normu pārkāpumiem.¹⁴
11. Komisija secina, ka viens no faktoriem, kas varēja ietekmēt Krimināllietas izbeigšanu pirmstiesas izmeklēšanas stadijā, bija arī atalgojuma sistēmas īpatnības, izmeklēšanas iestādēm konkurējot savā starpā par kvalificētākajiem kadriem.
12. Komisijas darbības laikā tika aktualizēts jautājums par KNAB darbinieku atalgojumu. Komisija konstatēja, ka KNAB darbinieki saņem neadekvāti zemas algas. Šis jautājums tika aktualizēts Komisijas pirmajā sēdē. Valsts kanceleja izvērtēja iespējas pārskatīt atlīdzības maksimālās robežas, lai KNAB būtu konkurētspējīgs ar citām tiesībsargājošajām iestādēm. Situācija, kad KNAB nonāca nosacīti sliktākā situācijā un KNAB izmeklētāju atalgojums būtiski atšķīrās no, piemēram, Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes darbiniekiem, kuri arī veic svarīgu valstisku uzdevumu, nebija samērīga.
13. Nepieciešams aktualizēt jautājumu par Latvijas Policijas akadēmijas atjaunošanu. Ģenerālprokurors pēdējos gados ir aktualizējis jautājumu par zemu izmeklēšanas

---

¹⁴ Sk. Pielikumu Nr. 11.

kvalitāti.¹⁵ Likvidētajā Latvijas Policijas akadēmijā tomēr topošie policijas darbinieki apguva specifiskas zināšanas, ne viens vien advokāts un tiesnesis ir studējis šajā augstskolā, tādēļ apšaubīt šīs augstskolas izglītības līmeni būtu neprofesionāli. Turklāt uz problēmām izmeklētāju kvalifikācijā un uzraudzībā ir norādījusi arī Valsts kontrole.

14. Komisija iesaka pilnveidot Operatīvās darbības likumu, lai operatīvā nepublisku sarunu slepena noklausīšanās, operatīvā publiski nepieejamas vietas videonovērošana būtu veicama ar apgabaltiesas priekšsēdētāja vai viņa īpaši pilnvarota apgabaltiesas tiesneša akceptu, kā arī nostiprināt prokurora lomu sadarbības koordinēšanā starp operatīvās darbības subjektiem.
15. Komisija iesaka izvērtēt iespēju samazināt operatīvās darbības subjektu skaitu.

5. daļa. **Publiskajā telpā izskanējušās informācijas atbilstība krimināllietas Nr. 16870000911 materiāliem**

5.1. **Komisijas uzklautie viedokļi un konstatētie fakti**

1. Komisijas 2017. gada 25. septembra sēdē, izskatot jautājumu “Žurnālistu un redakcijas atbildība par sniegtās informācijas patiesumu”, žurnāla “Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele un žurnāla “Ir” žurnāliste Indra Sprance, citastarp, paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
  - 1) 2017. gada jūnijā žurnāls “Ir” trīs turpinājumos publicēja *Rīdzenes sarunas* Indras Sprances sagatavotajos rakstos, un pēc tam jūlijā mēs vēlreiz apkopotā izdevumā publicējām šo saturu, vēl papildus pievienojot triju pilnu sarunu atšifrējumus ar Aivaru Lembergu;
  - 2) Komisijas pirmais, svarīgākais uzdevums ir [pārlicināties] par šīs publiskotās informācijas atbilstību lietas materiāliem. Mūsu redakcija ir viskonkrētāk iesaistīta šajā jautājumā, jo “Ir” veica šo *Rīdzenes sarunu* publikāciju. Visa “Ir” publiskotā informācija ir patiesa, tā ir balstīta faktiski notikušos izmeklēšanas iestāžu veiktos sarunu ierakstos viesnīcā “Rīdzene”, un mēs visās šajās publikācijās esam precīzi un korekti atspoguļojuši amatpersonu teikto. *Rīdzenes sarunu* publikācijas aptver gan tādu sarunu fragmentus, kas bija iekļauti Kriminālprocesā, gan arī tādus fragmentus,

---

¹⁵ Sk. http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/453024-generalprokurors_policija_ir_zema_izmeklesanas_kvalitate

kas bija operatīvās izstrādes lietas ietvaros, bet nebija virzīti tālāk uz Kriminālprocesu;

- 3) lemjot par to, kādu informāciju publiskot, redakcijā ļoti nopietni vērtējam šo jautājumu un izšķirāmie par tādu fragmentu publiskošanu, kuros saskatījām sabiedrisku nozīmīgumu šo informāciju zināt. Proti, vai nu tur ir runa par iespējamu noziegumu slēpšanu, vai par politiskās varas izmantošanu savtīgos nolūkos, ko varētu saukt arī par “valsts nozagšanu”, vai arī par tādām ciniskām varas spēlēm, lai muļķotu vēlētājus;
- 4) sabiedriskais nozīmīgums ir vissvarīgākais kritērijs. Tieši tāpēc nevarējām publiskot pilnīgi visu sarunu saturu, jo mūsu pienākums ir respektēt šo sabiedrisko nozīmīgumu. Tikai tādā gadījumā mēs nepārkāpjām ne privātpersonu tiesības uz privātās dzīves aizsardzību, ne arī likuma noteikumus par valsts noslēpumu un izmeklēšanas materiālu publiskošanu. Tātad tikai sabiedriskais nozīmīgums ir tas, kas ļauj šo informāciju mums publiskot, ievērojot likuma normas un ētikas normas;
- 5) *Rīdzenes sarunu* saturs mūsu redakcijai kļuva zināms no avotiem, kas lūdza savu identitāti neatklāt. Tāpēc īpaši pievēršama uzmanība avotu aizsardzības problemātikai, lai visiem Komisijā tas būtu skaidrs. Mums likumā ir noteikts pienākums aizsargāt šo avotu. Nedrīkstam to atklāt, ja avots mums ir skaidri teicis, ka nevēlas savu identifikāciju pieļaut. Ne tikai likums par presi to nosaka, bet to nosaka arī Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija, kas interpretē, kādas ir valsts institūciju tiesības šajā avotu aizsardzības jautājumā. Šajā rekomendācijā ļoti skaidri pateikts, ka valsts institūcijām ir tiesības pieprasīt žurnālistu avotu atklāšanu tikai sevišķi svarīgu sabiedrības interešu gadījumā, ja ir konstatēti vitāli un nopietni apstākļi tam. Un atbilstoši šim regulējumam to ir tiešām svarīgi saprast. Šī aizsardzība ietver ne tikai avota personas datus, bet skar jebkādu informāciju, kas var veicināt šā avota identificēšanu. Tajā skaitā tie ir arī faktiskie apstākļi, kādos informācija ir nonākusi pie žurnālistiem, un tas attiecas arī uz mediju nepubliskoto informāciju, ko avots ir sniedzis. Tas ir ārkārtīgi svarīgi. Avota aizsardzība nav vienkārši tikai šīs personas identitāte vai dati, tas ir plašāks kopums, kuru mums ir pienākums aizsargāt, un valsts institūcijām ir pienākums to respektēt. Protams, šī avota aizsardzība nostiprināta arī vairākos Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos, un no šiem spriedumiem ir skaidrs, ka prasība izpaust žurnālistu avotu ir pilnīgi galējs solis, piemēram, ja ir jānovērš reāli draudi kādas personas dzīvībai, tas varētu būt tas attaisnojums, kāpēc šo avotu var prasīt atklāt. Turklāt ļoti svarīgi – avota aizsardzības pienākums ir jāievēro neatkarīgi no tā, vai avots ir rīkojies prettiesiski. Tas nozīmē, ka, piemēram, izmeklēšanas intereses noskaidrot personu, kas ir izpaudusi slepenu informāciju, nav pietiekams pamats, lai piespiestu vai aicinātu žurnālistus šo avotu

atklāt. To ir apstiprinājusi arī Latvijas Republikas tiesa, jo 2011. gadā ir noraidīta prasība atklāt žurnālistu avotu, kas bija apzināti izpaudis valsts noslēpumu. Bet, tā kā netika konstatētas sevišķi svarīgas intereses sabiedrībai šo avotu noskaidrot, tad tiesa arī konstatēja, ka šis avots nav jāatklāj. Tāpēc mūsu pienākums ir šo avotu sargāt, un jautājumi, kas varētu palīdzēt šo avotu identificēt vai arī skartu faktiskos apstākļus, kādos mēs šo informāciju esam ieguvuši, vai nepublicēto informāciju, – šādi jautājumi no Komisijas puses būtu prettiesiski. Tāpēc aicinām to respektēt un tādus neuzdot;

- 6) *Rīdzenes sarunu* saturu esam atspoguļojuši korekti un uzskatām, ka Komisijas locekļiem ir unikāla likumā dota iespēja pašiem arī iet un pārliecināties par šo *Rīdzenes sarunu* autentiskumu, iet un klausīties šīs sarunas. Mēs esam dzirdējušas katru zilbi, katru vārdu, ko mūsu žurnāls publicējis, – vai to ir teicis Aivars Lembergs, Ainārs Šlesers vai jebkurš cits šo sarunu dalībnieks. Katru vārdu, ko mēs esam publicējuši, viņi ir teikuši, vienalga, vai tas ir cenzēts vai necenzēts. Komisijai ir iespēja par to pārliecināties. Un es uzskatu, ka šī “oligarhu lieta” ir tik nozīmīga, ka tās ir nevis tikai Komisijas tiesības, bet pienākums izmantot šo iespēju, jo citiem Latvijas Republikas pilsoņiem, vēlētājiem, tādas iespējas nav. Un būtu ļoti svarīgi, lai tiešām tas Komisijas lēmums vai tas ziņojums balstītos faktos, pārbaudītā informācijā, nevis kādās spekulācijās, jo jums ir iespēja pielikt punktu šīm spekulācijām par to sarunu patiesumu;
- 7) par žurnālistu un redakcijas atbildību un informācijas patiesumu. Likums par presi nosaka pienākumu medijiem publicēt patiesu informāciju. Tieši tas ir tas, ko mēs esam *Rīdzenes sarunu* kontekstā darījuši. Likums arī nosaka to, ka personas, kuras uzskata, ka par tām ir publicētas nepatiesas ziņas, vēršas redakcijā un var pieprasīt šīs ziņas nekavējoties atsaukt un medijam, ja tam nav atbilstoša pierādījuma, tas arī ir jādara. Kopš *Rīdzenes sarunu* publicēšanas redakcija ir saņēmusi vienas personas – Aivara Lemberga – iesniegumu, kurš aicināja atsaukt *Rīdzenes sarunu* trijos rakstos ietvertās nepatiesās ziņas. Taču likums nosaka to, ka šīs nepatiesās ziņas ir ļoti konkrēti jānorāda, un Aivars Lembergs savā iesniegumā nebija norādījis nevienu nepatiesu ziņu, no kā izdarījām secinājumu, ka viņš pats nespēj atrast šādas ziņas šajās publikācijās. Atbildējam Lemberga kungam tieši to un arī norādījām, ka visas mūsu publicētās sarunas balstās faktiski notikušās, korekti atspoguļotās sarunās, un redakcijai nav zināms, ka kopš šīs atbildes saņemšanas Aivars Lembergs būtu vērsies tiesā. Tāpat mums arī nav zināms par to, ka kāda cita persona būtu vērsusies tiesā par šo ziņu nepatiesumu;
- 8) ne tikai likums nosaka redakcijas pienākumus, bet arī ētikas kodekss nosaka redakcijas pienākumu publicēt patiesu informāciju. Gan mūsu izdevniecībai “Cits

medijs”, gan žurnālam “Ir” ir savs ētikas kodekss, turklāt tas ir žurnālistiem juridiski saistošs, jo ir iekļauts kā daļa no darba līguma. Tāpēc šā ētikas kodeksa pārkāpums var kļūt par pamatu žurnālista atļaišanai. Mēs abas esam arī Žurnālistu asociācijas biedres, tāpēc uz mums attiecas arī Žurnālistu asociācijas ētikas kodekss. Mums organizācijā ir izveidots mehānisms, lai kontrolētu ētikas kodeksa ievērošanu. Varu informēt – arī pēc *Rīdzenes sarunu* publicēšanas kolēģi ir vērsušies Ētikas komisijā ar jautājumu par šo publikāciju atbilstību ētikas kodeksam. Un Ētikas komisija savā lēmumā ir atzinusi, ka tā nav konstatējusi šā ētikas kodeksa 2.1. punkta, kas ir tieši par informācijas patiesumu, pārkāpumu;

- 9) par publicētās informācijas un minēto faktu atbilstību. Šī informācija balstās faktiski notikušās sarunās, kuras mēs esam korekti, precīzi, godprātīgi atspoguļojuši;
- 10) mums ir divi kritēriji. Pirmais – par to sarunu autentiskumu. Šīs publiskotās sarunas ir faktiski notikušas, tieši to arī amatpersonas ir teikušas. Tas ir tas, uz ko mēs esam balstījušies. Otrs. Mēs esam centušies noskaidrot, kas ir faktiski noticis pēc šīm sarunām. Ļoti daudzas būtiskas lietas, kuras šeit tiek apspriestas, patiešām ir īstenojušās. Piemēram, RTO īpašnieku legalizēšana – Aināra Šlesera un Andra Šķēles īpašuma tiesības tika legalizētas pat vēl brīdī, kad turpinājās kriminālizmeklēšana. “Dienas” sagrābšana un “Mediju nama” līgumi, amatpersonu iecelšana – daudzas šīs lietas apstiprinās. Bet vai nākotnes notikumi īstenojās precīzi tieši tā, kā ir šajās sarunās plānots, – tas pats par sevi nevar būt pašu sarunu patiesuma kritērijs. Mēs pārlicināmies, mēs skatāmies Uzņēmumu reģistrā, mēs salīdzinām datus, kas kurš tajā brīdī bija. Mēs liekam kopā ar kaut kādām tā brīža aktualitātēm, un tas arī bija mūsu darbs – visas šīs sarunas ielikt kontekstā un paskaidrot lasītājiem. Otrs pārmetums, kas ir bijis: kāpēc jūs visu nepubliskojat? To būtu grūti uztvert, saprast un apzināt – šo visu materiālu;
- 11) šīs sarunas ir faktiski notikušas. Tur runā valsts amatpersonas. Ja valsts amatpersonas runā kaut ko tādu, kas izskatās pēc nozieguma plānošanas vai nozieguma slēpšanas, tā, mūsaprāt, ir nozīmīga informācija, kura sabiedrībai ir jāzina un kuru mēs vēlamies precīzi atspoguļot. Neatkarīgi no tā, vai šis noziegums pēc tam ir īstenots, nav īstenots, tā ir būtiska informācija sabiedrībai, kas palīdz saprast, kā šīs valsts amatpersonas rīkojas ar publisko varu. Tas ir pirmais. Otrais. Par šo valsts noslēpumu. Tas būtu jautājums tiesā. Tiesiskā valstī tas būtu jāizskata tiesā, vai šīs informācijas publiskošanai ir bijis sabiedriskais nozīmīgums, vai sabiedrība kopumā ir ieguvusi no tā, ka šī informācija ir publiskota, vai arī sabiedrība nav ieguvusi, un tad mums ir jāatgriežas pie tām sekām, kas ir par šīs informācijas publiskošanu. Latvija ir demokrātiska valsts, kurā vara pieder tautai, pieder cilvēkiem. Tā nepieder amatpersonām. Un, ja amatpersonu rīcība izraisa tādu sabiedrības pretreakciju, ka ir

kādiem cilvēkiem jānāk ārā un jāsaņem informācija, kura citādāk nebūtu izpausta, tad es domāju, ka sabiedrība no tā tikai iegūst, mēs no tā iegūstam;

- 12) žurnālistu informācijas avota aizsardzība nenozīmē tikai avota personas kodu vai viņa vārdu, bet tas nozīmē arī faktiskos apstākļus, kādos informācija ir iegūta, un nepubliskot tos.

2. Minētajā Komisijas sēdē pieaicinātais eksperts Aivars Borovkovs pauda viedokli [komentāru kopsavilkums]:

- 1) vajadzētu reizi par visām reizēm noņemt jautājumu par to, ka žurnālistiem ir par kaut ko šeit jāatbild – par to, ko viņi publicēja. Šajā gadījumā likums ir pilnīgi žurnālistu pusē, un tāpēc arī ierosināju, ka nevis sabiedrībai jāvērtē krimināllieta, bet ir nepieciešams jauns process, kas izmeklē un novērtē juridiski. Nevis ar publikācijām vai ar sabiedrisko domu, bet juridiski korekti novērtē izmeklēšanas gaitu – kāpēc šī lieta, kas tik ārkārtīgi skaļi un pamatīgi pieteikta, ir beigusies bez rezultāta;
- 2) ir pilnīgi jānoņem jautājums par žurnāla “Ir” redakcijas atbildību, ka viņi publicēja, jo viņi izdarīja savu darbu saskaņā ar likumu. Ir jārunā par personu atbildību, kurām ir uzticēts valsts noslēpums, ir uzticēti procesuāli dokumenti un kuras neprot šos dokumentus glabāt.

3. Komisijas 2017. gada 9. oktobra sēdes atklātajā daļā Drošības policijas priekšnieka vietnieks Ints Ulmanis paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) mans viedoklis ir tāds, ka šai dienesta izmeklēšanas komisijai ir jāatrod svarīgākās atbildes uz jautājumiem: pirmkārt, par to, vai šīs sarunas ir autentiskas; otrkārt, ļoti svarīgi ir tas, vai šīs sarunas ir iegūtas likumīgā ceļā – ar tiesneša sankciju. Ja pirmais jautājums par autentiskumu un likumību apstiprināsies, tad – kas šīs sarunas ir izpaudis publiskajā vidē. Un te es redzu Drošības policijas kompetenci;
- 2) šīs lietas ietvaros nav bijusi tieša sadarbība ar Drošības policiju. Un mēs pašlaik vairāk vai mazāk operējam tikai ar publiskajā telpā nonākušo informāciju. Un faktiski arī tas ir viens no iemesliem. Diemžēl ir jāatzīst, ka laiks, ja tās sarunas ir autentiskas, no šo sarunu tapšanas brīža līdz šim brīdim ir gana ilgs. Cik produktīva šāda mūsu pārbaude būs pašlaik, ir grūti prognozēt. Valsts drošības iestāžu viedoklis ir tāds: ja šāda informācija būtu mūsu rīcībā nonākusi laikus, tad, protams, būtu attiecīgi iespējas ātrāk uz to reaģēt. Bet līdz šim šāda veida informācija līdz mums nebija nonākusi;
- 3) KNAB ir jāsniedz pamatātbilde uz jautājumu, vai ir notikusi valsts noslēpumu saturošas informācijas izpausšana. Tas ir pats svarīgākais, nevis ieiet kaut kādās sīkās detaļās.

4. Komisijas 2017. gada 4. decembra sēdē bijušais Valsts prezidents Valdis Zatlers attiecībā uz jautājumu, vai šīs sarunas [*Rīdzenes sarunas*] ir autentiskas, paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]: es pilnīgi droši varu atbildēt: jā, tās ir autentiskas, triju iemeslu vai argumentu dēļ. Pirmām kārtām par to, ka notiek noklausīšanās, mani informēja pats Šlesera kungs. Tātad pieprasīja maniem padomniekiem tikšanos ar Valsts prezidentu ļoti svarīgā jautājumā. Es pieņēmu viņu, un viņa svarīgais jautājums bija: “Mani noklausās KNAB.” Uz jautājumu, kāpēc viņš par to ir pārliecināts, viņš atbildēja, ka viņam ir informators KNAB: “Lūdzu, prezidenta kungs, dariet kaut ko!” Prezidentam nav tiesību jaukties nekādās izmeklēšanas procedūrās un arī tiesu varas funkcijās, tāpēc es vienkārši pajautāju: kas ir viņa informators, vai viņš var to atklāt? Viņš, protams, teica, ka nevar atklāt, un ar to mūsu saruna beidzās. Bet faktiski Šlesera kungs pats man pateica to, ka notiek noklausīšanās. Pēc tam kad Šlesera kungs mani informēja, ka viņu noklausās [man bija saruna ar ģenerālprokuru par to, kā lieta virzās vai cik ātri to varētu virzīt uz tiesu]. Tikšanās ar ģenerālprokuru ir normāla prakse. Ģenerālprokurors tiek aicināts arī uz Nacionālās drošības padomes sēdēm, un viens no jautājumiem, kas parasti ir prezidenta un ģenerālprokurora dienaskārtībā, ir par tiem procesiem, kas notiek (nevis detaļās, bet to nosaukumi), un kāda ir to virzība. Un tas notiek ar vienu mērķi: lai Valsts prezidents būtu informēts un lai tajā brīdī, kad publiski tiek nodota kāda lieta, Valsts prezidentam būtu viedoklis. Tātad mans lūgums vienmēr bija – informēt mani vismaz dažas dienas iepriekš, lai es varu sagatavot savu viedokli. Protams, ka mani interesēja “oligarhu lietas” izskatīšanas gaita. Mans galvenais jautājums bija: cik ilgi tas vilksies un kad lieta tiks nodota tiesai, jo pārlieta vilcināšanās rada neuzticību šim procesam. Un šādu jautājumu, protams, es uzdevu ģenerālprokuroram Kalnmeiera kungam, kurš apstiprināja, ka tiešām noklausīšanās process notiek un ka tas ir ieildzis, bet viņš darīs visu, lai šis process pēc iespējas ātrāk beigtos un lieta nonāktu tiesā. Trešais arguments, kāpēc tās ir absolūti īstas. Daudzi temati, kas tur tiek aplūkoti, man ir zināmi, jo tie bija aplūkoti arī citās politiskajās sarunās, un arī sarunu dalībnieku leksika ir precīzi atbilstoša viņu leksikai, ko viņi lieto citos laikos, izņemot to, teiksim, privāto komponentu un dažu necenzētu vārdu lietošanu. Tā ka man nav ne mazāko šaubu par to, ka šīs sarunas ir autentiskas. Diemžēl manas prezidentūras laikā šī lieta netika novesta līdz kādam rezultātam – ne pozitīvam, ne negatīvam. Kas notika pēc manas prezidentūras, man komentēt diemžēl nav iespējams.
5. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē uzņēmējs Viesturs Koziols paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
- 1) es gribētu atturēties no jebkādiem komentāriem par šīm sarunām [*Rīdzenes sarunām*]. Pat [prokurors] Lejas kungs ir izteicies, ka šīs sarunas ir fragmentāras. Es nezinu, kādas sarunas ir jūsu rīcībā. Es saņēmu dūšu, iztērēju naudu, iegādājos šo slaveno

žurnālu “Ir”. Nopirku, paskatījos, palasīju mazliet. Pēc pirmajām piecām minūtēm pārtraucu lasīt, jo bija pilnīgi skaidrs, ka tās sarunas ir fragmentāras, rediģētas un kompilētas;

- 2) es atsakos komentēt jebko, kas ir saistīts ar šo sarunu publikācijām, šo sarunu atreferējumiem, es atsakos atbildēt. Tās ir rediģētas, transformētas un nepilnīgas;
  - 3) kāpēc izmeklētāji, tik nopietni izmeklējot tik nopietnu krimināllietu, nekad nav paņēmuši mūsu balss paraugus? Mums pat nebija paņemti balss paraugi;
  - 4) es šīs sarunas negribu komentēt un nekomentēšu. Tās ir safabricētas, sarediģētas un nepilnīgas.
6. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē Ventspils domes priekšsēdētājs Aivars Lembergs paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
- 1) mums jābūt tiesiskai valstij, un jūs man varat jautāt, vai es atceros tādas sarunas. Jums tādas tiesības ir. Es jums varu droši pateikt, ka precīzi atcerēties sarunas, ko kurās sarunās es esmu teicis, pēc septiņiem gadiem es nevaru. Man katru dienu ir apmēram 10–15 tikšanās, un gadā tas ir ap 2500–3000. Sešos gados – ap 15 000 dažādas tikšanās. Atcerēties, ko ar kuru esmu runājis, nav iespējams. Ja jūs man gribat jautāt par konkrētām sarunām, tad tā lieta notiek šādi. Tātad, ja ir sarunu ieraksts, es saku: es precīzi neatceros, lūdzu, parādiet man tekstu. Tekstam jābūt izgājušam fonoskopisko ekspertīzi, kurā ir precīzi pateikts, kas ir sarunu dalībnieki, kāds ir teksts. Man tiek uzrādīts teksts. Tātad, ja jūs interesē sarunas, es neatceros precīzi un negribu minēt. Lūdzu, uzrādiet man fonoskopiskajā ekspertīzē noteiktās sarunas, kas pierāda to autentiskumu, un es jums varēšu dot paskaidrojumu par katru vārdu;
  - 2) ja jūs atsaucaties uz publikāciju, tad norādiet, kas tā ir par publikāciju. Man neviens Latvijas Republikas likums neuzliek par pienākumu lasīt publikācijas. Līdz ar to es pieņemu, ka neesmu lasījis. Ja jūs gribat atsaukties uz [publikācijas teksta] autentiskumu, tad jums ir jānorāda, kāds ir pamats, ka tas ir autentisks.
7. Atbildot uz Komisijas pieprasījumu, KNAB 2018. gada 15. janvārī norāda, ka ir uzsākta un turpinās operatīvās izstrādes lietas materiālu pārbaude. Par daļu informācijas resoriskā pārbaude ir pabeigta un noslēgusies ar lēmumu atteikt uzsākt kriminālprocesu, bet daļā tā ir nosūtīta izvērtēšanai citai tiesībsargājošai iestādei atbilstoši likumā noteiktajai kompetencei. Par daļu informācijas KNAB turpina pārbaudi, kuras noslēgumu nevar prognozēt.
8. Komisijas 2017. gada 9. oktobra sēdes atklātajā daļā A. Judins paskaidroja: “Nu, es vienkārši paņēmu publicēto tekstu, paņēmu krimināllietas tekstu un vēl noklausījos. Un ko

es dzirdēju un redzēju? Ka saturs ir viens un tas pats, bet viens cilvēks atšifrēja, nu, ar dažādām niansēm... komatus salika, piemēram, citādāk vai, teiksim, tur kaut kādas skaņas citādāk... Cits – ar savu izpratni... Un atbilstību es redzu. Es vienkārši... es, nu, tā ar pirkstu sekoju un redzu – viens un tāds pats teksts ir, teiksim tā.”

5.2. Komisijas secinājumi

1. Iepazīstoties ar Kriminālprocesa materiāliem un Operatīvās lietas materiāliem, Komisijai nav pamata apšaubīt, ka publiskotās *Rīdzenes sarunas* veido daļu no Kriminālprocesa materiāliem un Operatīvās lietas materiāliem.
2. Tiesībaizsardzības iestāžu pienākums ir noskaidrot, kādā veidā Kriminālprocesa materiāli un Operatīvās lietas materiāli ir nonākuši publiskajā telpā, un saukt vainīgās personas pie likumā noteiktās atbildības.
3. Komisija uzsver, ka ir vērtējama to personu atbildība, kurām bija uzticēta valsts noslēpuma glabāšana un turēšana, nevis mediju atbildība par materiālu publicēšanu.

6. daļa. **Saistībā ar krimināllietu Nr. 16870000911 izskanējusi informācija par iespējamu valsts nacionālās drošības apdraudējumu un atsevišķu personu iespējamu darbību citu valstu interešu labā, tostarp iespējamu nelikumīgu uzturēšanās atļauju un citu dokumentu izsniegšanas ietekmēšanu, kā arī potenciālie riski cilvēkiem un videi**

6.1. Komisijas uzklautie viedokļi un konstatētie fakti

1. Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē Komisijas loceklis Rītvards Jansons sniedza prezentāciju par Kriminālprocesa faktu par termiņuzturēšanās atļauju iegūšanas veicināšanu saistību ar valsts drošības apdraudējumu¹⁶ un paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
  - 1) 2010. gada 1. jūlijā un 2011. gada 16. jūnijā stājās spēkā grozījumi Imigrācijas likumā, kas paredzēja tiesības saņemt termiņuzturēšanās atļauju, ja persona iegādājusies nekustamo īpašumu ar noteiktu vērtību vai ir veikusi ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā noteiktā vērtībā un ar noteiktiem nosacījumiem;

---

¹⁶ Sk. Pielikumu Nr. 4.

- 2) Kriminālprocesā liecinieks x operatīvās izstrādes laikā noklausītā sarunā, kuras atšifrējums pievienots krimināllietai, apmēram nedēļu pirms likumprojekta “Grozījumi Imigrācijas likumā” pieņemšanas otrajā lasījumā Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijā norāda, ka viens no projektiem, ko veiksmīgi virzot uz priekšu, ir termiņuzturēšanās atļaujas. Liecinieks min, ka projekta attīstīšanai nepieciešami 50 miljoni latu savas naudas. Ar grozījumu Imigrācijas likumā palīdzību plānots piesaistīt no 500 līdz 1000 mazo investoru. Tas varētu dot vēl apmēram no 50 līdz 100 miljoniem latu. “..Un saliekot savus 50 miljonus vēl ar iegūtajiem miljoniem, tad mēs vēl varam pārsimts miljonus piesaistīt, sindicēt no bankām..” Liecinieks sarunā min, ka vienā no attīstības projektiem ir akcionārs, un tajā pašā laikā viņš lobē likumdošanas grozījumus termiņuzturēšanās atļauju piešķiršanā par kapitālieguldījumiem;
- 3) 2011. gada 18. februārī Saeimā tika iesniegts deputāta Aināra Šlesera priekšlikums likumprojektam “Grozījumi Imigrācijas likumā”: izteikt 23. panta pirmās daļas (“Termiņuzturēšanās atļauju šajā likumā noteiktajā kārtībā ārzemniekam ir tiesības pieprasīt:”) 28.punktu šādā redakcijā: “28) uz laiku, kas nepārsniedz piecus gadus, ja viņš ir ieguldījis kapitālsabiedrības pamatkapitālā vai pašu kapitālā ne mazāk kā 25 000 latu un kopā valsts un pašvaldības budžetā saimnieciskā gada laikā kapitālsabiedrība kā nodokļus samaksā ne mazāk kā 20 000 latu vai iegulda tādu kapitālsabiedrību pamatkapitālā vai pašu kapitālā, kuras investē attīstības projektos Latvijā ne mazāk kā 100 000 latu;”;
- 4) 2011. gada 2. martā Saeimas komisijas sēdē A. Šlesera priekšlikums likumprojektam “Grozījumi Imigrācijas likumā” tika daļēji atbalstīts un iekļauts komisijas izteiktā redakcijā;
- 5) tiesībsargājošām iestādēm jāpārbauda, vai 2011. gadā veiktie grozījumi Imigrācijas likumā par termiņuzturēšanās atļauju iegūšanu, ieguldot kapitālsabiedrību pamatkapitālā, netika panākti ar korupcijas palīdzību un vai krimināllietā minētie fakti par termiņuzturēšanās atļauju iegūšanas veicināšanu nesatur kriminālsodāmas darbības;
- 6) no 2012. gada līdz 2014. gadam bija tikai seši gadījumi, kad Drošības policija bija atteikusi termiņuzturēšanās atļauju. 2015. un 2016. gadā ievērojami samazinājās termiņuzturēšanās atļauju pieprasītāju skaits. Drošības policija 2015. gadā rosināja nepiešķirt termiņuzturēšanās atļaujas 38 ārzemniekiem, un tas bija četras reizes vairāk nekā 2014. gadā. Vienlaikus 2015. gadā Drošības policija uzsāka atkārtoti izvērtēt tos ārzemniekus, kuri termiņuzturēšanās atļauju saņēma pirms pieciem gadiem un kuriem ir jāveic pārreģistrācija. Veicot šo personu pārbaudi, Drošības policija pieņēma lēmumu anulēt termiņuzturēšanās atļaujas 25 personām;

- 7) 2016. gadā pirmreizējās termiņuzturēšanās atļaujas atteiktas 25 personām, bet atkārtotās – 11 personām. Personām, kurām termiņuzturēšanās atļaujas izsniegtas uz pieciem gadiem, katru gadu jāreģistrējas. Katru gadu Drošības policija saņem informāciju par personu, kas pierēģistrējas. Atkārtoti pierēģistrējoties, bija trīs atteikumi;
  - 8) 2011.–2014. gadā pieaugošā termiņuzturēšanās atļauju izsniegšana nebija pietiekami sabalansēta ar Drošības policijas spēju pārbaudīt termiņuzturēšanās atļauju saņemšanas kandidātus. Tas radīja risku valsts drošībai. Situācija uzlabojās 2015.–2016. gadā, kad Drošības policijai tika piešķirti papildu resursi;
  - 9) Imigrācijas likumā jānosaka konkrēts par ieguldījumiem termiņuzturēšanās atļaujas saņemošo personu skaits gadā, lai tas būtu atbilstošs drošības iestāžu kapacitātei pārbaudīt kandidātus.
2. Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē Drošības policijas priekšnieka vietnieks Ēriks Cinkus paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]: ir apkopota statistika par 2017. gada pirmo pusgadu, kas liecina arī par to, ka atteikto termiņuzturēšanās atļauju skaits pieaug. Salīdzinājumā ar 2016. gada pirmo pusgadu, kad atteikumu skaits bija 19, 2017. gadā tas ir jau 30. Un tas ir tieši saistīts ar to, ka šoreiz 2017. gadā mēs papildus vērtējam arī tos termiņuzturēšanās atļauju pieprasītājus, kas jau sāka 2012. gadā šīs lietas kārtot un šoreiz nāk pēc otrreizējas atļaujas, – viņi arī papildus tiek vērtēti. Jāatzīst, ka tas vienmēr ir bijis politisks lēmums, un jau no pašas šīs programmas ieviešanas sākuma Drošības policija ir taisījusi analīzi un informējusi gan valsts augstākās amatpersonas, gan arī Saeimas Nacionālās drošības komisiju par tiem riskiem, ko šī programma rada. Galvenokārt runājam nevis par tiešu apdraudējumu nacionālajai drošībai, bet par riskiem ilgtermiņā, kas varētu tikt radīti nacionālajai drošībai. Faktiski šī informācija ir secīgi, regulāri dota atbilstošajai Saeimas komisijai. Drošības policija ir piedalījies sanāksmēs un ir informējusi arī par statistiku, par tendencēm un visu pārējo, ļaujot politiķiem izlemt par labu vai par sliktu kādam konkrētam grozījumam. Detalizēti veidu, kādā Drošības policija strādā (pēc kādām pazīmēm secinām par pieteicēju atbilstību vai neatbilstību valsts drošības prasībām), šajā Komisijā atklātā sēdē es izpaust nevarēšu. Drošības policija ir viens no Eiropas Savienības un NATO specdienestu tīkla locekļiem. Mēs ievācam informāciju operatīvā ceļā, mēs ievācam informāciju no mūsu partneru dienestiem ārvalstīs, un notiek, protams, arī pārrunas ar konkrēto personu. Šīs darbības ir formalizētas. Galvenajās vadlīnijās tās laika gaitā nav mainījušās. Mainījusies ir kapacitāte, proti, Drošības policijas amatpersonu skaits, kas nodarbojas ar termiņuzturēšanās atļauju saņēmēju pārbaudēm. Paldies politiskajam atbalstam par to, ka tikām sadzirdēti: tika piešķirti papildu finanšu līdzekļi. Mums vienkārši parādījās kapacitāte, lai šīs lietas veiktu.

Prasības ir bijušas gana augstas arī sākotnējā pārbaudes periodā. Un, ja ir konstatēti fakti, ja mūsu rīcībā nonāk informācija, ka cilvēks ir bijis saistīts, teiksim, ar tiesībsardzības institūcijām vai ar specdienestiem Krievijā, un tas jau ir kā fakts pierādāms, tad šādiem cilvēkiem neizsniedz atļaujas. Tendence, ka 2015. gadā sāka palielināties anulēto atļauju skaits (arī tiem pieteicējiem, kas iet otrreiz), parāda, ka 2011. gadā, 2012. gadā, kad sākām, bija kaut kādi cilvēki, kurus varbūt pienācīgi neizvērtējām – kapacitātes trūkuma dēļ. Visi cilvēki tika vērtēti, bet kapacitātes trūkuma dēļ sākumā varbūt tas “siets” nebija tik šaurs. Sākot 2015. gadā vērtēt, mēs sākām vērtēt arī ar atpakaļejošu datumu šos cilvēkus, tāpēc arī anulēto atļauju skaits ir palielinājies. Bet galvenajās vadlīnijās, runājot par kritērijiem, kritēriji ir bijuši gana augsti arī no programmas sākuma. Šogad pieteicēju skaits ir samazinājies līdz minimumam. Par programmas tālāku esamību vai programmas slēgšanu – tas droši vien ir politisks jautājums, bet drošības iestādes jebkurā gadījumā turpinās pētīt gan šos pieteicējus, kas ir jauni, neskatoties uz to, ka skaits ir samazinājies, gan tos, kas piesakās otrreiz – termiņuzturēšanās atļaujas pagarināšanai. Jāsaprot, ka process, kādā personas tiek vērtētas, nav vienreizējs. Tas nenozīmē, ka tad, ja persona piesakās termiņuzturēšanās atļaujai un mēs izvērtējam, dodam pozitīvu atzinumu, tālāk darbs ar šo personu nenotiek. Cilvēks var arī laika gaitā iesaistīties dažādās aktivitātēs – politiskās, ekonomiskās, likumīgās, nelikumīgās, un mēs turpinām pētīt. Un gadījumā, ja šādi riski no šā cilvēka rodas, viņam atļauja tiek anulēta. Šobrīd, pēc 2015. gada, kad tika iedoti papildu finanšu līdzekļi, Drošības policijas kapacitāte ir ievērojami augusi, un tas ir redzams arī statistiskajos rādītājos. Šobrīd mums nav pamata apgalvot, ka Drošības policijai ievērojami trūktu resursu, lai tiktu galā ar to personu pārbaudēm, kuras no jauna piesakās vai pretendē uz atkārtotu atļaujas iegūšanu. Personas ir ar ļoti dažādu profilu. Vienas personas pārbaude var aizņemt ievērojami vairāk laika, pārbaudē iesaistāmi vairāki cilvēki, un iegūtā informācija prasa ilgāku analīzi. Citu personu gadījumi ir vieglāki, tad tā laika nepieciešams ievērojami mazāk. Līdz ar to nevar teikt, ka ir tikai kaut kāda kvota noteiktam skaitam un ka tas būtu rādītājs, kas būtu vienlīdzīgs ar mūsu kapacitāti.

3. Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Migrācijas nodaļas vadītāja Ilze Briede paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]: šobrīd situācija ir ļoti krasi atšķirīga no tās, kas bija 2014. gadā. Ilustrācijai varu minēt citu skaitli, tas ir, procentuālo sadalījumu. Ja parasti mēs skatāmies uz klasisku migrācijas sadalījumu, kādēļ cilvēki brauc uz citu valsti, tad apmēram 30 procentos gadījumu ir ģimenes apvienošana, 30 procentos darbs, apmēram 20 procentos studijas, un tad ir pārējie iemesli. Vērtējot to, kas 2014. gadā braukuši uz Latviju, tad 53 procenti bija tieši šie, ar investīciju programmu saistītie iecelotāji. Tas bija 2014. gadā, bet pēc tam, kad tika pieņemti lēmumi, kas būtiski sarežģīja uzturēšanās atļauju saņemšanu saskaņā ar šiem iemesliem, šobrīd

procentuālais sadalījums ir tāds, ka šie 53 procenti ir pārvērtušies par sešiem šā gada pirmajā pusgadā. Līdz ar to mēs varam teikt, ka investīciju programma pastāv uz papīra, bet faktiski tā vairs nepastāv, jo praktiski nevar runāt vispār ne par kādu pieteicēju skaitu. Šogad pirmajā pusgadā ir saņemts ap 70 pieteikumu. Tas ir ļoti, ļoti neliels skaits, ja salīdzinām ar iepriekšējo. Krievijas Federācija pat pēc šo likuma grozījumu pieņemšanas ir noteikti līderpozīcijā, kam seko Ukraina, Ķīna, Kazahstāna, Azerbaidžāna, bet ar ļoti, ļoti maziem skaitļiem. Ministru kabinetā jāiesniedz jaunais ziņojums par situāciju pēdējā gada laikā, pēc tam tas nonāks arī Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijā, kas to vērtēs un vērtēs arī iespējamajos likuma grozījumus šajā jomā. Ap 90 procentiem investīciju noteikti bija nekustamais īpašums, pēc tam sekoja ieguldījums kredītiestādēs. Kapitālsabiedrībās bija vismazākie ieguldījumi. Sākotnēji politiķi, izvirzot šo priekšlikumu par ieguldījumu kapitālsabiedrībā, cerēja, ka mums nāks investori, kas radīs darbavietas, veidos uzņēmumus. Šis mērķis noteikti nav sasniegts, jo arī to pieteikumu, kas tika saņemti kapitālsabiedrību izveidošanai vai pamatkapitāla palielināšanai, gadījumos mēs redzējām, ka ir ļoti lielas grūtības izpildīt šos ekonomiskās darbības kritērijus – samaksāt minimālos nodokļus. Arī, ja skatāmies uz šo kapitālsabiedrību darbības jomu, tad pārsvarā tā bija saistīta ar un ap nekustamo īpašumu (attīstīšana, veidošana). Sagatavojot ikgadējo ziņojumu Saeimai tajā gadā, mēs, Iekšlietu ministrija, kopīgi ar Ekonomikas ministriju izvērtējot, kā mums iet ar šiem kapitālsabiedrību ieguldītājiem, redzējām, ka ir ļoti lieli uzņēmumi (konkrēti – bankas), kas vienkārši emitē akcijas par 25 000 eiro, un tām nav, protams, nekādu grūtību samaksāt šo nelielo nodokļu summu. Tobrīd bija 20 000 latu, kas jāsamaksā. Redzējām, ka tas investoru piensums tik lielam uzņēmumam ir tik niecīgs, par kuru viņi saņem prefī uzturēšanās atļauju, ka ierosinājām, ka ir nepieciešams lieliem uzņēmumiem noteikt, ka šai investīcijai ir jābūt lielākai, un ieteicām 100 000 eiro (tobrīd – latu). Bija paredzēts arī ieguldījums investīciju projektu attīstībai, bet tas neguva atbalstu un nav šobrīd Imigrācijas likumā. Palika tobrīd tikai tie 100 000 eiro, kam vēlāk pielikām klāt arī prasību maksāt nodokļus, jo ne jau tas, ka uzņēmumā ir ieguldīti 100 000 eiro, nozīmē, ka šis uzņēmums tiešām strādās un dos kaut kādu piensumu tautsaimniecībai. Mēs gribējām ierobežot to, ka, lielā uzņēmumā ieguldot nelielu summu – 25 000 eiro (tobrīd – latu), tiek izsniegtas uzturēšanās atļaujas, tādēļ piedāvājām šos 100 000, uzskatot, ka tas ir pietiekami liels ieguldījums un ka noteikti, ja cilvēks ir gatavs uz šādu ieguldījumu, šī kapitālsabiedrība strādās tā, ka nodokļu apjoms, ko tā samaksā valsts budžetā, arī ir pietiekami liels. Vēlāk redzējām, ka tas tā nav, ka ir iespējams ieguldīt 100 000 latu uzņēmuma pamatkapitālā, bet samaksāto nodokļu skaits gadā līdzinās apaļai nullei. Un tad vēlāk nāca priekšlikumi papildus noteikt nodokļu minimālās prasības šādiem uzņēmumiem. Visu laiku ir bijuši ļoti, ļoti nelieli tie ieguldījumi tieši kapitālsabiedrībās. Kad tika precizēti ekonomiskās darbības

kritēriji (cik nodokļu jāsamaksā kapitālsabiedrībai, lai investors varētu turpināt saņemt uzturēšanās atļauju), tad vēl vairāk samazinājās ieguldītāju kapitālsabiedrībās skaits. Savukārt nekustamie īpašumi vienmēr ir bijuši 80–90 procenti no visiem ieguldījumiem. Gandrīz 1,5 miljardi eiro ir saņemti šādā veidā Latvijas tautsaimniecībā. Imigrācijas likumā jau ir norma, kas pasaka, ka, ja pēkšņi mums ir ļoti augsta kādas, varbūt mums ne ļoti draudzīgas, valsts pilsoņu koncentrācija, proti, mēs saņemam ārkārtīgi daudz pieteikumu un ir pamats uzskatīt, ka tas apdraud mūsu valsts drošību, Ministru kabinets var izdot īpašu rīkojumu, kas pārtrauc šo pieteikumu izskatīšanu un iesniegšanu. Tā ka līdzko Drošības policija kopā ar citām kompetentajām iestādēm konstatē šādu risku, Ministru kabinets ir tiesīgs noteikt šo ierobežojumu.

4. Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē KNAB priekšnieks Jēkabs Straume paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]: Kriminālprocesa ietvaros šādi aspekti – termiņuzturēšanās atļauju lobēšana vai likumdošanas izmaiņas un iespējama personīga labuma gūšana – netika vērtēti, jo netika gūtas ziņas par to, ka šī ietekmēšana, lai šādas likuma izmaiņas notiktu attiecībā uz termiņuzturēšanās atļaujām, būtu bijusi nelikumīgā veidā veikta. Tādas informācijas nebija. Tātad – to, vai termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas veicināšanā ir bijušas kriminālsodāmas darbības, KNAB jau vērtēja Kriminālprocesa ietvaros, bet, kā jau norādīju, tas tika vērtēts kontekstā ar cenšanos iegūt pierādījumus par slēptajām īpašuma tiesībām, jo tas tad kontekstā parādītu, kāpēc ir šī vēlme kaut ko darīt – “bīdīt” kāda likumprojekta izmaiņas. Bet netika gūti pierādījumi par šīm slēptajām īpašuma tiesībām. Un laika gaitā, kamēr Kriminālprocess tika izmeklēts, neviens no šiem projektiem, par kuriem tika runāts, vispār nerealizējās dzīvē. Tātad – faktiski informācija neapstiprinājās, pierādījumi netika gūti. Sarunās paustā vēlme gūt iespējamu personīgu labumu no veiktajiem grozījumiem Imigrācijas likumā tika pārbaudīta un tika konstatēts, ka nekas no tā neapstiprinās un netiek darīts šajā virzienā, nekādi pierādījumi netika gūti. Protams, pirmām kārtām tika skatīts no tā skatpunkta, vai ir slēptās īpašuma tiesības. Tas arī netika konstatēts. Un beigu beigās netika konstatēts, ka kāds no šiem projektiem realizētos. Tas, ka lēmumi tiek pieņemti vai lēmumu pieņemšana tiek virzīta savtīgos nolūkos, ir tomēr arī jāpierāda. Ir jāpierāda šīs slēptās īpašuma tiesības, ir jāpierāda, ka šis jautājums kaut kādā veidā ir virzīts vai lobēts, vai ietekmēts Saeimā ar nelikumīgām metodēm – kukuļošanu, tirgošanos ar ietekmi. Tas mums tomēr jāskatās krimināltiesiskā aspektā. Mēs nevaram citādā veidā skatīties. Un nekas no tā netika pierādīts. Ir jābūt tomēr pierādījumiem, ka šai personai ir šīs slēptās īpašuma tiesības.
5. Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē pieaicinātais eksperts Pāvels Gruziņš komentēja [komentāru kopsavilkums]: mani mulsināja šeit uzdotais jautājums no Komisijas locekļu

vidus – “savtīgos nolūkos virza grozījumus likuma izmaiņām”. Es tā sapratu, ka likuma izmaiņām ir iesniegti deputāta priekšlikumi. Tad man jautājums ir: vai visos gadījumos, kad likums atļauj pieciem deputātiem izteikt priekšlikumu par likuma grozījumiem, mēs meklēsim, vai aiz tā neslēpjas savtīgi nolūki? Ja vēsturiski paskatītos, tad Saeima tūkstošiem likumus un grozījumus ir pieņēmusi. Tos var kritizēt un varbūt pelnīti ir jākritizē. Bet vai ir nepieciešams meklēt šos savtīgos nolūkus? Es teikšu no prakses, jūs paši labi zināt: aiz jebkura grupējuma, aiz jebkuras partiju grupas stāv arī viņu intereses. Kā tās saskaņot – tas jau ir visa parlamenta darbs. Tāpat arī likumu grozījumi ir visas Saeimas atbildība. Ne jau tā pieteicēja. Tad jāsaka: deputāti, kas balsoja “par”, jūs esat vainīgi, ka apstiprinājāt, pieņēmat tādus likumus, tādus grozījumus.

6. Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē prokurors Māris Leja pauda viedokli [komentāru kopsavilkums]: par Kriminālprocesa turpināšanu vai jauna uzsākšanu saistībā ar uzturēšanās atļaujām. Iemesls, kāpēc netika izmeklēts šis virziens, ir tas, ka šajās sarunās ne tieši, ne netieši nebija nekādu norāžu uz to, ka par šo likuma lobēšanu kādam bija piedāvāti vai maksāti kādi mantiski vai citāda rakstura labumi. Ja nekādu (kaut vai maskētu) norāžu nav šajos sākotnējos materiālos, nav jau pamata veikt kriminālprocesu, jo nav pat kaut kādu minimālu ziņu vai pieturas punktu par izdarītu noziedzīgu nodarījumu. Nevar būt tā, ka mēs veicam kriminālprocesu pilnīgi par jebko, kas ienāk prātā. Ir jābūt kādiem pieturas punktiem. Tā kā šo pieturas punktu nebija, tas netika darīts. Faktu nebija par to, ka kāds ir maksājis vai piedāvājis mantiskus vai citāda rakstura labumus par uzturēšanās atļauju likuma lobēšanu. Fakti bija par to, ka, iespējams, A. Šleseram slēpti piederēja konkrēti uzņēmumi. Tās tomēr ir divas dažādas lietas. Kriminālprocess primāri tika uzsākts par to.
7. Komisijas 2017. gada 9. oktobra sēdes atklātajā daļā, izskatot jautājumu “Iespējamie valsts nacionālās drošības apdraudējumi un iespējamā atsevišķu personu darbība citu valstu interešu labā”, Satversmes aizsardzības biroja direktora pirmais vietnieks Andis Freimanis paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]: Satversmes aizsardzības birojs šā Kriminālprocesa izmeklēšanā netika iesaistīts. Vērtēšana no nacionālās drošības apdraudējuma viedokļa – tāds jautājums netika uzdots. Runājot par pašām publikācijām. Mēs vienmēr un regulāri (tā ir mūsu funkcija) izvērtējam dažādas publikācijas. Kā mēs tagad zinām, ir ļoti aktuāli jautājumi par dažādām viltus ziņām – vai tā nav mērķtiecīga, speciāli tēmēta kaut kāda akcija, lai radītu problēmas (gan ekonomiska rakstura, gan politiska rakstura) vai arī grautu valsts reputāciju. Šajā gadījumā mēs neesam konstatējuši un nav mūsu rīcībā tādas informācijas, ka šeit darbotos kaut kādu citu valstu specdienesti un būtu bijis kaut kāds šāda veida uzdevums, lai šādas publikācijas tieši tajā laikā un tajā

brīdī parādītos. Tā ka šajā gadījumā mūsu vērtējums ir tāds, ka šī informācija, kas ir publicēta, nav publicēta citu specdienestu vai valstu uzdevumā. Tā ka te varbūt vērtējami citi faktori, vērtējams jautājums par valsts noslēpuma aizsardzības sistēmu, kā tā darbojas, vai šajā gadījumā kaut kas noplūdis, vai publicēti dokumenti, kas saistīti ar valsts noslēpumu. Bet no valsts drošības viedokļa šajā gadījumā, kā teicu, nav mums tādas informācijas.

8. 2017. gada 30. oktobra sēdē Ainārs Šlesers paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
- 1) kas attiecas uz manu pozīciju saistībā ar uzturēšanās atļaujām, es šodien vēlos apliecināt, ka es esmu bijis tas cilvēks, kurš iniciēja šo konkrēto programmu. Tajā laikā, kad Latvija nokļuva ļoti sarežģītā situācijā pēc 2008.–2009. gada pasaules finanšu krīzes, tad, kad būvniecības sektorā bija kritums vairāk nekā 60 procenti, ja es nemaldos, un cilvēki brauca prom no mūsu valsts, tajā brīdī, kad bija nepieciešams piesaistīt investīcijas, es biju tas, kurš gāja un pārliecināja Saeimas deputātus par šādas programmas nepieciešamību. Jautājums – kāpēc es to darīju? Tāpēc, ka šādas programmas eksistē visās valstīs. Pirmkārt, mūsu galvenajā politiskajā partnerī – Amerikas Savienotajās Valstīs, kur ir iespējams, veicot zināmas investīcijas, saņemt uzturēšanās atļauju. Tālāk Lielbritānija ir viena no lielākajām valstīm, kas piešķir uzturēšanās atļaujas un pasas tiem, kuri veic zināmas investīcijas. Šveice, Kipra, Malta un tā tālāk, un tā joprojām. Kad šī programma tika ieviesta, pateicoties šai programmai, pēc oficiālās un neoficiālās informācijas, kopīgās investīcijas Latvijas ekonomikā reģistrētā veidā bija apmēram pusotrs miljards to vairāku gadu garumā, un kopā vairāk nekā trīs miljardi ienāca ekonomikā. Būvnieki dabūja darbu, pakalpojumu sektorā strādājošie un tā tālāk, un tā joprojām. Un es par šo programmu nekur nekastrējos publiski runāt. Vēl vairāk. Ejot uz katrām vēlēšanām, kas ir bijušas veiksmīgas vai neveiksmīgas, tas šodien nav tik būtiski, es nācu ar uzstādījumu, ka šī programma ir jāatbalsta. Un mēs redzam, ka tagad diemžēl ir notikušas izmaiņas likumdošanā. Šī programma ir kļuvusi neinteresanta, un investīcijas principā ir apstājušās, tās ir aizgājušas uz citām valstīm. Es uzskatu, tā bija liela kļūda – šo programmu kaut kā tādā veidā izmainīt. Es domāju, ka tā deva daudz mūsu tautsaimniecībai. Kas attiecas uz mani, tad es to esmu publiski atbalstījis, un man kā deputātam ir tiesības, kā teikt, paust savu viedokli, un tas bija atklāti pirms vēlēšanām, tas bija ierakstīts programmā, un mēs pamatojām pat ar cipariem, cik daudz darbavietu var tikt radīts, un viss. Man bija personiskās intereses, lai Latvijas ekonomikā ienāk nauda, lai ienāk investīcijas, lai cilvēkiem ir darbs šeit, lai cilvēkiem nav jābrauc uz Lielbritāniju, Īriju, Norvēģiju, Vāciju strādāt. Un es arī šodien aicinu deputātus padomāt varbūt par tām kļūdām, kuras ir bijušas, šo programmu grozot,

varbūt ir vērts to pagrozīt atpakaļ, lai tomēr investīciju ir vairāk, jo diemžēl šodien mēs redzam: demogrāfijā ir problēmas, cilvēkiem, kas ir aizbraukuši, bērni dzimst ārzemēs. Šis ir politisks jautājums. Kā es saku, es šodien politiski to nevaru ietekmēt, es varu tikai publiski atklāti runāt par to, ka es uzskatu, ka šī programma, tāda, kāda ir Amerikas Savienotajās Valstīs un citās lielajās demokrātijās, nes tomēr labumu. Un mēs neredzam šodien nevienu piemēru, kur kaut kādā veidā caur šo programmu Latvijā būtu ienākuši kaut kādi pilsoņi, kuriem rodas problēmas. Jo drošības dienestiem, pirms piešķirt uzturēšanās atļauju kādam no investoriem, vispirms ir jāizvērtē konkrētā investora personība. Tā ka jautājums par to, ko tas devis vai nav devis, es domāju, ka ar cipariem šis fakts ir acīm redzams. Tas Latvijas ekonomikai ir devis daudz labumu. Un otrs variants. Ja šī programma darbotos, daudzi simti, tūkstoši Latvijas iedzīvotāju būtu guvuši no tā labumu. Kādā veidā labumu? Attīstot, būvējot, strādājot. Kas tur noziedzīgs, ja kāds grib attīstīt? Es domāju, ka ir svarīgi, lai cilvēki, deputāti pēc iespējas vairāk dotu tādus likumus, kas ģenerē ekonomisko attīstību, nevis to bremzē. Ja šis likums un norma ir nepareiza, dodiet citu. Dodiet labāku. Bet nesakiet, ka šis ir slikts, vienlaikus nepiedāvājot neko vietā;

- 2) vēlreiz vēlos paskaidrot savu pozīciju saistībā ar uzturēšanās atļaujām. Es esmu bijis šī projekta iniciators, un tas balstīts uz pētījumu, ko ir veikuši starptautiskie eksperti, kuri tikās ar visām Saeimas partijām, tai skaitā diskusijas notika arī prezidentu pilī. Tur bija pārstāvji, es neatceros, kurš tas gads, bet bija plašas diskusijas par to, kādam modelim ir jābūt. Šāds modelis funkcionē daudzās pasaules valstīs. Kas attiecas uz mani, tad es vēlreiz varu pateikt: kā deputātam man bija tiesības nākt ar jebkādu iniciatīvu, kas veicina tautsaimniecības attīstību. Bet, kas attiecas uz biznesa projektiem, tad es vēlreiz varu pateikt to, ka ir notikušas pārbaudes un šīs pārbaudes ir skaidri atklājušas, vai es esmu bijis dalībnieks kādās kompānijās vai neesmu. Uz to brīdi, kad es šos procesus virzīju, es neesmu bijis dalībnieks tajā kompānijā, par kuru ir runa. Par tām investīcijām, kuras esmu veicis pēdējos pāris gadus, ir publiski pieejama informācija, par tām es varu atskaitīties. Bet tas ir saistīts ar 2015., 2016. gadu;
- 3) par visiem lēmumiem man kā bijušajam deputātam tajā laikā bija tiesības nākt ar jebkādu iniciatīvu Saeimā, iesniegt likumā paredzētajā kārtībā priekšlikumu. Un Saeimas vairākums atbalsta. Likumi tiek pieņemti Saeimā ar balsu vairākumu. Es, Ainārs Šlesers, nekad neesmu pieņēmis kādu likumu pats, vienpersoniski. Bet man ir bijušas iniciatīvas, kas ir saistītas ar konkrētiem likumprojektiem;
- 4) tas, kas ir skaidrs, – šī programma principā šodien ir mirusi. Ar tām izmaiņām, kuras ir notikušas pēdējos gados, tā jau vairs nav interesanta, jo tajā laikā, kad mēs sākām, mēs bijām Eiropā vieni no pirmajiem. Šī programma ir mirusi. Šī programma pašreiz

ir mirusi, tā ka jums nav jāuztraucas. Ja kādi indivīdi vēl izdomā investēt un braukt, un dzīvot, tad tas ir ļoti individuāli. Principā tā programma jau ir beigusies;

- 5) es aicinātu šajā gadījumā tomēr par šo tēmu padebatēt visām tām partijām, kuras plāno piedalīties vēlēšanās, un uzdot jautājumu: vai šāda programma ir vajadzīga un jāatjauno, lai tā būtu konkurētspējīga, vai tā jālikvidē vispār? Un tas ir viens no jautājumiem, kas ir saistīts ar ekonomisko izaugsmi Latvijā. Jo nav jēgas to programmu uzturēt, ja tā reāli vairs nav interesanta. Tā ka es rekomendēju. Es nevaru vairs piedalīties balsošanā, es nevaru iet un aģitēt Saeimas plenārsēžu zālē kā deputāts, uzstājoties ar uzrunu, kāpēc šī programma ir laba. Bet es aicinu izrunāt, jo tā kopumā nebija slikta. Un, ja gadījumā kādam nebija jāpiešķir uzturēšanās atļauja, tad mūsu Drošības policija arī pieņēma adekvātu lēmumu.

9. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē uzņēmējs Viesturs Koziols, citastarp, paskaidroja: es negribētu teikt, ka tas [uzturēšanās atļaujām] ir Šlesera projekts. Es pilnīgi piekritu, ka tas ir projekts, un tas ir valstisks projekts, no kura, manuprāt, ja to pareizi realizētu, valsts var gūt labumu. Šāda veida termiņuzturēšanās atļauju projekti eksistē arī tādās valstīs kā Lielbritānija, Šveice, Austrija, Kanāda, Singapūra. Tagad arī ņēmuši pieredzi no mums, no mūsu Latvijas labās pieredzes. Pat Polija tādus projektus ir īstenojusi. Un šī ideja radās man, apmeklējot vairākus seminārus, ko organizēja Šveices kompānija *Henley & Partners*. Tā ir viena no pasaules vadošajām kompānijām, kas nodarbojas ar investīciju imigrācijas jautājumiem. Tā ir kompānija, kura konsultē ļoti daudzas valdības ar vienu mērķi – padarīt valstu likumdošanu konkurētspējīgu, piesaistot turīgus, bagātus investorus. Jebkurai valstij, tai skaitā arī Latvijai, manuprāt, ir nepieciešami un vajadzīgi turīgi, bagāti investori, kuri būtu gatavi, Latvijā uzturoties, investēt līdzekļus – un investēt šeit lielus līdzekļus. Un es arī piedalījos pie šīs pirmās likumdošanas fāzes lobēšanas. Es biju uzaicinājis uz Latviju arī šīs *Henley & Partners* īpašnieku Kristianu Kalina kungu. Viņš bija arī Saeimā. Mēs tikāmies ar [Saeimas Nacionālās] drošības komisijas pārstāvjiem, mēs tikāmies ar ekonomikas ministru Kampara kungu toreiz (ja nemaldos), mēs tikāmies ar prezidenta padomniekiem, lai izstāstītu, kāda ir būtība šādām termiņuzturēšanās atļaujām, ko tās valstij var dot. Tā ka es esmu ļoti pārliecināts un ļoti kaismīgs šīs likumdošanas piekritējs, jo uzskatu, ka Eiropas fondi, manuprāt, nodara lielu ļaunumu valstij, jo tā nav nopelnīta nauda. Un, ja mēs pierodam pie šādiem Eiropas fondiem, tad 2020.–2021. gadā tie beigsies. Es domāju, ka Latvijai būs lielas pagīras. Mēs nezināsim, ko darīt. Nebūs vairs naudas, un es domāju, ka šī uzturēšanās atļauju politika, pareiza šīs likumdošanas realizācija varētu dot lielus papildu ienākumus Latvijas Republikai. Vai šī likumdošana tagad ir pareiza? Nē, nav pareiza, tā ir sakropļota, un mēs vairs neesam konkurētspējīgi. Atceros, ka tika veikts

pētījums pirms divarpus gadiem, Kanādas kompānija veica pētījumu. Ja es nemaldos, tie bija 2,2 miljardi eiro, ko šo gadu laikā šāda politika ir devusi – tiešu labumu – Latvijas ekonomikai. Protams, ka arī es esmu guvis personīgu labumu, jo esmu daļa no Latvijas ekonomikas. Viens no maniem uzņēmumiem ir specializējies apkalpot klientus, kuri iegulda naudu Latvijā. Kopā man ir bijuši kādi pāri par 60 klientiem. Pilnīgi visi mani klienti ir saņēmuši atļaujas. Es ļoti rūpīgi pats veicu diezgan lielu šo klientu izpēti – kas ir šie cilvēki, ar ko viņi nodarbojas. Pēc iespējas ar viņiem pats tiekos personīgi, pārbaudu, kas viņi tādi, kādi ir viņu mērķi, kāpēc viņi investē naudu Latvijā. Un tie ir cilvēki, kuri, ja viņi ir spējīgi un vēlas investēt Latvijā 50 un vairāk tūkstošus, tad, ticiet man, tie nav pēdējie 50 tūkstoši, ko viņi Latvijā investē. Viņiem vēl ir nauda. Tie ir turīgi uzņēmēji, kuri izvēlas Latviju par tādu vietu, kur iespējams investēt ar mērķi attīstīt biznesu. Man ir vairāki piemēri, kur šie uzņēmēji ir kļuvuši par maniem biznesa partneriem.

10. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē uzņēmējs Andris Šķēle, citastarp, paskaidroja:
- 1) es pieņemu, ka [man bija tikšanās ar Vitāliju Južiļinu] apmēram reizi gadā. Mērķis [tikties ar viņu 2009. gadā] bija tāds, ka RTO skatījās iespējas, kādā veidā attīstīt savus termināļus. Un viena no iespējām bija uzstādīt termināli, kurš varētu kraut ļoti specifisku kravu, kas prasa visaugstākās kvalitātes un drošības prasības, kuras bieži vien izpildīt Krievijas Federācijā kaut kādu iemeslu pēc, teiksim, ir pagrūti viņiem nodrošināt. Un visnotaļ, protams, ka Latvijas uzņēmēji ir spējīgi tādu kvalitāti sniegt;
  - 2) es nevienu reizi neesmu bijis minerālmēslu terminālī. Bet es zinu, protams, par šo termināli pietiekami daudz. Es domāju, ka tas ir ļoti veiksmīgs projekts. Es neesmu pārliecināts, ka šis projekts varētu pastāvēt ilgtermiņā, ļoti ilgi, tāpēc ka šobrīd ir ģeopolitiski tāds sankciju režīms starp valsti, kurā rodas resurss, kas jāpārkrauj, un starp Latviju, kas ir Eiropas Savienības dalībvalsts un ir vieta, kur notiek šo preču pārkraušana un nosūtīšana, un arī daļēji ar saņēmējvalstīm. Tā ka varbūt šis ir grūtākais brīdis vispār tranzīta nozarē, loģistikā, stividorkompānijā. Šis terminālis pieder vienam no pasaules lielākajiem minerālmēslu ražotājiem – 51 procents pieder Krievijas uzņēmumam “Уралхим”, es personīgi esmu pazīstams ar galveno īpašnieku Dmitriju Mazepinu. Bija jāpierāda Latvijas priekšrocības kaut kādā ziņā, bija jāpacenšas pierādīt Latvijas priekšrocības: ka Latvijas tranzīta cilvēki, Latvijas nodokļu regulējums, Latvijas cilvēku darba kvalitāte ir visaugstākajā līmenī, lai mēs, teiksim tā, nepieļautu, ka tādu termināli uzbūvē Pēterburgā vai kaut kur citur. Tādā ziņā es tiešām uzskatu, ka tas ir veiksmīgs projekts, un paldies visiem tiem, kas ir palīdzējuši tādu termināli izveidot. Tur bija ļoti smagas vides prasības, kam jāiziet cauri, tur bija sarežģīti loģistikas jautājumi jārisina (es domāju tieši transportu),

finansēšana. Jā, mans uzņēmums “Uzņēmumu vadība un konsultācijas” ir bijis iesaistīts arī šādā veiksmīgā projektā.

6.2. Komisijas secinājumi

1. Drošības policijas kapacitāte laika gaitā ir uzlabojusies. Nepietiekama termiņuzturēšanās atļauju pieprasītāju izvērtēšana notika no 2012. gada līdz 2015. gadam. Tendence, ka 2015. gadā sāka palielināties anulēto termiņuzturēšanās atļauju skaits tiem pieteicējiem, kas tās pieprasījuši atkārtoti, norāda, ka 2011. – 2012. gadā policijas kapacitātes trūkuma dēļ ne visi cilvēki bija pienācīgi izvērtēti. 2015. gadā tika piešķirts papildu finansējums Drošības policijai. Līdz ar to vairs nav pamata apgalvot, ka trūktu resursu, lai kvalitatīvi veiktu to personu pārbaudes, kuras no jauna piesakās vai pretendē uz atkārtotu atļaujas iegūšanu, un Komisija secina, ka Drošības policija pašlaik spēj pilnvērtīgi izvērtēt iespējamus apdraudējumus nacionālajai drošībai un iespējamus riskus attiecībā uz konkrētiem pieteicējiem.
2. Laikā, kad tika ieviestas termiņuzturēšanās atļaujas apmaiņā pret investīcijām nekustamā īpašumā un kapitālsabiedrībās, pirms attiecīgo likuma grozījumu pieņemšanas likumdevējs (Saeima) nebija pienācīgi pārliecinājies, vai attiecīgo tiesībsardzības iestāžu rīcībā ir pietiekami resursi nacionālās drošības apdraudējuma risku izvērtēšanai.
3. Saistībā ar Kriminālprocesa materiāliem un iegūto informāciju Komisija nekonstatē konkrētus identificējamus riskus cilvēkiem un videi.

7.daļa. Informācija, kas norāda uz iespējamām Satversmes pārkāpumiem un, iespējams, prettiesisku manipulāciju ar sabiedrisko viedokli, izmantojot masu informācijas līdzekļus

7.1. Komisijas uzklautie viedokļi un konstatētie fakti

1. Saistībā ar jautājumu par masu informācijas līdzekļu ietekmēšanu Komisijas 2017. gada 18. septembra sēdē mediju nozares arodbiedrības “Latvijas Žurnālistu savienība” valdes

loceklis Imants Liepiņš sniedza prezentāciju¹⁷ un paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) publicēti ir izteikumi, ka Šlesers esot gribējis apvienot sabiedriskos medijus un tos pakļaut sev, tādi teksta fragmenti, ka “to televīziju daudz maz sakārtoja, valsts televīziju, bet valsts radio kā bija, tā palika. Šajā variantā, kad apvienot radio un televīziju, vēl arī privātos medijus uzfrišinām, ko viņi izdarīs? Mēs varam izspēlēt izcili. Gribam konsolidēt valsti vai konsolidēt medijus.” Fakti. Sabiedriskā televīzija ar sabiedrisko radio apvienoti nav, šāds mēģinājums bija, bet šo mēģinājumu virzīja patiesībā nevis Šlesers vai Šķēle, vai kāds cits, bet viņu idejiskais oponents Ainārs Dimants, kurš tobrīd ieņēma NEPLP priekšsēdētāja posteni, no kura viņu pēc tam Saeima atlaida. Pret šo apvienošanas plānu bija visas žurnālistu arodbiedrības un profesionālās organizācijas, tai skaitā gan LTV, gan Latvijas Radio strādājošie. Nekāda apvienošana nav notikusi, un šo apvienošanu apturēja tā Saeima, kurā teorētiski Šleseram un Šķēlem vajadzētu būt kaut kādai ietekmei. Turklāt šī publikācija te, žurnālā, ir nepatiesa arī tādā ziņā, ka žurnālā ir teikts, ka Dombrovska valdība esot apturējusi šo apvienošanu. Tā nav taisnība. Apturēja Nacionālā apvienība. Tātad tajā epizodē, kur rakstīts it kā par sabiedrisko mediju apvienošanu, informācija neatbilst patiesībai. Reālajā dzīvē nevis oligarhi bija tie, kas plānoja sabiedrisko mediju apvienošanu, bet gan viņu pretinieks Ainārs Dimants;
- 2) izteikumi par Rīgas domes un akciju sabiedrības “Diena” sadarbību. Koziols esot izdomājis, kā apmierināt Šlesera vēlmi, lai “Diena” slavina Rīgas domi: uztaisām ieliktni “Rīgas Ziņas”. Fakti. Rīgas pilsētas ziņas kā apmaksāts reklāmas materiāls tiek liktas portālā “Delfi” un citur. Rīgas dome arī drukāja (es nezinu, vai viņi tagad to dara) atsevišķi iedzīvotājiem tādu kā žurnālu, pielikumu kopā ar “Вести сегодня”. Bet šīs “Rīgas Ziņas” netiek izplatītas kopā ar “Dienu”. Tātad izteiktās idejas ir īstenojušās citos medijos, nevis “Dienā”;
- 3) 2011. gada februārī Koziols jautā: “Kas notiek ar LNT? Vai to pērk norvēģu koncerns “Schibsted”?” Un Šlesers it kā saka tā: “Tas, ko Andris saka, ir apvienot visu šito ar televīziju, jo viņiem ir visi tie reģionālie kanāli.” Fakti. “Schibsted” nopircis LNT kanālu nav. LNT nopirka “Schibsted” tiešie konkurenti – zviedru “MTG”. Kas domāts ar “šito visu” un “visiem tiem reģionālajiem kanāliem”, skaidrs nav, jo LNT nepieder neviena reģionālā televīzija. Latvijā ir daudzas reģionālās televīzijas, kas pieder vai nu tur strādājošajiem, vai pašvaldībām, vai vietējiem uzņēmējiem. Neviena nepieder LNT. Tātad publicētā informācija ar faktiem dzīvē neapstiprinās;

---

¹⁷ Sk. Pielikumu Nr. 6.

- 4) “Dienas” koncernā sākušī strādāt Meļņiks, Staņevičs, un Koziols saka tā: “Nu, tā nevar darīt! Ieliek tādu Romānu... Nu, viņš ir [...] Tas nedarbojas. Staņevičs ir super, turpretī Meļņiks vienkārši nesaprot neko. Tātad nedēļu nošancējis – un visi jau no viņa mūk.” Tātad skatāmies, kas ir noticis reālajā dzīvē. Romāns Meļņiks ir kļuvis par vienu no stabilākajiem “Dienas” autoriem, turklāt taisījis karjeru – kļuvis par Komentāru un analīzes nodaļas vadītāju. Savukārt Staņevičs ir stabilizējis “Dienas” koncerna darbību un tagad vada “Rīgas piensaimnieku”. Tātad iznākums ir pilnīgi pretējs tam, kas ir šeit sarakstīts. Tad, kad “Dienai” mainījās īpašnieki, mēs, žurnālisti, aptaujājām savus kolēģus, kas strādāja “Dienas” koncernā tajā laikā. Nevienš no “Dienas” koncernā strādājošajiem žurnālistiem neiesniedza nevienā no profesionālajām organizācijām nevienu sūdzību par to, ka viņiem tur darītu kaut ko pāri;
- 5) Koziols aizmuguriski aprunā savus tiešos konkurentus un saka: “Nevar tā, kā to dara “Neatkarīgā”, viņa zaudēja auditoriju ārkārtīgi.” Koziols saka, ka “Neatkarīgajai Rīta Avīzei” tirāža esot palikusi četri pieci tūkstoši. Realitātē. Tieši pirms krīzes, kad vēl bija normāls reklāmas tirgus, “Neatkarīgajai Rīta Avīzei” abonentu skaits bija nokrities līdz 7200, bet krīzes laikā “Neatkarīgā Rīta Avīze” bija Latvijā vienīgais drukātais medijs, kurš spēja gandrīz dubultot savu abonēto tirāžu. Abonētā tirāža šeit ir pāri 12 tūkstošiem, pēc tam tā kāpa vēl, un paralēli bija klāt 2600 abonentu, kas “Neatkarīgo” abonēja trīsreiz nedēļā, kad bija lielie pielikumi. Šie dati ir oficiālie Latvijas Preses izdevēju asociācijas un “Latvijas Pasta” dati. Šiem tirāžas cipariem jāpieskaita tas, ko katru dienu pārdod kioskos mazumtirdzniecībā un ko nosūta uz *airBaltic* lidmašīnām. Saskaitot kopā, sanāk, ka tirāža ir 570 tūkstoši eksemplāru. Varam redzēt, kādu žurnāls “Ir” bija pirms gada sasniedzis tirāžu. Kāpēc šis žurnāls tagad pārdrukā acīm redzami nepatiesus datus no 2010.gada vai 2011.gada? Tas ir ļoti vienkārši. Tāpēc, ka Koziols savulaik aizmuguriski ir savam draugam Šleseram aprunājis konkurējošos preses izdevumus. Fakti pilnībā šo viedokli apgāž. Žurnālam “Ir” gluži vienkārši šādu pseido, nepatiesu informāciju ir izdevīgi pārdrukāt mūsdienās vēlvienreiz. Tas nekas, ka tā informācija ir falša, bet tas ir vienkārši arī elements konkurences cīņā;
- 6) darbības reklāmas tirgū. Kaut kādiem uzņēmējiem vai politiķiem tiek piedēvēts šāds teksts: “Es viņam palūdzu, lai viņš ar “Mediju namu” noslēdz reklāmas līgumu. Viņš pateica, ka viņam esot jāsaskaņo ar FKTK. Lai viņš iet [...]. Saprati? Vot, tā!” Tātad, ja tas ir vienas amatpersonas kolorīts viedoklis par otru amatpersonu. Bet šinī gadījumā atkal informācija ir nepatiesa, jo “Mediju nams” vēlāk tiešām ir sācis ievietot “Citadeles” un “Revertas” reklāmu, tāpat kā citi preses izdevumi Latvijā. Šoreiz informācija izrādījies nepatiesa pretējā veidā: Lembergā tiek piedēvēti

izteikumi, ka “Mediju namam” neesot izdevies tikt pie reklāmas līguma, bet realitātē ir izdevies gan. Tātad – atkal dezinformācija. Rīgas brīvostas līgums sabiedrības informēšanai. Rīgas brīvostai pastāvēja ar “Mediju namu” – un pirms tam arī ar “Preses namu” – līgums par sabiedrības informēšanu jau kopš 90.gadu beigām. Tur tika publicēti dažāda veida publiskie paziņojumi par remontdarbiem, par sabiedriskajām apspriešanām un tamlīdzīgi. Vidēji šis līgums ienesa aptuveni piecus tūkstošus latu gadā. Nevis mēnesī, bet gadā. Bet šis līgums, kurš īstenībā pastāvēja jau ilgu laiku, tika izmantots par ieganstu, lai izkratītu redakciju un meklētu dokumentus, kaut gan toreizējais valdes priekšsēdētājs Armands Puče bija sagatavojis šos dokumentus jau iepriekšējā dienā pirms kratīšanas. “Neatkarīgā Rīta Avīze” un Uldis Dreiblats jau publicēja lielu materiālu par to, ka šādas kratīšanas būs. Tikai viņš nevarēja iedomāties, ka tas būs viņa paša darbavietā. Atrastā informācija, izņemtie dokumenti neapstiprina to versiju, kas ir publicēta šajā preses izstrādājumā. Tas, ka līgums bija, ir fakts, bet nav fakts šā līguma finansiālie apjomi. Šeit ir puspatiesība: informācija ir daļēji patiesa vienā ziņā, bet nepatiesa – otrā ziņā;

- 7) kas ir tiesiski un prettiesiski. Prettiesiskas noziedzīgas manipulācijas piemērs: Pauls Raudseps, viens no žurnāla “Ir” autoriem un droši vien arī līdzīpašniekiem, gada laikā no Latvijas Bankas bija saņēmis 3800 latus par dažādiem pakalpojumiem. Dienā, kad Latvijas Bankas vadītājam Rimšēvičam ir pārvēlēšana Saeimā, Raudseps uzraksta lielu slavinošu viedokli par Rimšēviču. Tā ir prettiesiska manipulācija, un tas ir prettiesiskas manipulācijas piemērs. Un kas šis Raudseps izrādās uz to brīdi? Latvijas Žurnālistu asociācijas Ētikas komisijas loceklis. Es jums, kolēģi, ieteiktu tikt no tādiem vaļā. Vēl pēdējais piemērs manipulācijai ir šis žurnāls “Ir”, jo es izgāju cauri, izanalizēju visus šos faktus, kuri dzīvē ir apstiprinājušies un kuri nav. Un tātad šis žurnāls attiecībā uz tā saucamajām *Rīdzenes sarunām* par 79,49 procentiem sastāv no viltus informācijas (“fake news”). Un tikai 20,51 procents ir tāda informācija, kas apstiprinās ar faktiem. Tātad, lūk, jums viens manipulācijas piemērs ar sabiedrisko domu;
- 8) neatkarība un brīvība vienmēr nāk komplektā ar atbildību. Un, no šāda viedokļa skatoties, piemērs par žurnālista Raudsepa korumpēšanu no Latvijas Bankas prezidenta puses – jā, var teikt, viņam ir brīvas rokas un viņam ir redakcionālā neatkarība publicēt slavinošu rakstu par Rimšēviču pēc tam, kad viņš ir saņēmis naudu no Rimšēviča. Bet tas neiet kopā ar mediju atbildību, jo atbildīgs medijs tā nedara.

2. Komisijas 2017. gada 18. septembra sēdē Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes priekšsēdētāja Rīta Ruduša un valdes locekle Anda Rožukalne paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
- 1) kāpēc mēs vispār runājam par medijiem un mediju iespējamo ietekmēšanu kā par svarīgu jautājumu? Tāpēc, ka mediji demokrātiskā sabiedrībā ir ārkārtīgi svarīgs sabiedrības noturības garants pret iekšējiem un ārējiem draudiem. Tie pilda ārkārtīgi svarīgu funkciju sabiedrībā un apkalpo sabiedrības intereses. Ja ir politiski ietekmēti mediji, tad to funkcijas izpildīšana ir traucēta;
  - 2) “Dienas”, kad tā vēl bija akciju sabiedrība, īpašnieku, būtībā vadītāju, struktūra. Viens no veidiem, kādā var nonākt konkrētu personu ietekmē mediju uzņēmums, ir – ielikt karjerās savus menedžerus, realizēt savu varu ar citu cilvēku ieceltu amatpersonu palīdzību. Te mēs redzam Jāni Maršānu, kurš bija Satiksmes ministrijas valsts sekretārs, kad Šlesera kungs bija ministrs. Mēs redzam Jāni Svārpstonu, kas ir darbojies uzņēmumā “Kempmayer” un arī bija iesaistīts digitālgeitas tiesas procesā. Mēs redzam Normundu Staņēviču – “Ventspils naftas”, tātad ar Lemberga kunga iespējamām īpašuma tiesībām saistītā uzņēmuma valdes locekli. Es pat neminu, kādā sakarā tur ir Elmārs Graudiņš, kas būtu uzskatāms par tādu zema līmeņa provokatoru, manipulatoru, kas EDS sniedz nepatiesu informāciju u.tml. Šeit varam redzēt oficiālos datus no Uzņēmumu reģistra konkrētā periodā. Tur šajā laikā tika nomainīti pieci redaktori. Mainījās arī konkrētu cilvēku statuss. Tur ir Viesturs Koziols ar savu ieguldījumu un saistību ar RTO. RTO, kas atklāti paziņoja par to, ka ir akciju sabiedrības “Diena” un vēlāk atkal pārdaļīto “Dienas” struktūru īpašnieks, ilgstoši tika saistīta ar sarunās līdzdalību apliecinājušiem politiķiem un uzņēmējiem. Tas ilgstoši tika noliegts, bet pagājušajā gadā Šķēles kungam piederošā SIA “Privāto aktīvu pārvalde” un Šlesera kungam piederošā “MSG” jeb “Multi Capital Holdings” uzņēmuma mājaslapā parādījās informācija, ka viņi apliecina savas īpašuma tiesības RTO. Ja kādu interesē, var pārbaudīt, cik lielā mērā un kādām amatpersonām citos periodos ir bijusi kāda saistība ar RTO. Jājautā tiem pašiem cilvēkiem kā Edgaram Kotam, kurš bija gan Latvijas Televīzijas ģenerāldirektors un pēc tam tika iecelts par “Dienas” mediju vadītāju, un pašlaik ir laikraksta “Diena” īpašnieks. Kāda tam ir saistība? – to varētu viņiem pašiem jautāt;
  - 3) “Mediju nams”. Tajā laikā oficiālais nosaukums ir SIA “MN Mediji”. Šajā sarakstā līdzās kolēģiem Armandam Pučem un Uldim Dreiblatam mēs redzam arī Lilitu Seimuškāni, kas vienlaikus ir “Ventspils attīstības aģentūras” vadītāja, un redzam vairākus Ventspils pusē pazīstamus uzņēmumus, par kuriem arī citās krimināllietās figurē dažādi dokumenti un liecības par Lemberga kunga saistību ar šiem uzņēmumiem. Tātad – ārkārtīgi sazarota, mainīga, bet dažādos laika periodos vienmēr

ieraugāma saikne ar konkrētām amatpersonām. Mēs varētu runāt arī par “Ventas Balsi” un Ventspils puses medijiem, kad no redakcijas tie pārgāja bijušā “Preses nama” (arī saistīta uzņēmuma ar Lemberga kungu) komercdirektora Mihaila Soifera simtprocentīgā īpašumā, kurš ir, spriežot pēc satura datiem, ārkārtīgi milzīgs atbalsts tikai vienam vietējās politikas spēlētājam. Savukārt pēc dokumentiem, pēc iepirkuma datiem tiek regulāri atbalstītas dažādas Ventspils domei piederošas kapitālsabiedrības. Tiek gatavotas publikācijas par šo uzņēmumu līdzekļiem;

- 4) parasti ir nodalīti žurnālisti, kuru darba pienākumos ir apkalpot īpašnieku vai ietekmētāju (slēpto, atklāto īpašnieku). Tie ir atsevišķi cilvēki, jo arī dibinātājiem un cilvēkiem, kas gūst ietekmi medijos, gribas radīt iespaidu, ka tas ir neatkarīgs informācijas avots. Pārējie darbinieki pielāgojas – ieplāno vietu, rēķinās, ka būs kaut kāds noteikts temats. Ja jūs runājat ar šiem cilvēkiem, tad viņu liecības, ka viņu darbs ir maz ietekmēts vai netiek ietekmēts, ir patiesas. Viņi ir piekrituši izplatīt noteikta veida informāciju. Atsevišķās redakcijās pastāv nevēlamo informācijas avotu saraksts, kas nozīmē to, ka ir cilvēki, kuru viedokļi nav pieņemami konkrētā medija īpašniekam. Tie tiek izslēgti no publiskās komunikācijas, ierobežojot viedokļu daudzveidību un nodarot kaitējumu plurālismam. Un kā žurnālisti tiek ar to galā? Šis cilvēciskais jautājums tiek atrisināts tā, ka ne jau katru dienu tu esi pakļauts un darbojies tā kā pretēji savai profesionālajai pārliecībai. Tas tiek kombinēts – dažas dienas tu vari brīvi strādāt, bet ir temati un jautājumi, un gadījumi, kad tas nav iespējams;
- 5) regulācijas jautājumi, kā mēs mediju sistēmu analizējam: klasiskie principi – tirgus situācija, valsts lomas regulācija, partiju ietekme un žurnālistu profesionālā kvalitāte. Visi šie aspekti attiecas uz parlamenta darbu, uz likumdevēju iespējām ietekmēt mediju sistēmu. Mums ir ļoti liberāla regulācija, bet jebkurā gadījumā likuma “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 16. pantā ir nostiprināta redakcionālā neatkarība. Žurnālista autonomija ir šaurāka redakcionālās neatkarības izpratnē. Indivīda līmenī Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtajā daļā ir nostiprināta viedokļu daudzveidība, objektivitāte un citi profesionālās darbības principi, kas saskan arī ar profesionālās ētikas normām, bez kā, protams, vispārējā regulācija, kas saistīta ar konstitūcijas cilvēktiesībām, nav iespējama, jo žurnālistu kā profesijas vienīgais pastāvēšanas iemesls ir sniegt sabiedrībai īpašu sabiedrisku pakalpojumu, piedāvājot patiesu informāciju un rosinot diskusiju;
- 6) likums Latvijā neregulē interešu konfliktu starp mediju īpašniekiem, vadošajām partijām, politiķu grupām. Mums ir ārkārtīgi liberāla regulācija. Top jauns regulējums. Varbūt varat tomēr atbalstīt kādu saprātīgāku sadalījumu? Tātad – vai likums paredz ierobežojumus mediju kontrolei no partiju politisko grupu politisku puses? Nē. Vai

politiķi kontrolē divus līdz četrus vadošos medijus katrā grupā? Ļoti rūpīga izpēte ir vajadzīga, lai atbildētu uz šo indikatoru jautājumiem. Tātad atkarībā no segmenta ir vidējs vai augsts risks. Par laikrakstiem. Lielākā ir "Latvijas Avīze". Tur arī var diskutēt, bet pārējās ir indikācijas, ka varētu būt kontrole pār avīzēm. Attiecībā uz žurnāliem, ziņu aģentūrām, televīzijām, radio – daudz mazāka;

- 7) vai politiķi ietekmē redaktora apstiprināšanu un atlaišanu? Ja mēs runājam par *Rīdzenes sarunu* periodu, tad pilnīgi neapšaubāmi. Tiekoties gan Koziola kungs, gan citi ir teikuši, ka viņi noteiks, kur un kā te būs, un ir arī citi gadījumi citos medijos. Pašregulācijas mehānismi tikpat kā nepastāv redakcionālās neatkarības nodrošinājumā, jo nav šīs tradīcijas, un regulācija redakcionālajai neatkarībai ir ļoti deklarācija un neparedz īpašu aizsardzību redaktoriem. Jā, Krustiņa kungs tika atlaists par saviem izteikumiem, kas nav īsti šis fokuss. Bet attiecībā uz "Dienu" tur varētu diezgan daudz ko. Līdzīgi ir indikatori jautājumā par mediju regulatoru un sabiedrisko mediju vadības neatkarību. Likumā, pašreizējā likuma versijā, ir ļoti laba, ļoti skaidra, caurskatāma regulatora iecelšana, sabiedrisko mediju vadības iecelšana. Vai iespējama politiski komerciāla ietekme – tas ir atkarīgs no noteiktiem gadījumiem, no cilvēkiem, kas liecina, ka viņiem vai nu ir bijis kāds solījums, vai ultimāts saistībā ar politiskām interesēm. Vai ir pierādījumi tam, ka valdība patvaļīgi pārtrauc plašsaziņas mediju iestādes lēmumus? Jā, mums ir tāds gadījums pagājušajā gadā, kad sagatavotais budžets sākotnēji Saeimā tika samazināts pretlikumīgi un pēc tam, protams, tika atgriezts atpakaļ;
- 8) viens no ietekmes mehānismiem arī ir tā saucamie informatīvie pakalpojumi, kurus pašvaldības tā kā iepērk neatkarīgajos medijos, kas ne vienmēr parādās kā apmaksāts materiāls. Un viens tāds piemērs ir jau pieminētā "Ventas Balss", kas ir no Ventaspils domes šādu informatīvo pakalpojumu iepirkšanai desmit gadu laikā saņēmusi pusotru miljonu eiro, bet, ja pašķirsta avīzi, tad tas nav uzrādīts kā reklāmas materiāls. Latvijas sabiedriskās televīzijas pētnieciskās žurnālistikas raidījums "Aizliegtais paņēmiens" bija to izpētījis sīkāk. Tas ir arī redzams konkrētā medijs saturā. Ja Aivars Lembergs parādās rubrikā "Tribīne" divu mēnešu laikā 19 reizi, izsakoties par visdažādākajiem jautājumiem, ieskaitot Eiropas Savienību, tad var vilkt tiešas paralēles starp summām, kuras tiek konkrētajiem medijiem informatīvajiem pakalpojumiem atvēlētas, un saturu, jo, piemēram, "Ventas Balss" saturā jūs neatradīsiet kritiskus rakstus par pašvaldību, kuras iedzīvotāju intereses neatkarīgam medijam būtu pienākums aizstāvēt. Protams, kritiski materiāli nav pašmērķis, bet kritiski materiāli ir neizbēgami, ja patiesi neatkarīgs medijs primāri un galvenokārt darbojas sabiedrības un savu lasītāju, klausītāju, skatītāju interesēs;

- 9) bija ļoti neveiksmīga biznesa uzņēmumi, kas radīja jautājumus, kādēļ ietekmīgajiem – iespējams, ietekmīgajiem – politiķiem, amatpersonām un uzņēmējiem ir nepieciešami šādi aktīvi. Tas, kas ir jāskatās no tiesiskā viedokļa, ir ne tikai mediju regulējums, bet arī šo konkrēto iesaistīto cilvēku statuss noteiktā periodā. Jo, ja viņi ir slēpuši savas īpašuma tiesības vai pastarpināto ietekmi, bijuši patiesie labuma guvēji, tad tas attiecas uz interešu konflikta likumu. Un vismaz Šlesera kunga gadījumā varētu šis periods sakrist ar laiku pēc tam, kad viņš ir bijis politiķis un amatpersona, kad jāsniedz informācija par savām īpašuma tiesībām kontekstā ar ieņemtajiem amatiem;
- 10) Eiropas Žurnālistikas observatorijas mājaslapā var izlasīt interviju ar Gunti Bojāru, kurā šie jautājumi ir atbildēti – kādā veidā tika ietekmēta redakcija, jo viņš vienu laiku bija galvenais redaktors, un, kā viņš komentē, kā no dažādiem ar sarunu dalībniekiem saistītiem uzņēmumiem “Dienā” ienāk amatpersonas, tiek pie amatiem. Koziola kunga Latvijas Hokeja federācijas puīši ierodas un vada mediju. Meļņika kungs, iepriekš Šķēles preses sekretārs, pārņem komentēšanas nodaļu. Tā nav tikai laba karjera, komentētāju nodaļa ir mediju vērtību un redakcionālās pozīcijas nesējs. Tātad – kā tiek izmainīts, ietekmēts šis saturs;
- 11) mediju uzdevums nav tiražēt politiķu viedokli, mediju uzdevums ir, aizstāvēt sabiedrības intereses, atspoguļot ievēlēto amatpersonu darbu. Un, par mediju plurālismu runājot, mediji aizstāv dažādas vērtības. Viens var būt “The Guardian”, un otrs var būt “The Daily Telegraph”, jo viens aizstāv biznesa intereses, otrs ir vairāk vērsts un kreisāk domājošs, bet visi darbojas pēc vieniem principiem un ir redakcionāli neatkarīgi. Mums valstī vajag gan “Latvijas Avīzi”, kas pārstāv varbūt konservatīvākus uzskatus, gan citus medijus, kas pārstāv liberālus. Arī mazā tirgū ir iespējams izveidot un uzturēt veselīgu, robustu un mediju plurālisma vislabākajās tradīcijās esošu mediju tirgu. Tas, ka mēs esam mazi, nenozīmē, ka ietekme ir norma un citādāk nav iespējams;
- 12) žurnālists ir pilnībā atbildīgs par patiesumu gan atbilstoši ētikas normām, gan normatīvo aktu regulējuma kontekstā. Ir atsevišķi gadījumi, kad ir atbrīvots, teiksim, ja izrādās, ka ir kļūdaina, nepatiesa informācija, pirmkārt, balstījies uz oficiāliem informācijas avotiem, uzticamiem, darbojies labā ticībā, centies pārbaudīt faktus līdz kaut kādam periodam, jo informācija un ziņas, un notikumi ir mainīgi. Tātad ir centies to pārbaudīt;
- 13) ja ir aizdomas par to, ka ir noticis Ētikas kodeksa pārkāpums, tad pastāv pašregulācijas mehānismi, caur kuriem var konstatēt, vai tāds ir bijis. Latvijas Žurnālistu asociācijai ir Ētikas komisija, kas šādus gadījumus izskata. Arī par *Rīdzenes sarunām* bija iesniegums Latvijas Žurnālistu asociācijas Ētikas komisijai

- par vairākiem punktiem. Atzinums ir pieejams LŽA mājaslapā, tur var iepazīties gan ar iesniedzēju pretenzijām, gan ar Ētikas komisijas lēmumu;
- 14) ir tiesības vērsties par nepatiesas informācijas labošanu, precizēšanu jebkurā medijā. Un ir pienākums labot šo informāciju. Ja nelabo, tad, protams, var vērsties arī tiesā;
  - 15) ir tādi mediji, kur žurnālisti un redaktori neatkarīgi var veidot saturu – gan sākot ar diezgan daudziem vietējiem reģionālajiem medijiem, gan arī nacionāla līmeņa medijiem;
  - 16) tā, kas ir ietekmējama, tiek saukta par “instrumentālo pieeju”, kur medijs ir instruments kāda ietekmētāja rokās. “Profesionālā pieeja”, par kuru mēs šeit runājam, cenšoties būvēt jauno mediju regulējumu un diskutējot par to, kas būtu vai nebūtu jādara spēlētājiem politiskajā vidē, ir pilnīgi cita – tajā ir redakcionālā neatkarība, žurnālista autonomija. Tas neizslēdz īpašnieka mērķus sasniegt noteiktu auditoriju vai noteiktus biznesa rezultātus. Jautājums ir par to, vai mediju satura veidotāji – žurnālisti, redaktori – ir neatkarīgi savos redakcionālajos lēmumos. Jā, protams, Latvijā ir mediji, kuros žurnālisti – satura ražotāji – strādā neatkarīgi;
  - 17) pastāv gadījumi, aizdomas, ka kādu žurnālistu ietekmē konkrēts politiķis vai kādu mediju ietekmē konkrēta interešu grupa. Par to mums ir jānotiek sarunai, un arī par individuālo žurnālistu atbildību mums ir jānotiek sarunai;
  - 18) tas, ka mēs virzāmies uz vienotu spēles noteikumu veidošanu Latvijas mediju tirgū, ir ļoti apsveicami, tāpat kā ombuda institūcijas izveidošana, tāpēc ka ombuds būs tā figūra, institūcija, kura palīdzēs nodrošināt to, ka mediji un žurnālisti individuāli ir atbildīgi auditorijas priekšā;
  - 19) ir problēmas ar žurnālistu korupcijas gadījumu diskusijām, bet tādi gadījumi ir bijuši. Man pašai intervijās gan paši maksātāji, gan saņēmēji ir par to liecinājuši. Diezgan daudz informācijas par to ir salīdzinoši senajos slēptās politiskās reklāmas pētījumos, kur ļoti labi var redzēt šo politiskās naudas ietekmi pirmsvēlēšanu periodā un starpvēlēšanu periodā. Latvijas Žurnālistu asociācijas Ētikas kodeksā ir rakstīts, ka žurnālisti nenodarbojas vienlaikus arī ar reklāmu un sabiedriskajām attiecībām. Tātad viņi nesaņem jebkādu labumu ārpus sava tiešā darba devēja;
  - 20) par formām, kā var regulēt politiķu ietekmi uz medijiem. Viena no formām ir liegt politiskajām partijām dibināt medijus. Protams, var būt cita komunikācijas forma. Daudzās valstīs, kur tas ir pieņemts, arī Lietuvā, – tāpat kā liegums pašvaldībām dibināt medijus – tas viss darbojas. Tas, kas ir būtiski, – saprast, ka politiķi īstenībā ir ieinteresēti kvalitatīvā mediju vidē un šīs neatkarības pieaugumā, jo tikai tā iespējas paust savu viedokli dažādos medijos būs nodrošinātas. Tātad – nebūs šī norobežošanās. Iekšēji arī medijam var būt sava pozīcija, bet medijam ir jābūt daudzveidīgam. Un tas ir viens no ceļiem, kā to panākt.

3. Komisijas 2017. gada 18. septembra sēdē Latvijas Žurnālistu savienības valdes priekšsēdētājs Juris Paiders paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) ja mēs runājam par mediju darbu un iejaušanos mediju darbā, tad ir jautājums: kas ir likumīgi un kas ir pretlikumīgi? Mana pieredze saistās ar dažādu valstu mediju darbu – visvairāk, visciešāk ar Zviedriju, bet arī ar Lielbritāniju un Amerikas Savienotajām Valstīm. Šeit ir diezgan ievērojamas atšķirības: Amerikas Savienotajās Valstīs īpašnieks drīkst iejaukties un iejaucas mediju darbā, nemitīgi to dara. Un īpašnieks var noteikt, par ko rakstīt, par ko nerakstīt. Tas viss pieder viņam, tas ir viņa bizness. Lielākā daļa mediju Latvijā darbojas, vadīdamies pēc Komerclikuma, kur mērķis ir gūt peļņu. Līdz ar to ir normāli, ka kāds attiecīgi iepazīstas ar finansēm. Protams, ir mediji, kuri ir sociāli un sabiedriski atbildīgi, nosaka noteiktus, profesionālus standartus, lai nezaudētu lasītāju uzticību. Bet, ja runājam par pienākumu šādus standartus noteikt, tad principā, ja runājam par drukātajiem medijiem, šāda pienākuma nav. Ir jāievēro preses likums un jāievēro tie principi, kas ir noteikti preses likumā;
- 2) otra lieta. Cilvēki saka: “Piezvanīja politiķis uz redakciju.” Starp maniem lasītājiem un jebkura profesionāla žurnālista lasītājiem ir visdažādākie lasītāji. Politiķi ir lasītāji. Lūdzu, politiķi, ja jums kaut kas nepatīk manos rakstos, zvaniet man! Man ir svarīgs lasītāju viedoklis, un arī politiķi ir vieni no lasītājiem. Un tas, ka “piezvanīja politiķis”, – uzreiz ir ietekmēšana? Viens finanšu struktūras vadītājs man ir zvanījis un 20 minūtes lamājis mani par to, ko es esmu uzrakstījis. Tā bija ļoti vērtīga saruna. Jā, viņš ietekmē, bet viņš ietekmē likumīgi, viņš man kā lasītājs piezvanīja;
- 3) neviens medijs individuāli nav neatkarīgs. Ja mēs ņemam katru konkrētu mediju, nav neatkarīga medija. Ikviens medijs ir atkarīgs no saviem īpašniekiem. Un gadījumos, kad dažkārt ir īpašnieki, kas deleģē medijiem neatkarību, šis īpašnieks kļūst atkarīgs vai nu no saviem lasītājiem, vai nu reklāmdevējiem. Ja tur nav reklāmas, – tad no lasītājiem, skatītājiem, klausītājiem. Un neviens medijs nevar sākt drukāt lietas, kas ir pretrunā ar tā lasītāju uzskatiem, kas neatbilst tā lasītāju tabu un aizliegumiem. Preses un masu mediju neatkarība ir tādēļ, ka ir dažādi īpašnieki, dažādas atkarības gan no lasītājiem, gan no reklāmdevējiem, un tas viss kopumā arī rada to, ko sauc par preses vai masu informācijas līdzekļu neatkarību. To var garantēt tikai šī dažādība, bet katrs no kaut kā ir ļoti atkarīgs;
- 4) atklātība, nevis slēpšanās aiz svešiem uzvārdiem ir labāka nekā sistēma, ka tie, kuriem, piemēram, ir iespējas kaut kur būt par īpašniekiem, slēpsies zem kaut kādiem, tātad viltus patiesajiem labuma guvējiem.

4. Komisijas 2017. gada 18. septembra sēdē Kultūras ministrijas Mediju nodaļas vadītāja Aiga Grišāne sniedza paskaidrojumus par tematu “Mediju reģistra un mediju īpašnieku atklātības nodrošināšana” [paskaidrojumu kopsavilkums]:
- 1) 2016. gada novembrī tika apstiprinātas Latvijas mediju politikas pamatnostādnes un to īstenošanas plāns. Šāds dokuments valstī ir pieņemts pirmo reizi. Pirmo reizi ir izveidota un tagad tiek īstenota mediju politika kā tāda. Līdz tam nebija šādas mediju politikas, un daļa no šiem jautājumiem droši vien ir tik ļoti sasāpējuši tieši tāpēc, ka šādas politikas valstī vispār nebija;
  - 2) tas, par ko mēs runājam, – par mediju vidi kā ļoti kompleksu vidi, kas ietver arī mediju pratību un virkni aspektu, pie kuriem mēs jau esam uzsākuši darbu, no kuriem viens ir tiesiskā regulējuma sakārtošana, jauna tiesiskā regulējuma izstrāde. Tas, ko Kultūras ministrija jau ir izdarījusi, – mēs esam nākuši ar piedāvājumu un arī atsaukušies Cilvēktiesību komisijas aicinājumam, uzlabojot šo piedāvājumu un precizējot ar sabiedrisko mediju likumprojektu, kas paredz atsevišķu, citādāku pārvaldību sabiedriskajiem medijiem, jo tā bija iezīmējusies kā viena no problēmām. Mēs arī esam izstrādājuši priekšlikumu, kādā veidā stiprināt mediju vidi kopumā finansiāli, tostarp sabiedriskos medijus. Tas ir jautājums par sabiedrisko mediju iziešanu no reklāmas tirgus un kopumā par mediju videi pieejamā finansējuma palielināšanu, jo mediju vide balstās uz komercdarbības principiem un, lai būtu kaut kāds komercietesību pamats darboties un lai mēs varētu runāt par redakcionālo neatkarību, ir jābūt šiem ekonomiskajiem pamatiem, lai šie mediji vispār varētu pastāvēt, lai varētu no reklāmas naudām finansēt savu darbību. Tāpēc mēs runājam arī par mediju atbalsta formām, kas valstī ir ieviestas šogad pirmo gadu un tiks turpinātas. Un mēs runājam par virkni citu aspektu, pie kuriem mēs strādājam;
  - 3) viens aspekts, kas ir tieši saistīts ar mediju reģistru un mediju īpašnieku caurskatāmību, un mediju patiesajiem labuma guvējiem, – mēs esam sākuši pie tā strādāt, esam izveidojuši arī Kultūras ministrijas darba grupu jauna mediju vides tiesiskā regulējuma izstrādei ar mērķi mainīt gan esošo likumu “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”, gan arī Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu. Tas, ko mēs esam līdz šim izdarījuši, – mēs esam pieaicinājuši arī ārējos ekspertus, lai viņi sagatavotu atzinumus. Un viens no atzinumiem ir par to, kādā veidā būtu iespējams nodrošināt lielāku īpašnieku caurskatāmību, arī kāpēc tas ir nepieciešams. Tātad viens no mērķiem ir tālāk jau skatīties par dominējoša stāvokļa novēršanu, respektīvi, par to, lai novērstu dominējošu spēku pār sabiedrisko viedokli. Ja mēs nezinām, kas ir mediju īpašnieki, mēs nevaram izvērtēt, vai šis dominējošais spēks pār sabiedrisko viedokli veidojas. Tāpēc tas ir tāds viens no mehānismiem, kā to izdarīt. Un tas, par ko mēs runājam šobrīd, runājot par īpašnieku caurskatāmību, patieso labuma guvēju

caurskatāmību un mediju reģistru, – mēs šobrīd runājam par mediju reģistru, ko ved Uzņēmumu reģistrs, kurā ir vairāk nekā 1500 aktuālo ierakstu uz šo brīdi. Acīmredzami tas nav atjaunināts, tas nav aktuāls. Ja mēs paskatāmies datus, kas tur ir, – tur ir joprojām laikraksts “Diena” arī krievu valodā un virkne lietu, kas ir acīmredzami neaktuālas. Un mēs arī runājam par šo mediju reģistru, kurš nav sasaistīts ar aktuālo Uzņēmumu reģistra vesto, piemēram, komercreģistru vai biedrību, nodibinājumu reģistru, tas ir tāds atsevišķi pastāvošs reģistrs. Mūsu priekšlikums būtu divos virzienos, pie kā mēs strādājam: viens ir strādāt pie šā mediju reģistra lielākas atklātības, jo šobrīd daļa datu, kas tur ir, ir pieejami par maksu. Un otrs ir par to, lai šis reģistrs tiktu sasaistīts ar aktuālajiem valsts reģistriem, lai šī informācija būtu aktuāla, ko mēs tur saņemam. Otrs jautājums ir par patiesajiem labuma guvējiem. Tika panākti grozījumi likumā “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 2011. gadā, kas nosaka arī to, ka mediju īpašniekiem ir jānorāda patiesie labuma guvēji Uzņēmumu reģistrā, bet runa ir tikai par sliksni – no 25 procentiem. Šī informācija šobrīd ir pieejama tikai tiesībaizsardzības iestādēm. Pat Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei, kas ir regulators, šī informācija nav pieejama pēc likuma. Tas, ko mēs piedāvātu, ir – skatīties uz šo jautājumu arī kontekstā ar grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā. Šie grozījumi paredz, ka visiem komercuzņēmumiem, arī biedrībām, nodibinājumiem, būs jāsniedz informācija par patiesajiem labuma guvējiem un ka šo informāciju varēs saņemt ikviens – par samaksu, bet ikviens. Tas jau būtu krietni plašāks potenciāls saņēmēju loks. Priekšlikumi, ko mēs virzīsim, pie kā mēs šobrīd strādājam, ir jautājums par šo apmēru, jo 25 procenti ir jau ļoti liels sliksnis. Tas, kas ir klasiski mediju nozarē, ja mēs skatāmies uz citām valstīm, – ļoti daudzās valstīs ir šī atklātība. Runa ir par 5–10 procentiem, no kuriem jau ir pienākums patiesajam labuma guvējam deklarēt savu stāvokli. Un otrs attiecībā uz medijiem – ņemot vērā, ka leģitīmais mērķis ir plurālisms, faktiski demokrātijas nodrošināšana, – ir šos datus padarīt publiski pieejamus bez maksas, nevis par samaksu, kā tas ir paredzēts šajā klasiskajā, parastajā regulējumā. Šie likumi tiešām ir diezgan veci, ar kuriem mēs strādājam. Mēs arī strādājam pie definīcijām, mēs arī strādājam pie jautājuma par mediju īpašniekiem, piemēram, minētais jautājums, vai partija vispār varētu būt mediju īpašnieks, ņemot vērā, ka jau šobrīd likumā patiesībā ir noteikts, ka šī redakcionālā neatkarība ir jānodrošina, ka redaktoram ir redakcionāla neatkarība no īpašniekiem. Un mēs strādājam pie virknes citu jautājumu, faktiski šis likums ir pilnībā atvērts un visi panti šobrīd tiek pārskatīti. Un tas, kas varbūt vēl ir būtiski, paralēli šim visam, kā jau es teicu, – šī mediju vide ir komplekss jautājums. Mēs arī virzām jautājumu par mediju

pašorganizēšanos, tas arī vairākas reizes izskanēja, un tas, par ko mēs esam vienojušies nozaru mediju politikas pamatnostādņu izstrādes gaitā, – par nepieciešamību pēc vienota mediju nozares ētikas kodeksa un arī pēc vienota ombuda pašorganizācijas vai kopregulācijas ceļā, kas uzraudzītu šo ētikas kodeksa ievērošanu. Un tādējādi varbūt šī diskusija par atsevišķiem rakstiem, sižetiem, par saturu varētu būt šīs institūcijas kompetencē, un mēs varētu daudz vairāk runāt par mediju kvalitāti, respektīvi, paši mediji runātu par mediju kvalitāti. Un tam arī valsts ir patiesībā paredzējusi papildfinansējumu, ar kuru mēs vēlamies atbalstīt mediju vidi, lai šī pašorganizēšanās notiktu. Jo, ja mēs skatāmies uz Ziemeļvalstīm, uz citām Rietumu valstīm, tad, protams, šāda veida mediju ētikas kodeksa pašorganizēšanās un pašiem sevis uzraudzīšana ir ļoti klasisks veids, kā mediji darbojas, jo valsts cenzūra joprojām ir aizliegta un, protams, būs aizliegta arī turpmāk;

- 4) Kultūras ministrija ir izveidojusi darba grupu par mediju ombudu. Darba grupā ir notikušas vairākas diskusijas, ir arī pasūtīti šie atzinumi, un tas šobrīd ir Kultūras ministrijas un darba grupas izstrādes materiāls. Par tālāko virzību tādus precīzus termiņus es šobrīd nevarētu iezīmēt, bet mums ir paredzēts, ka nākamā gada pirmajā pusgadā tam būtu jāsāk oficiāla virzība. Tas, pie kā mēs strādājam, patiesībā ir nošķirt žurnālistu un redakcijas atbildību no medija atbildības un virzīties uz to, ka medijs pats ir daudz atbildīgāks par veidoto saturu. Bet tas, ka mēs esam skatījušies vairākus piemērus, organizācijas Ziemeļvalstīs, kur tieši mediju ombudi soda, respektīvi, – tas nozīmē kaut kāda veida sankcijas, kur jānolasa kaut kāds paziņojums tikai mediju uzņēmumos. Un ir arī tādi, kas vērtē atsevišķu žurnālistu un arī uzliek sankciju konkrētam žurnālistam, nevis uzņēmumam. Tā ka šie scenāriji tiks izstrādāti vairāki, un tad ar nozari mēs vienosimies par to, kurš tad varētu būt tas scenārijs, kas Latvijas situācijai ir pieņemamākais.

5. Komisijas 2017. gada 25. septembra sēdē, kurā tika izskatīts jautājums “Žurnālistu un redakcijas atbildība par sniegtās informācijas patiesumu”, žurnāla “Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele un žurnāla “Ir” žurnāliste Indra Sprance, citastarp, paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) kā valsts amatpersonas Ainārs Šlesers un Aivars Lembergs arī rūpējušies par dažādu valsts kapitālsabiedrību līgumiem ar medijiem, aiz kuriem vīd viņu pašu slēptās intereses. Līgums ar “Mediju namu” kā nosacījums figurēja 2010. gada rudenī pirms balsojuma par jauno brīvostas valdes priekšsēdētāju. Toreiz A. Šlesers pēc ievēlēšanas Saeimā savā vietā Rīgas brīvostas vadībā vēlējās atstāt Andri Ameriku, bet tam vajadzēja ZZS atbalstu. A. Lemberga nosacījums bija – slēgt līgumu ar “Mediju namu” un piedāvāt kādas vietējas cilvēkiem pašvaldības uzņēmumos. Tā

“Rīdzenē” stāstīja sarunu starpnieks – ZZS pārstāvis Viesturs Silenieks. Aivars Lembergs rūpējies arī par citu valstij piederošo kapitālsabiedrību reklāmas naudu “Mediju namam”. Kā redzams no sarunām, līgums prasīts gan no *airBaltic*, gan no nacionalizētās “Parex bankas”. Tāpat A. Lembergs, A. Šlesers un A. Ameriks vienā no sarunām 2010. gada nogalē vienojās, ka līdzvērtīgi sadalīs Rīgas brīvostas reklāmas naudu. “Vienosimies tā: “Dienai” un “Mediju namam” ir vienāds cipars,” ierosināja A. Šlesers. Bet A. Lembergs atbildēja: “Vo, tādu es atbalstītu.” Savukārt citā reizē A. Šlesers runā arī par to, ka jācenšas dažādu valsts un pašvaldības avotu finansējumu piesaistīt laikrakstam “Diena”, lai segtu tā zaudējumus. 2011.gada janvārī A. Šlesers stāsta Ralfam Kļaviņam, ka “Dienā” var maksimāli samazināt izdevumus, bet tad ir jāliek klāt: ko var dome pielikt, ko var dzelzceļš, ko var *airBaltic*, ko var vēl kāds. “Mērķis ir tāds, lai mīnusos varētu nosegt ar kaut kādiem citiem līdzekļiem. Galvenais, lai nav jāliek iekšā.”;

- 2) no *Rīdzenes sarunām* arī ir skaidrs: slēptā veidā jau kopš 2009. gada “oligarhi” iegādājušies koncernu “Diena”. “Mums ir “Diena”, mums ir “Dienas Bizness”, Aivaram ir “Neatkarīgā”,” A. Šlesers stāsta Vilim Krištopanam pirms 10. Saeimas vēlēšanām;
- 3) turklāt tas, ko mēs redzam *Rīdzenes sarunās*, ir arī vairāku likumu pārkāpums saistībā ar iespējamu manipulāciju ar sabiedrisko domu. Te ir svarīgi saprast – mums Latvijā ir Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums, un šis likums nosaka, ka elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ir brīvi un neatkarīgi savu programmu un raidījumu veidošanā un redakcionālajā darbībā. Savukārt *Rīdzenes sarunās* atkārtoti redzami gadījumi, kad valsts amatpersonas ir gatavas šo likuma prasību pārkāpt, iejaucoties elektronisko plašsaziņas līdzekļu neatkarībā un panākot, lai tie rīkojas šo ietekmīgo personu, nevis sabiedrības labā. Un šeit ir ļoti spilgti citāti no *Rīdzenes sarunām*, piemēram, A. Šlesers saka: “Ja mēs gribam konsolidēt valsti, tad mums vajag konsolidēt medijus!” Un tad tālāk stāsta: “LNT mums ir tiešais kanāls, Latvijas Televīzijā varam nodrošināt ziņojumus!” Un Aivars Lembergs pēc 10.Saeimas vēlēšanām saka, ka to televīziju, valsts televīziju, esot daudz maz sakārtojuši! Un savukārt sarunā ar Vili Krištopanu pirms 10. Saeimas vēlēšanām A. Šlesers nosauca Pirmo Baltijas kanālu par draudzīgu mediju. Un mēs tiešām uzskatām, ka šāda ietekme uz elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbību reāli ir demokrātijas pamatu graušana. Un to arī paši sarunu dalībnieki skaidri apliecina, pārrunājot to. A. Šlesers saka: “Jāķeras klāt pie sabiedriskajiem medijiem un jāuztaisa tāda varas vertikāle!” Un V. Krištopans piebilst: “Jā, tā kā Krievijā!” Un, es domāju, mums šeit nevienam nevajag atgādināt, ka Krievijā šī autoritārā režīma veidošana un demokrātijas ierobežošana sākās tieši ar mediju pakļaušanu. Tas ir bīstami. No “Rīdzenē” ierakstītajām sarunām arī ir skaidrs

tas, ka akciju sabiedrības “Diena” kontrolpaketes iegādi no zviedru koncerna *Bonnier* jau 2009.gadā finansēja RTO. Tātad no šīm sarunām rodas pilnīgi nepārprotams priekšstats par to, ka Andris Šķēle, Ainārs Šlesers, Aivars Lembergs faktiski ir līdzīpašnieki laikrakstā “Diena” jau kopš 2009. gada. Tur ir runa par akciju sadalījumu. Un tas, ko redzam, varētu būt preses likuma pārkāpums, jo kopš 2012. gada februāra preses likums prasa atklāt mediju īpašniekus – patiesos labuma guvējus. Ja šī informācija par patiesajiem labuma guvējiem kopš 2009. gada un arī pēc likuma pieņemšanas ir slēpta, tas varētu būt preses likuma pārkāpums;

- 4) manipulēt ar sabiedrības domu ne žurnālisti, ne valsts amatpersonas nedrīkst;
  - 5) prettiesiskums nozīmē likuma pārkāpumu. Tāpēc ļoti konkrēti identificējām, piemēram, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu, kur, mūsaprāt, *Rīdzenes sarunās* ir skaidri redzama amatpersonu gatavība ietekmēt šo redakcionālo neatkarību. Mūsaprāt, tas ir skaidrs likuma pārkāpums;
  - 6) patiesas informācijas publicēšana nekādā gadījumā nevar tikt uzskatīta par manipulēšanu ar sabiedrisko viedokli. Tas ir pilnīgi skaidrs no preses likuma. Napatiesas informācija nozīmē – ir tā robeža. Mums Latvijas likumos ir ļoti skaidri nošķirtas ziņas no viedokļiem. Napatiesas var būt tikai ziņas. Un, es uzskatu, napatiesas ziņas – tas ir tas brīdis, kad medijs pieļauj pārkāpumus un manipulē ar sabiedrisko domu;
  - 7) napatiesas informācijas publicēšana ir manipulēšana. Nevar manipulēt ar patiesu informāciju. Patiesa informācija ir patiesa informācija.
6. Komisijas 2017. gada 6. novembra sēdē, kurā tika izskatīts jautājums “Iespējamā mediju ietekmēšana”, SIA “Reģionu mediji” valdes priekšsēdētājs Uldis Salmiņš paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:
- 1) es neesmu saticis Roulendu ģimeni, bet, cik es zinu, viņi patiešām bija ieradušies Rīgā un arī redakcijā bija bijuši, tā ka nevar teikt, ka viņiem nekāda loma šeit nav bijusi. Bet, protams, skatot visus tos notikumus un faktus kontekstā, es domāju, ka ir katram skaidrs, ka cilvēki, kam par godu ir jūsu komisija sanākusi, ir tiešā vai drīzāk netiešā veidā finansējuši šo darījumu. Man zināmie fakti vai, teiksim, mans iespaids ir tieši tāds, ka, protams, cilvēki, kas ir vēlējušies šos medijus tā kā ietekmēt, nu, viņi ir piedalījušies šā darījuma finansēšanā, kad *Bonnier* pārdeva. Var mēģināt skaidrot šos faktus, kā tas viss ir noticis. Tas ir iespaids, kas man ir radies, kā es arī vienā intervijā teicu. Un ne man vienam. Vai es kādus faktus jums varēšu papildus sniegt par šiem notikumiem? Domāju, ka ne, jo īstenībā mana, teiksim, loma šajā mediju koncernā, tas, ko es tajā blogā esmu publicējis, – tās, man liekas, arī ir tās nozīmīgākās, spilgtākās epizodes, un nav tāda pārāk būtiska un gara tā iesaiste;

- 2) manā rīcībā nav dokumentu vai faktu. Kā jau teicu, neesmu ticies ar Roulendu ģimeni un nav man zināms viņu viedoklis vai uzskats par to, kāpēc viņi bija iesaistījušies koncerna “Diena” iegādes darījumā. Jo patiešām fakts ir tāds, ka viņi tur bija. Es domāju, ka tas ir fiksēts reģistros. Nu, tā sajūta ir, ka diez vai viņiem Anglijā pēkšņi radās pašiem biznesa plāns nākt un strādāt Baltijā kaut kur mediju jomā. Kādi ir motīvi bijuši, kāpēc viņi ir tādu lēmumu pieņēmuši – tas droši vien ir jāprasa viņiem. Bet tā sajūta, kas nav fakts, ir visdrīzāk, ka tas droši vien ir noticis vietējo cilvēku, netiešu darījuma finansētāju, ietekmē. Nujā, formāli viņi, protams, bija īpašnieki. Un par to, ka kāds apgalvo, tajā skaitā es, ka viņi ir īpašnieki, es domāju par meli mani saukt nevar, jo viņi tik tiešām bija īpašnieki. Paši atbrauca un to paziņoja;
- 3) lai katrs nosauc oligarhu vārdus, kam par godu ir komisija: Šķēle, Lembergs, Šlesers. Jā, tie ir, par ko visi raksta, un, nu, ļoti iespējams, ka tie bija viņi. Skatoties tālāk, kā ir mainījusies akcionāru struktūra “Dienas” koncerna uzņēmumiem, redzams, ka tur ir saistība ar Rīgas ostas uzņēmumiem utt. Vērtējot, šķetinot, kas tad tur viņiem ir apakšā, atkal rodas iespaids, ka tur minētajiem kungiem ir kaut kāda veida kopsaimniecība, kas droši vien netiešā veidā ir piedalījies mediju darījumu finansēšanā. Kurš un cik, un kāpēc – nu, tur man arī nav tik daudz zināšanu un faktu manā rīcībā, lai varētu [izteikt] kaut kādus apgalvojumus;
- 4) vērtējot, ka neba nu es visus A. Šķēles norādījumus vai ieteikumus pildīju, tas droši vien jāuztver kā konsultēšana, varbūt pietiekami uzstājīga. Es īstenībā viņu uztvēru kā netiešu darījuma finansētāju pārstāvi vai iesaistītu cilvēku, kura konsultācijas acīmredzot ir ļoti svarīgas, būtiskas. Es neizslēdzu, ka, teiksim, koncerna mātesuzņēmumā kāds viņu algoja. Tas man nav zināms. Nav manā atmiņā tāda fakta, ka būtu algojis Šķēli kā konsultantu;
- 5) jāsaka arī, ka mana komunikācija ar šiem vīriem – tā patiešām nav bijusi daudzskaitlīga un intensīva. Arī ar Šleseru tas pāris reizi varbūt bija. Tāpēc diez ko korekti man nebūtu tagad izteikt kaut kādus apgalvojumus par viņu motivāciju un interesi. Man jau liekas, ka visiem, vismaz mediju vidē un, es pieļauju, arī klātesošajiem, pēc visa konteksta nu vajadzētu būt diezgan skaidrai tai vēlmei, motivācijai, kāpēc. Citur pasaulē arī ir politiķi, kas vēlas kaut kādā veidā būt noteicēji, ko mediji raksta, un cenšas to realizēt dzīvē. Un Latvija nav izņēmums;
- 6) te droši vien ir diskusija par formulējumu, vai tas ir precīzi – “patiesais labuma guvējs”. Varbūt es lietotu “netiešs finansētājs”, kas arī, iespējams, pretī vēlas saņemt kaut kādu labumu. Un, protams, ka pēc tā konteksta, it īpaši tas bija laiks pirms, kura tā bija – 10. Saeima, kuru grasījās ievēlēt. Bija ļoti būtiski politiķiem nodrošināt kaut kādu sava viedokļa reprezentāciju medijos. Tur bija gan par “Dienu” runa, gan daži citi mediji arī kaut kā tapa mēģināti ietekmēt. To visu var patīt atpakaļ – vēstures

failus – un atcerēties. Vai tie ir netiešie finansētāji vai patiesie labuma guvēji – droši vien cilvēki, kas ir juridiski izglītotāki, to var mēģināt formulēt pareizi. Latvijā jau tā tradīcija nav īpaši jauna, ka medijus, īpaši – drukātos, mēģina ietekmēt. Savulaik, man liekas, arī Ventspils tranzīta uzņēmēji palīdzēja Preses namam risināt finanšu problēmas. Un arī tagad komisija pārāk nepēta, kāds ir īpašnieku sastāvs šajos medijos, bet visi ir pieraduši, ka redakcionālā politika ir, nu, diezgan vienā virzienā. Iespējams, ka kādi citi kungi gribēja mēģināt līdzīgi arī ar “Dienu”. Visos šajos mediju uzņēmumos darbojas pietiekami profesionāli un talantīgi žurnālisti, un visi dara savu darbu. Un, ja arī kāds ir, iespējams, aizkadrā, kas vēlas kaut ko izdarīt, katram pašam tas jāvērtē, kā tas ir, kāds tas rezultāts ir – ir izdevies vai nav;

- 7) kā jau es saku, Latvijā ir tradīcija, ka varbūt ne visi, kas grib un var ietekmēt medijus un kļūt par viņu īpašniekiem, vēlas to īpaši afišēt. Nu un tāpēc ir stāsti par šiem Roulendiem un dažiem citiem īpašniekiem. Viestura Koziola loma, manā skatījumā, bija pozitīva. Es domāju, arī virkne “Dienas” žurnālistu to ir atzinuši un novērtē, jo skaidrs, ka dažādi konsultanti vienmēr ir centušies ietekmēt to, kas notiek laikrakstā, un Viesturs, man liekas, bija varbūt kā sava veida filtrs;
- 8) īpašnieks – nu, tā ir arī cilvēka griba. Ja viņš grib būt īpašnieks, tad kāda ir tā faktiskā situācija, kas ir īpašnieki vai finansētāji, vai lēmuma pieņēmēji? Tad, iespējams, viņš atrod veidu, kā šajā situācijā kļūt par īpašnieku. Un to, ka Viesturs nebija īpašnieks, nebūtu pareizi teikt;
- 9) Ralfa Kļaviņa lomu drīzāk es redzu kā tādu varbūt piespiedu netieša finansētāja lomu. Es būtu pārsteigts, ja viņam būtu tiešām bijusi ļoti liela vēlme nākt un strādāt mediju jomā. Es domāju, ka drīzāk tas saistīts ar viņa situāciju ostā, biznesa partneriem un tamlīdzīgi;
- 10) katram medijam tas, kas ir jāievēro un pēc kā savā darbībā jāvadās, ir preses likums, un preses likums īstenībā runā par to, kādi ir pienākumi redakcijai, redakcijas vadībai, galvenajam redaktoram. Un nav tik svarīgi, kādi ir īpašnieki, kas ir patiesie, nepatiesie labuma guvēji vai finansētāji. Tās lietas ir, kā jūs paši redzat, diezgan sazarotas un sarežģītas. Un, ja cilvēki nevēlas tās afišēt, tad tās ir grūti atrodamas. Protams, mēs varam runāt par vēlmi ietekmēt medijus, kas pilnīgi noteikti kādam ir bijusi, bet, vai tas ir noticis, par to atbildība ir uzlikta amatpersonām, kas ir uzņēmuma vadītāji, redaktori, galvenie redaktori, saskaņā ar preses likumu. Tāpēc mana atbilde ir tāda, ka skaidrs – pirms vēlēšanām it īpaši politiķi cenšas mēģināt medijus ietekmēt, tai skaitā drukātos, arī elektroniskos, iespējams, arī sabiedriskos. Un šo mediju redaktoru un atbildīgo amatpersonu ziņā ir tas, vai ļauties šādiem ietekmes centieniem;
- 11) redakcionālā neatkarība tādā ziņā, ka lēmumus pieņem redakcija, nevis kāds cits, manā uzskatā, šajā laikā tika nodrošināta;

- 12) droši vien esmu līdzīgi gudrs kā jebkurš no jums vai kāds cits, kas par šo lietu interesējas, jo katram uzņēmumam ir datubāzēs, reģistros atrodama informācija par viņu amatpersonām, īpašniekiem. Kā noskaidrot kaut ko vairāk, kas tur nav rakstīts? Es neizslēdzu – ja cilvēki nevēlas, lai tas tiktu noskaidrots, tad tādā dokumentālā izpratnē to būs varbūt grūti vai pat neiespējami noskaidrot. Galu galā tie ir privātuzņēmumi. Agrāk viņi piederēja zviedriem, zviedri pārdeva *Bonnier*. Kam viņi pārdeva? Varat šiem bijušajiem akcionāriem mēģināt prasīt vai vēl kādam;
- 13) Gunti Bojāru iecēla “Dienā” par galveno redaktoru. Ja nemaldos, tie bija varbūt daži mēneši, pirms es ienācu šinī uzņēmumā, un, cik es zinu, tas bija tā laika gan uzņēmuma vadības, gan “Dienas” mediju redakcijas vadības lēmums. Novērtējot Gunta Bojāra profesionālās prasmes, viņš tika iecelts par redaktoru. Es neizslēdzu, ka spiediens kaut kādās epizodēs pret viņu arī tika vērst. Kā viņš tika galā? Es domāju, ka pietiekami labi;
- 14) tādu faktu [ka šīs personas – Andris Šķēle, Ainārs Šlesers vai Aivars Lembergs – ir finansējušas darījumu “Dienā”] man nav. Jo es biju amatpersona “Dienas” koncernā, un šeit ir runa par to, kas bija koncerna īpašnieki. Kā tika finansēts šis darījums, tas patiešām man nav zināms, bet es pieņemu, ka ir dokumenti un reģistri, kur šāda informācija tiek fiksēta;
- 15) komercsabiedrības vadītājs darbojas saskaņā ar Komerclikumu. Un tur ir diezgan konkrēti rakstīts, kā ir jārīkojas valdes locekļiem, valdes priekšsēdētājam – kā gādīgam saimniekam, darot visu labāko, kas nepieciešams uzņēmuma labā. Un nekas cits īsti uzņēmuma valdei saistošs nav. Ja nu vienīgi varbūt akcionāru vai padomes lēmumi. Katrs vadītājs ir brīvs klausīties vai neklausīties vienā vai citā konsultantā;
- 16) [pēc tam kad Viesturs Koziols kļuva par akciju sabiedrības “Diena” īpašnieku] “Dienā” es neesmu ne reizi redzējis nevienu tādu sanākumi [kurā Andris Šķēle, Aivars Lembergs, Ainārs Šlesers būtu piedalījušies, kur tika spriests par “Dienas” finanšu stāvokli un nākotnes modeli, nākotnes plānošanu]. Kāds no viņiem varbūt uz interviju bija kādreiz.

7. Komisijas 2017. gada 27. novembra sēdē, kurā tika izskatīts jautājums “Iespējamā mediju ietekmēšana”, žurnālists Guntis Bojārs paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) es personīgi ne ar vienu no šiem kungiem [Šlesera kungu, Šķēles kungu, Lemberga kungu], esot “Dienā”, 2008.–2010.gadā neesmu ticies. Viņi nav bijuši, es neesmu redzējis viņus “Dienas” telpās;
- 2) pēc raksta [par “Digitālgeitu 2”] 2010. gada jūlijā sākās ļoti lielas pārmaiņas “Dienā”, jo tas bija tajā laikā kaut kādā ziņā viens no lielākajiem redakcijas darbiem, kurā jau kaut kādā ziņā izgaismojās šīs konkrētās personas – Šlesers, iespējams, J. Gulbis

savienojumā ar A. Šķēli utt. Un pēc šī raksta nepagāja ne nedēļa, laikrakstu “Diena” iesūdzēja tiesā LNT, kur tajā laikā bija Ēķa kungs, un “Lattelecom”, kur bija Gulbja kungs, – gan laikrakstu, gan arī mani personīgi kā vienu no raksta autoriem. Nedēļu vēlāk redakcijā tika mainīta vadība, nomainīja tikai valdi. Par “Dienas” galveno redaktoru kļuva Sergejs Ancupovs. Es tiku augstākā amatā, virs viņa. Es biju “Dienas mediju” galvenais redaktors, kuram atbildība bija gan par “Dienu”, gan par reģionālajiem izdevumiem, gan par “Dienas Biznesu”. Ancupovs bija viena laikraksta – “Dienas” – galvenais redaktors. Man nav nekādu tādu tiešu pierādījumu, bet iekšējā sajūta bija un mēs laikrakstā kaut kādā ziņā mazliet tā kā apzinājāmies, ka tajā brīdī nomainījās vara. Ja pirms tam mēs kaut kā iekšēji runājām par to, ka šobrīd Lembergs saimnieko ap šo laikrakstu, kā saka, pieskata laikrakstu, tad pēc tam mana sajūta bija tāda, ka tajā laikā varu pārņēma Šķēles kungs, jo tur bija, es teiktu, kaut kāda fona informācija, ka Ancupova kandidatūra ir Mārča Bendika kandidatūra. Mārcis Bendiks vairāk vai mazāk arī deviņdesmito gadu sākumā, beigās, vidū (Šķēles premjerēšanas laikā) bija tāds kā Šķēles cilvēks. Kāpēc es minu to rakstu? Man šķiet, ka tas bija kaut kāds viens punkts, kurā, nezinu, kas kuram zvanīja, teica: “Nu, tu, Aivar, tur netiec galā ar to “Dienas” bandu, tāpēc mēs pārņemam visu to saimniecību!” Ar to notikumi nebeidzās. Par valdes priekšsēdētāju tajā laikā kļuva U. Salmiņa kungs. Bija Dz. Zaļūksnis kā galvenā redaktora vietnieks vēl piesaistīts, bija viena meitene, kas par interneta portālu “Diena.lv” atbildēja. Sākās, es teiktu, šļura, jo tā redakcija īsti nepieņēma Ancupova kungu. Ancupova kungs bija šausmīgi drastiski noskaņots pret to, ka te visi tādi bezmaz vai liberāļi, vajag izmēzt šito visu laukā, vajag citas vērtības būvēt, un automātiski ļoti noskaņoja pret sevi redakciju, tur darbs negāja uz priekšu. Es atceros, ka bija moments, kad tieši mainījās vara un bija apdraudēta pat laikraksta iznākšana. Darbs nevedās. Es nebiju “Dienas” galvenais redaktors tajā brīdī, bet faktiski vadīju “Dienu”, jo Ancupovs sēdēja savā kabinetā, pie redakcijas nenāca, baidījās nākt, tur bija šausmīgi liela konflikta situācija. Un tad es arī biju tādā konflikta situācijā. No uzņēmuma viedokļa, no laikraksta attīstības viedokļa neko izplānot nevarēja, jo U. Salmiņš sēdēja savā kabinetā, baidījās, kas nu tagad būs. Ancupovs sēdēja pie sevis, es faktiski turpināju vadīt redakciju. Un es vienā brīdī sapratu, ka neviens nevar pieņemt nekādus lēmumus. Es pēc papīriem paskatījos, ka man bija pilnvaras pieņemt un atlaist galvenos redaktorus medijiem, kuriem es esmu galvenais redaktors, tostarp arī “Dienai”. Un es vienā brīdī izdomāju: Ancupovs nav nekāds labais redaktors, redakcija viņu nepieņem. Tas bija mēnesi vēlāk, man liekas, 5.augustā, kad es agrā rītā trīs cilvēkus atlaidu. Pēc Darba likuma triju mēnešu laikā varu darīt, ko gribu ar cilvēkiem, ja viņi, manuprāt, neizturēja pārbaudes laiku. Es atlaidu un tad skatījos, kas būs tālāk pēc šiem lēmumiem. Un tad,

es teiktu, nāca Šlesera laiki. Jo tad es manās sajūtās sapratu, ka tajā laikā bija kaut kādas sarunas, nezinu, “Rīdzenē”, ne “Rīdzenē”. Cik zinu, Inga Gorbunova kaut kādā ziņā tur piedalījās. Man neviens tajā dienā ne zvanīja, neko. Es sapratu, ka es “sēžu uz čemodāniem”, jo esmu izdarījis kaut ko tādu, ko neviens īpašnieks negribētu, lai galvenais redaktors dara. Domāju, ka manas dienas ir skaitītas. Un tad uzradās V. Koziols, ienāca iekšā, pateica, kas viņš ir. Ancupovu neviens atpakaļ nelika. Manā sajūtā, izdomāja, ka to pasniegs sabiedrībai tā, ka Koziols ir nopircis 51 procentu no šīs avīzes, no koncerna. Tad ienāca Koziols kā jaunais valdes priekšsēdētājs, un lietas turpinājās. Manās sajūtās tas bija tāds kā Šlesera laiks. Koziols atšķirībā no iepriekšējiem personāžiem bija ļoti progresīvs cilvēks. Viņš tiešām gribēja attīstīt šo avīzi. Mēs domājām visādus interneta projektus. Nekādas tiešas ietekmes, ka vajadzētu atspoguļot tā vai tā, nebija. Bet bija reizes, kad, es teiktu, Koziols uzsauca mani pie sevis kabinetā un teica: “Nu, ko jūs tur rakstāt lejā? Man te Lembergs zvina, lamājas piecstāvīgajos un saka, ko jūs tur darāt.” Tad es centos viņam izskaidrot. Es nezinu kādu konkrētu rakstu, kas tur bijis, utt. Viņš tad teica: “Nu, labi, tad esiet mierīgi.” Ne reizi man nav bijis, ka man kaut kāds raksts kaut kam jānes un jārāda. Ne es Salmiņam, ne Koziolam nesu kaut kādus rakstus. Kaut kādā ziņā īpašnieki bīdīja savas intereses. Tā bija, protams, komentāru nodaļa. Mums bija ilgs strīds par to, vai Sandri Toču pieņemt darbā kā komentētāju, jo mums komentāru nodaļā tajā laikā jau bija pieņemts M. Zanders. Mums pietrūka kadru. Un tad vienā dienā Koziols saka: “Nu, dāvai, Sandris Točs labs komentētājs, vajadzētu viņu pieņemt.” Zinot kaut kādā ziņā Sandra Toča politiskās simpātijas vai viņa personīgo, privāto ideoloģiju, mēs ar Koziolu diskutējām. Piemēram, Sandris Točs, man šķiet, kaut kad bija izteicies, ka SASKAŅAI vajadzētu būt valdībā un arī par to – dot vai nedot nepilsoņiem vēlēšanu tiesības. Mēs sajutam viņu kā tādu, es teiktu, prokrievisku. “Diena” līdz tam bija ļoti liberāla, ļoti uz Rietumiem orientēta avīze. Lielā mērā tā ideoloģija bija tāda, ka Krievija ir tāds ļoti uzmanīgs partneris. Man bija bažas par to, vai Sandris Točs ir īstajā vietā un, ja viņš sāks paust kaut kādus savus uzskatus, vai lasītāji to sapratīs, es teiktu, tas bija bišķi uzspiests man, bet es teicu: “Nu labi, mēs ņemam šo risku uz sevi.” Jo tajā laikā nodaļā strādāja Zanders, un es teicu: “Nu labi, mēs mēģināsim kaut kā nobalansēt tos viedokļus caur to komentāru nodaļu, lai nav tā, ka mēs tur laidīsim visu vienā virzienā.” Un tad Sandris Točs sāka strādāt. Tad parādījās arī A. Panteļējeva kungs, pret kuru kā darbinieku man bija ļoti laba attieksme, man šķiet, ka viņš ļoti labi darīja savu darbu. Ar Toču mēs dažreiz pastrīdējāmies par ideoloģijām utt., tie ir tie notikumi, kur, es teiktu, ir bijusi kaut kāda tiešāka, netiešāka, sajūstāka interese;

- 3) “Diena”, man liekas, bija pārāk politiska avīze un par maz sociāli politiska avīze. Es gadu nebiju, un tad notika tās pārmaiņas. Tad atnāca A. Tralmaka kungs, kuru es iepriekš ļoti labi pazinu, jo viņš bija “Dienas” direktors un kopā ar Sarmīti Ēlerti strādāja roku rokā. Kas stāv aiz Tralmaka – nezinu, vai tur bija vai nebija Roulendi. Bet tad sākās pārmaiņas “Dienā”, Nellija Ločmele ar kolēģiem pameta šo avīzi. Un tad mums bija saruna ar Tralmaka kungu, viņš saka: “Lai tā avīze iznāktu, nāc atpakaļ strādāt, es zinu, ka tu esi labs redaktors.” Un tad es aizgāju atpakaļ uz “Dienu”, ne uzreiz kā galvenais redaktors, bet kā nodaļas vadītājs. Un tad, es atceros, Baiba Rulle, kas bija viena no “Dienas” žurnālistēm, man teica: “Nu, ko tu te esi atnācis atpakaļ pie oligarhiem strādāt? Te Lembergs utt.” Es saku: “Tad, kad viņi man parādīsies, es par to runāšu.” Tajā brīdī, kad es atnācu un sāku vadīt savu nodaļu, man nebija nekādas sajūtas par oligarhiem. Protams, par to tika runāts, ka Roulendi nav Roulendi, ka Tralmaks ir vienkārši kaut kāds fiktīvais investors utt.;
- 4) ja nemaldos, vēlāk, kad es biju jau galvenais redaktors, “Diena” mēnesī zaudēja aptuveni 50 tūkstošus eiro. Tie ir aptuveni 600 tūkstoši gadā. Auditorija bija kritusies, abonentu skaits bija krities, izdevumi bija grandiozi. Mums vēl bija lielā mājā jāapsaimnieko. Patiesībā treknajos gados visu citu grupas uzņēmumu izdevumi lielā mērā bija sarakstīti uz laikrakstu, jo laikraksts bija ļoti pelnošs, pusmiljonu gadā pelnīja. Un tad bija otrāda situācija – mēs apmēram pusgada laikā zaudējām aptuveni 600 tūkstošus. Protams, ka no biznesa vadības viedokļa mēs kopā ar Salmiņa kungu un visiem valdes locekļiem, kas tajā laikā bija, domājām, plānojām, kā samazināt šos zaudējumus. Un bija runa par cilvēku atlaišanu. Es teiktu, ka tur daļa cilvēku bija objektīvi atlaižami – tādā ziņā, ka, piemēram, mums bija kaut kādi cilvēki uz pusslodzi, kas skaitījās uzņēmumā, bet mēs sapratām, ka mēs viņus tik daudz nenodarbinām, utt. Protams, bija atsevišķi, kas man likās laikrakstam vērtīgi. Piemēram, viena no tādiem bija Agnese Margēviča, viena bija Baiba Rulle. Personāla nodaļas vadītājai bija iedots saraksts ar kaut kādiem cilvēkiem, ap 15–20 cilvēkiem. Atceros miglaini, ka par kaut kādu sarakstu bija runa. Katrā ziņā es pats piedalījos arī plānošanā, kurus cilvēkus mēs paturam, kas mums ir svarīgi “Dienai” no attīstības, no redakcijas viedokļa, un kuri ir noīsināmi tāpēc, ka ir tas uzņēmums jāpadara mazāk zaudējumus nesošs. Atceros diskusiju par Baibu Rulli. Man liekas, Baiba Rulle bija to cilvēku sarakstā, no kuriem gribēja tikt vaļā, bet es nevarētu teikt, ka tas kaut kādā veidā tika uzspiests, jo Baiba Rulle “Dienā” nebija štatā. Viņa bija tāda pusārštata, tāda nepilna laika darbiniece, kura atnesa rakstu, un tad mēs izvēlējamies, vai publicējam. Baiba Rulle katrā ziņā bija tā persona, kas runāja, ka te ir Lembergs, viņa vairāk vai mazāk norādīja, no kā te jāuzmanās, utt. Mēs vienā brīdī, atceros, šķīrāmies, bet katrā ziņā man nebija neviens teicis, ka Baiba Rulle ir atlaižama.

Agnese Margēviča bija cilvēks, kas rakstīja “Dienas Biznesam”, un, iespējams, kāds bija saskatījis kaut kādas bažas, ka viņa pārāk pēta u. tml. Viņa nebija pilna laika darbiniece, un mēs patiesībā tajā brīdī centāmies tos pusslodzes darbiniekus tā kā kancelēt. Un, jā, Agnese beidza darba attiecības ar “Dienu”;

- 5) mums tajā laikā nebija īstas jaudas ķerties klāt kaut kādiem tematiem, kur mēs teiktu: par to tematu varētu pārbaudīt kaut ko. Jo es atceros, pēdējais raksts, kas kaut kādā ziņā bija tāds klaji kaut ko parādošs, bija tā “Digitālgeita 2”. Laura Dzērve bija ļoti laba žurnāliste, kura rakstīja par veselības aprūpi, vēl kaut kādi temati. Tādi politiski temati, kur varētu teikt, ka mēs tagad šite rokam un šite tagad mēs tūlīt to un to, un kāds mums varētu pateikt, ka tur nelieniet, īsti nebija. Līdz ar to es nevaru pateikt, vai būtu bijis kaut kāds čekings uz to, vai kāds raksts iet cauri;
- 6) man neviens nebija teicis [ka par Šleseru vai par Lembergu nedrīkst rakstīt]. Koziols, tieši otrādi, teica: “Ja tu domā, ka Šlesers kaut ko noziedzies, tad mēs par to rakstīsim.” Drīzāk bija jautājums par cilvēkiem. Viena epizode bija tas konflikts aizgājis par to pašu Toču, man liekas, redakcija negribēja. Es biju tā kā pa vidu starp īpašniekiem un redakciju, un tad mēs ar Koziola kungu tikāmies tajā *Studio Wine* pie viesnīcas “Latvija” uz kafiju. Es atceros, ka tāds interesants citāts no viņa puses bija, hokeja terminoloģija tika pielietota: jūs kaut kā gribat visu laiku, ka ir divu veidu treneri. Viena veida treneri paši izvēlas spēlētājus (šajā gadījumā runājot par cilvēkiem, kas strādā) un tad ar viņiem spēlē, veido komandu. Otrs variants ir, ka tu esi treneris, es tev iedodu cilvēkus, tu no tiem uztaisi labu komandu. Viņš teica, ka viņš pirmo modeli nepieļauj, ka viņš ir tikai par otro modeli, tāpēc Sandra Toča kandidatūra – būs vai nebūs viņš komentētājs – nav mana teikšana. Re, kur tev komandas dalībnieks, spēlē ar viņu! Es teiktu, ja mēs runājam par kaut kādām ietekmēm, caur cilvēkiem tas vairāk bija;
- 7) es teiktu, ka tas [U. Salmiņa] bloga ieraksts¹⁸ ir ļoti precīzs. Precīzs gan faktu līmenī, gan arī emociju līmenī. Viņš bija valdes priekšsēdētājs, es biju nākamais cilvēks, ar kuru viņam vajadzēja runāt, veicināt uzņēmuma attīstību, un ar viņu es daudz gāju runāt. Emocijas, ko viņš apraksta, bija tās, par ko viņš ar mani dalījās, – ka viņš ir te iecelts un viņam aptuveni pateikts: “Tev tur vajadzēs tikai tikt galā ar to uzņēmumu.” Viņš pat nezināja, bezmaz vai nenojauta, ka viņam jābūda kaut kādas politiskās intereses. Un viņš bija izmisis, viņš nespēja tikt galā ar to redakciju, viņš nesaprata, kur viņš īsti ir nonācis. Tas tajā blogā arī bija. Es atceros, ka tajā pašā rītā, kad es

---

¹⁸ Sk. Ulda Salmiņa bloga “usalmins.wordpress.com” ierakstu “Par oligarhiem un medijiem” (usalmins.wordpress.com/2017/10/19/par-oligarhiem-un-medijiem). Sal. “Šķēle “bez prozaiskuma” atbild Salmiņam” (www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/skele-bez-prozaiskuma-atbild-salminam-14182480)

atlaidu Ancupovu (es to izdarīju bez viņa ziņas), mēs ar Mārtiņu Nodeju pussešos no rīta ieradāmies redakcijā, sarakstījām norīkojumu, ka darba attiecības izbeidzam, sagatavojām preses relīzi un palaidām, es aizrakstīju Salmiņam īsziņu: “Tiekamies kaut kādā kafejnīcā, es tev izstāstīšu, kas notiek.” Kafejnīca bija ciet. Mēs tikāmies pie Mūkusalas apļa mašīnā, jo tas “Maxima” centrs tik agri vēl bija ciet, kaut kādos astoņos mēs tikāmies, viņš atbrauca pie manis. Es iekāpu viņa mašīnā, un pa radio “Skonto” vai pa kaut kādu citu radiostaciju skan, ka Bojārs ir atlaidis Ancupovu utt. Man likās, ka viņam bija tādas acis, man likās, viņam bija sajūta, ka es viņu tūlīt noduršu. Bez maz vai ka viņš nesaprot, kas īsti notiek. Pa radio kaut ko stāsta par viņa uzņēmumu, ko viņš apsaimnieko. Tā, kā tas notikums tajā blogā bija ieskicēts, arī bija. Man liekas, ka Salmiņš bija nonācis kaut kur ne tur. Viņš man teica, man liekas, ka viņam bija kaut kādi draugi no tās Rīgas brīvostas (Maršāna kungs u. tml.), caur to galu viņš, man liekas, bija ienācis iekšā;

- 8) es esmu labs žurnālists, es esmu labs redaktors, un kopš laikraksta “Diena” pastāvēšanas vienmēr esmu bijis ieinteresēts attīstīt presi. Un patiesībā tajā brīdī, kad atgriezos “Dienā”, kaut kādā ziņā tad, kad Tralmaks mani aicināja: “Nāc atpakaļ strādāt, tev būs sava nodaļa”, man bija joprojām tāda kā ambīcija izvilkt presi. Latvijā ir ļoti vāja prese pēc auditorijas utt. Man likās, ka “Diena” – ar visu to, ka tā bija ļoti spēcīgs medijs, – kaut kādā ziņā bišķi ar to visu politisko šļuru, kas mums te ir bijusi, cilvēkiem mazināja interesi par presi, jo tur jau tikai par politiku raksta, tur neraksta par svarīgiem izglītības jautājumiem. Man šķiet, ka šobrīd izglītības jautājumi tik svarīgi, tik samilzuši ir tāpēc, ka prese un žurnālisti kaut kādā brīdī nenostādāja, kā vajag. Un man bija tajā brīdī, kad es atgriezos, ambīcija: beidzot mēs sāksim rakstīt par to, par ko patiesībā cilvēki interesējas, kas viņus uztrauc, kas ir svarīgi. Bet es uzreiz nekļuvu par galveno redaktoru. Man bija svarīga šī sava pētnieciskā nodaļa. Kaut kādā ziņā tas pats, ko es pašreiz daru pētniecības laukā, tajā analītiskajā laukā – par izglītību, par veselību, par šiem tematiem –, man bija svarīgi. Un tāpēc es ar tādu ambīciju atgriezos. Un sāku domāt jau tālāk, kā varam attīstīt “Dienu”. Mana ideja bija izveidot digitālo televīziju, sākām veidot ar “Dienas medijiem” tādu “Hugo” projektu, ko vēlāk, man šķiet, “Lattelecom” bišķi nospēra mums, tas, kā šobrīd “Lattelecom” attīsta savu televīziju, utt. Bet man bija šī ambīcija. Tā ir žurnālistika, žurnālista interese par sabiedrību: dot sabiedrībai tos jautājumus, kas ir svarīgi. Un patiesībā no “Dienas” jau mani neviens neizmeta. Es domāju, ka tā mana interese tiešām attīstīt arī ļāva man tik ilgi palikt galvenā redaktora amatā, tāpēc cilvēki teica: “Jā, labs darbinieks, kāpēc viņš jāmet laukā?” Tas man ļāva palikt. No “Dienas” es aizgāju pats, jo man vienā brīdī bija tāds jautājums: es te gribu attīstīt kaut kādu avīzi, kaut kādu privāto biznesu, kurā man nebija nekādu akciju, es biju vienkārši algotnis.

Līdz ar to es sēžu uz čemodāniem, domājot, kurā brīdī mani izmetīs ārā. Un tad es domāju: “A nafig man tas viss vajadzīgs?” Un es pateicu: “Nē, nu tad es eju labāk citur strādāt. Man nevajag tādu stresu.”;

- 9) es atceros sarunas ar Koziola kungu tieši par tām ideoloģiskajām lietām: kur Krievija, kur atbalstīt nacionālos ražotājus. Viena sarkanā strīpa, kas bija Koziola kungam, tur mēs varējām strīdēties vai nestrīdēties, bet mēs katrs bijām savā pozīcijā – par šiem homoseksuālajiem jautājumiem. Viņš teica: “Nekādas legalizācijas!” Es esmu absolūti liberāls cilvēks. Varu vienmēr pateikt, ka es šiem cilvēkiem dotu iespēju precēties. Bet tas ir kas cits, tas ir tāds salīdzinoši mazs jautājums. Bet par tām ideoloģijām kaut kādā brīdī domājām: vajag tagad novilkt robežas, rakstīsim kaut kādu redakcijas memorandu, kur mēs varētu vienoties kaut kādā ziņā, īpašnieks (Koziols jau bija īpašnieks) ar redakciju. Tad, kad kaut kādā veidā mēs sākam diskutēt par šiem jautājumiem, es teiktu, ka kaut kas līdzīgs ir jums politikā. Tajā brīdī, kad mēs sākam uzdot jautājumus (mēs gribam Lietuvā atomelektrostaciju vai negribam, kā interesēs tas būs, vai Latvijai tas būs labi utt.), radās tik daudz jautājumu, ka tu īsti nezini: atbalstīt vai neatbalstīt. Kā ierakstīt memorandā, vai “Diena” ir par Ignalinas atomelektrostaciju? NATO Latvijā – tas ir labi, to vajag, tas ir drošības garants. Kā veidot attiecības ar Krieviju – draudzēties ar viņiem, nedraudzēties? Ko nozīmē – draudzēties? Ko nozīmē – nedraudzēties ar viņiem? Tajā laikā nebija Ukrainas jautājuma, kas kaut kādā ziņā kardinalizēja situāciju. Tajā laikā ar Krieviju bija tādas *so so* attiecības. Bija jautājums, kas man kā liberālam cilvēkam īsti nav patīcis – ka protežējam savējos uzņēmumus, savējos ražotājus. Jo “Diena”, kā es atceros no Sarmītes Ēlertes laikiem, vienmēr bija par konkurenci un par to, ka vietējiem ražotājiem vajag spēt konkurēt arī ar ķīniešiem, ja vajag, un mūsu ražotājiem ir jābūt tik stipriem, ka nav obligāti viņiem kāds siltumnīcas efekts jārada. Tajā laikā, es teiktu, kopējā Latvijas ideoloģija šajā ziņā mainījās – uz to, ka vajadzētu vietējos ražotājus atbalstīt. Mēs kaut ko centāmies tur nospraust. Mēs neko nenospraudām tāpēc, ka jautājumi nebija tik viennozīmīgi. Tur nebija runa par to, ka vajag izstāties no NATO. Skaidrs, ka vajag būt NATO. Par Eiropas Savienību – Latvija ar to joprojām mokās, un mēs arī mocījāmies;
- 10) viens, ko es gan atceros, ja mēs runājam par naudām. Tajā brīdī, kad atnāca Koziols, viņš teica: “Man nav, ar ko jums maksāt naudu, algas.” Un tad viņš teica: “Man jāzvana uz *airBaltic* Flikam, lai viņš mums ieskaita 50 tūkstošus kā avansu par reklāmas līgumu.” Tas bija tā. Es sapratu, ka tur tas viss darījums notika, algas izmaksāja laikā. Bet ar to visu man nebija nekādas norādes par to, kā man jāraksta par *airBaltic*. Es atceros, bija viens “Dienas” vāks, kur mēs teicām: kurš mums var pārņemt, ka mēs neesam neatkarīga prese. Tāpēc, ka bija “Dienas” vāks, kur apakšā

bija *airBaltic* reklāma – lidojumi, lēti lidojumi uz Romu utt., un “Dienas” ievadraksts, centrālais raksts par to, ka *airBaltic* draud bankrots. Draud bankrots – tas nav *PR* raksts;

- 11) [attiecībā uz frāzi “Lembergs pieskatīja avīzi” precizēt kādas detaļas] nē, nevaru. Ja man būtu fakti, piemēram, par šādām sajūtām, tad es droši vien tos faktus jau būtu izklāstījis blogos, neblogos, kaut kur citur. Es varu vilkt kaut kādas paralēles – cilvēkus, aizkulišu sarunas, kādus fona izteikumus. Tas ir tāds sajūtu līmenis. Tā ka Lemberga kungs, klausoties šo te, droši var nekādas vēstulītes man nerakstīt. Nē, Lembergs nesoļoja pa “Dienas” redakciju, tā nebija. Bet katrā ziņā man šķiet, ka tas, kas tur notika, – es nezinu, cik lielā mērā jūs skatāties uz RTO īpašniekiem, es saprotu, ka RTO šiem kungiem bija daļas, un man dažkārt radās [iespaids] arī no Koziola teiktā, ka viņi īsti pat nezina, cik kuram tās daļas ir, ka ir bijušas kaut kādas mutiskas vienošanās, ofšoru vienošanās. Es atceros, ka es teicu: “Nu, dāvai, ja tu esi tik drosmīgs un ja tu tiešām esi vienīgais īpašnieks, pārpērc visus 49 procentus!” Viņam piederēja 51 procenti. Viņš teica: “Es jau labprāt pārpirktu, tikai nezinu, no kā pirkt.” Tādā ziņā, ka tās ofšoru shēmas bija tā samudžinātas aiz tās “Dienas”, ka viņi paši īsti nezina, un man radās [iespaids] no Koziola, ka viņš īsti nezināja, kā nopirkt, lai viņu pēc tam kaut kādā veidā neuzmet. Vai viņš gribēja patiešām pirkt, vai tas bija kaut kāds *PR* pret mani – to es nezinu;
- 12) [apgalvot, ka tās sarunas, kas notika un ir publicētas, ka ir bijusi iespēja ietekmēt medijus, varu] jā, viennozīmīgi. Viennozīmīgi! Un, ticiet man, es esmu žurnālistikā jau 20 gadus aptuveni. Zinot arī visus iepriekšējos konfliktus (Sarmīte Ēlerte, Lembergs, Šķēle, Ventspils, no deviņdesmito gadu vidus visi šie grupējumi saķeras) – tas ir veids, kā mūsu valstī risina jautājumus. Es teiktu, ka ar “Dienas” drīzāk iznāca tā, ka, man šķiet, lielā mērā šie kungi gribēja (it sevišķi Lemberga personā, man liekas), ka tas ir tāds atriebības projekts, ka ilgu laiku bija Sarmīte Ēlerte, kas pārstāv liberālo ideoloģiju, pret Lembergu jau bija sarosināti visādi kriminālprocesi utt. Bija bilde, kur viņš, Lemberga kungs, ar rokudzelziem. Un tad radās vienā brīdī – tajā brīdī, kad “Diena” cieta un “Dienas” koncerns bija absolūtos mīnusus, – jautājums, kā izvilkt šo uzņēmumu. Tad radās iespējas šo avīzi nopirkt. Pirmkārt, dabūt kaut kādu ideoloģiju. Otrkārt, “izfurēt” laukā. Tas bija tas, tā doma. Bet rezultātā ne īsti sanāca. Un vēl pelnīt ar to avīzi. Īsti nesanāca nekas: ne izkvēpināja kaut ko tur. Nu, norāva tās Blumberga gleznas Ancupovs. Blumbergs bija Sarmītes Ēlertes tuvs draugs. Viņš bija gleznojis “Dienas” telpām dizainu. Tur bija tādas gleznas utt. Tās vajag noraut. Nu, norāva. Bet cilvēki jau palika, tad tur vajadzēja atlaist visus, ja tu gribēji nomainīt to ideoloģiju. Es teiktu, ka tā bija tāda maza, aizvainota puisēja rīcība. Katrā ziņā šo kungu izpildījumā nepārdomāta. Ne viņi īsti saprot, ko ar tiem medijiem

darīt, ne viņi īsti ar kādu mediju dzīvē reiz ir nopelnījuši naudu. “Neatkarīgā Rīta Avīze” kā sēž mīnusus, tā sēž mīnusus. Tie mēģinājumi kaut kādi taisīt, tagad mēs būsim “preses karaļi” – nu, nē. Tu jau to nevari darīt, ja tu visu laiku centies izvairīties. Tev jāzīmē ofšori, lai tevi nepieķer, un tā. Nu nē, nesanāk! Lūdzu – Santa Anča: esmu “Santas” grupas īpašniece, man viss ir kārtībā, un tajā brīdī es esmu “mediju karaliene”, jā. A šis viss bija tā nožēlojami;

- 13) [tad faktiski tas saturiskais izpildījums bija tāds, par kuru jūs uzskatāt, ka ar sabiedrības viedokli nebija iespējams manipulēt. Rakstījāt to, ko jūs uzskatījāt par svarīgu, aktuālu un bez kaut kādiem ierobežojumiem un paskaidrojumiem?] jā! Jā! Jā! Un tāpēc lielā mērā tās valdes arī rotēja, jo katrs domāja, ka šitie kaut ko nevar, tagad mēs nākamos ieliksīm. Tad viņi tur, es domāju, savā starpā dusmojās, kurš ko vairāk var. Es nemaz nešaubos, ka viņi savā starpā plēsās par to, kuram kādas tur intereses ir. Rezultātā tur nekā nav;
- 14) [vai bija mēģinājumi, vai bija vēlme manipulēt? Jo, cik tas bija veiksmīgi, tas ir viens stāsts, bet vai viņi gribēja manipulēt ar sabiedrības viedokli?] jā, es saku, man liekas, ar šo laikraksta iegādi, pirmkārt, jau bija mēģinājums pagriezt un izslaucīt. Tā ir viena milzīga manipulācija, ka tu pērc kaut kādu domu nesēju. Otrs. Atsevišķu personāžu iespējamo izslēgšanu no laikraksta. Centieni bija. Es teiktu, ka šajā gadījumā nostrādāja ļoti labi redakcijas kolektīvs, kas stāvēja aiz manis. Redakcijas kolektīvs neļāva tā viegli viņus pārveidot un pārmainīt;
- 15) [vai izdevās sakārtot uzņēmumu tādā veidā, ka zaudējumi mazinās?] nē! Nē! Un, nē, zaudējumus mazināt izdevās. Es nezinu, kādi šobrīd ir “Dienas” rādītāji. Ja tu turi tikai avīzi, tad ilgtermiņā mūdienu apstākļos tā nesīs zaudējumus. Tev ir jārada papildu biznesi, jārada kaut vai grāmatu izdevniecība. Mums bija tipogrāfija. Mēs centāmies attīstīt visādas interneta platformas. Aplikācijas telefonā taisījām utt., ar domu, ka šie sektori pelnīs un tad mēs varam izdot to avīzi, kuru lasa 10 tūkstoši un kura, iespējams, ir viedokļa nesējs. Nevieni īsti ieguldīt negribēja tajos blakus biznesos, un tad vienkārši grieza, grieza, grieza, grieza. Un šodien es nezinu, vai “Diena” vispār spēj kaut ko uzrakstīt vairāk nekā aģentūra LETA;
- 16) tāpēc es tur biju, tāpēc es tur paliku un tāpēc mani īsti neviens ārā nemeta – tāpēc, ka es biju cilvēks, kas gribēja attīstīt šo avīzi. Es teiktu: sabiedrības vārdā. Un piedāvāju kaut kādus attīstības scenārijus. Un tāpēc es viņiem, no vienas puses, iespējams, nebiju pats labākais, pats ērtākais cilvēks, bet vismaz bija viens, kas domā par to avīzi;
- 17) [vai biji aicināts uz pratināšanām izmeklēšanas gaitā vai arī uz tikšanos?] nē;
- 18) “Dienas” 25 gadu vēsture jau īsumā ir tāda, ka Tautas fronte utt., tad “Diena” pelnīja, pats laikraksts “Diena” pelnīja aptuveni pusmiljonu gadā latos. Un tā bija diezgan regulāri. Man šķiet, ka tā bija tāda peļņas norma, kuru vajadzēja sasniegt. Vēl bija

tipogrāfija “Mūkusala”, kas pelnīja vēl vairāk naudas. Un kas notika tajā brīdī? Tad sākās. Pirmām kārtām avīzes kā tādas auditorija krīt, peļņa mazinās, sākas zaudējumi. “Diena” neiegāja interneta biznesā. Vispār ļoti spēcīgi iegāja, bet par agru, pēc tam aizgāja priekšā “Delfi”, “TVNET”, “Apollo”. “Diena” nebija ieņēmusi šo nišu, ko normāls medijs, piemēram, Lietuvā, Igaunijā ieņēma un tādā veidā kompensēja zaudējumus, kurus rada drukātie mediji. Un tad vēl krīze, jā, 2008. gada krīze, laikraksts “Diena” bija totālos mīnusus. Tie zaudējumi bija aptuveni 600 tūkstoši gadā – milzīga nauda. Vienīgais, kas tur vēl “dēja kaut kādas zelta oliņas”, bija tipogrāfija. Un tad vienā brīdī tā tipogrāfija pateica: “Nē! Priekš kam to avīzi nest?” Vienu brīdi fonā izskanēja kaut kādi, man liekas, Ancupovam vai kam plāni: apvienojam “Dienu” ar “Neatkarīgo”. Nu, varbūt, *why not?* – un samazinām izdevumus tādā veidā. Bet tipogrāfiju jau, man liekas, viņi sadalīja, man liekas, kaut ko pārdeva. Man liekas, kā viņi kaut kādā ziņā finansēja to pirkumu, es nezinu pirkuma detaļas, šobrīd varu tikai minēt. Bija veikalu tīkls “Duni”, ko savulaik izveidoja “Diena”, un tas arī bija samērā ejošs. Tas vēl, sveces pārdodot un salvetes, kaut ko pelnīja, pārdeva to “Duni” un tad ieguva kaut kādu naudu, par ko vispār vilkt to [laikrakstu]. Un Lemberga kungs, ja mēs zinām visas tās “Neatkarīgās Rīta Avīzes”, nu, Lemberga kungs zina, ka avīzes īsti nepelna mūsu valstī;

19) [viņš visu laiku stāsta, ka viņam nekas nepieder. Jūs domājat, ka viņam ir saikne ar “Mediju namu”?] jā, es tā domāju.

8. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē uzņēmējs Andris Šķēle paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

1) [raksturojot savas attiecības ar laikrakstu “Diena” vai savu interesi laikrakstā “Diena”] es esmu bijis ilgstošs laikraksta “Diena” lasītājs. Esmu pazinis iepriekšējos galvenos redaktorus – Sarmīti Ēlerti, citus. Kas attiecas uz “Dienu” un droši vien to periodu, tas ir, 2010.–2011. gadu, kas tiek droši vien kaut kādā veidā publiskajā telpā minēts kā “Dienas” pārņemšana vai kaut kas tamlīdzīgs, tad man šeit ir komentārs, protams. Un droši vien būtu svarīgi varbūt konstatēt, ka 2008.–2009. gadā akciju sabiedrība “Diena” ir faktiski bankrotējusi. Es paņēmu līdzīgos finanšu datus, kādi viņiem toreiz bija. Teiksim, 2008. gads, priekšsēdētājs ir pašreizējais ekonomikas ministrs Ašeradena kungs – konsolidētais rezultāts ir mīnus 2,7 miljoni. 2009. gads, pusgadu apmēram arī ir Ašeradena kungs, pēc tam ir Tralmaka kungs – mīnus trīs miljoni. Koncerns “Diena” bija tuvu bankrotam. Tādēļ arī nav jābrīnās, ka zviedru profesionāls izdevējs, ļoti liels izdevējs, *Bonnier* grupa, acīmredzot meklēja izeju, lai pamestu Latvijas tirgu, jo nesaskatīja [perspektīvas] ar to esošo “Dienas” konstrukciju, kāda tā bija, ar šiem koncernā ietilpstošajiem uzņēmumiem, it sevišķi tiem, kas bija tiešos

zaudējumus nesošī. “Dienas mediji”, izdevniecība “Dienas Bizness”, izdevniecība “Dienas Žurnāli”, “Dienas Grāmata”, akciju sabiedrība “Diena” kā mātesuzņēmums – tie visi bija zaudējumus nesošī, un lielus. Vienīgie pelnītāji bija poligrāfijas grupa “Mūkusalā” un “Mūkusalas māja”. Kādēļ es to zinu? Tādēļ, ka 2009. gadā mans uzņēmums UVK (“Uzņēmumu vadība un konsultācijas”) noslēdza līgumu ar RTO, kura vēlējās savas prasījuma tiesības (viņiem bija iegūtas prasījuma tiesības), teiksim tā, pārvērst labos aktīvos. Un ostā strādājošie ļaudis ir samērā vienkārši, viņus faktiski interesēja divi aktīvi: māja un tipogrāfija. Tas ir tas, ko var tā kā pačamdīt, var tā kā sajūst, tāds cietais aktīvs. Skaidrs, ka, lai šīs prasījuma tiesības pārvērstu saprātīgos aktīvos, kas dod attiecīgu atdevi, mums nācās piepūlēties. Mēs, “Uzņēmumu vadība un konsultācijas” (tajā skaitā – manā personā), ar šo lietu nodarbojāmies;

- 2) ja gadījumā jums ir vēl lielāka informācijas vajadzība, tad visi “Dienas” iegādes materiāli detalizēti – solis pa solim – ir attiecīgās krimināllietas materiālos. Kādus apmēram trīs gadus vai varbūt vēlāk pēc šīs krimināllietas ierosināšanas mums tos atdeva atpakaļ KNAB. Tā ka, es domāju, lietas materiālos jūs varat atrast visu. Tā ir, protams, ar komercnoslēpumu sargājama informācija, un komercnoslēpuma sargāšana attiecas ne tikai uz mani, tā attiecas arī uz deputātiem atbilstoši likumam. Bet tiešām lietas materiālos var redzēt detalizēti – “no A līdz Z”;
- 3) nē [neesmu centies kaut kā ietekmēt arī laikraksta “Diena” saturu]. Es domāju, nekas tāds nav iespējams. Kādā veidā mediji strādā? Katrs no Latvijas pilsoņiem var nodarboties ar izdevējdarbību. Tā nolūkos viņš dibina sabiedrību, ieceļ valdi sabiedrībā, droši vien nodrošina ar attiecīgiem materiāltehniskajiem resursiem. Un valde izvēlas jau attiecīgi redaktoru, kurš komplektē žurnālistu korpusu. Žurnālistu korpuss jau pēc tam – labu žurnālistu korpuss – ir tas, kas attiecīgi vairo avīzes vai medija tirāžas, piesaista reklāmdevējus, nodrošina ienākumus. Kā redzams, līdz 2009.–2010. gadam tieši šī daļa – tieši žurnālistikas daļa, tieši drukātais medijs, avīzes, žurnāli – radīja zaudējumus. Milzīgus zaudējumus. Es neesmu informēts par pēdējos gados notiekošo, jo tas vairs nav bijis mans atbildības lauciņš. Šajā sadaļā mūsu kontrakts ar RTO vairs nepastāv, ostas ļaudis atbrīvojās no šā aktīva un strādā citur. Bet man jāteic, ka es redzu vēl 2015. gadu, kad jau strādāja par valdes priekšsēdētāju Edgars Kots, un jāsaka, ka zaudējumi bija samazināti vairāk nekā 20 reižu. Vairāk nekā 20 reižu. Tajā skaitā krietni mazāki zaudējumi bija arī galvenajām iepriekš zaudējumus radošajām pozīcijām;
- 4) es jau minēju iepriekš – jā, manam uzņēmumam “Uzņēmumu vadība un konsultācijas” bija līgums un ir līgums ar RTO (vēl arvien tas ir spēkā, tikai vairs nav tai sadaļā, kas attiecas uz medijiem). Mana sajūta tobrīd bija, ka RTO valdei pašai iekšēji ir diezgan neskaidrs viedoklis, ko īsti darīt, jo tie, teiksim tā, skarbākas puses ļaudis grib to

nekustamo īpašumu un tipogrāfiju kā saprotamu aktīvu un pārējais viņus neinteresē, viņi būtu bijuši gatavi tos zaudējumus – miljoniem zaudējumus – nesošo, šo te nobankrotējušo avīzi [“Diena”] aiztaisīt ciet otrā dienā. Tomēr bija arī cilvēki, un viens no tiem bija arī Viesturs Koziols, kurš gan, man šķiet, tobrīd nebija īpašnieks, bet katrā gadījumā viņš bija labi pazīstams, un es esmu redzējis vairākas reizes viņu kopā ar vienu no īpašniekiem, tas ir, norvēģu uzņēmēju. Viņš bija par to, ka tā daļa ir kaut ko vērtā un ka viņš vēlas šo, ja tā var teikt, koncernu vadīt un mēģinās panākt vienošanos, kādā veidā viņš var norēķināties par šo koncernu. Un Koziola kungs vadīja. Vadīja pietiekami ilgu laiku, un rezultāti arī sāka kļūt arvien labāki. Bet jāatzīst, ka tas investīciju apjoms, kas būtu bijis vajadzīgs, lai tajā esošajā veidolā, absolūti neracionālā veidolā modernai pasaulei (milzīgs dārgs birojs, kurā cilvēkiem, kā saka, vislabākie darba apstākļi), – to atpelnīt nav iespējams ar zaudējumus nesošu avīzi. Neorientēšanās, nespēja uzstādīt modernus instrumentus, tādus kā, teiksim, ļoti apmeklētu portālu, kas spētu varbūt sacensties ar citiem ziņu portāliem (ar *TVNET* vai “Delfi”), vai kaut kā tā. Milzīgas algas! Es pārāk lielās detaļās jau ieeju, kas varbūt jau būtu aizsargājams zināmā mērā arī ar komercinformāciju. Es negribētu saukt tur neko vārdos. Vārdu sakot, tēriņu tur bija daudz. Un, cik es saprotu, Viesturam Koziolam galu galā tik lielas savu resursu bāzes nebija, lai viņš spētu norēķināties ar RTO;

- 5) jau to minēju, ka 2009. gadā “Uzņēmumu vadība un konsultācijas” noslēdza līgumu ar RTO. RTO bija prasījuma tiesības – prasījuma tiesības pret koncernu “Diena”. RTO vēlējās šīs prasījuma tiesības vislabākajā veidā konvertēt labākā aktīvā, jo prasījuma tiesības arī ir aktīvs. Tikai nekad nav zināms, cik īsti tās prasījuma tiesības maksā un kāda ir atdeve. Tas nebija viegls uzdevums. Bet man vienmēr ir patikuši ļoti sarežģīti projekti, piņķerīgi, kad kaut kas neiet, kaut kas ir sapīnies, kaut kas nobuksē. Es maz ko saprotu no pašas, teiksim, avīzes vai portāla, vai kaut kā tāda. Es varu tos ciparus lasīt, par tiem varu komentēt u. tml. Un 2010. gadā laikam (varbūt jāapskatās precīzāk) RTO valdes priekšsēdētājs Ralfs Kļaviņš uz manu biroju atveda un iepazīstināja ar RTO izvēlēto jauno valdes priekšsēdētāju Uldi Salmiņu. Kā teica, pieredzējušu finansistu, kurš esot strādājis bankās. Aptuveni tādā veidā. Tā bija viņa izvēle;
- 6) žurnālistus pieņem vai atlaiž galvenais redaktors un valde. Droši vien parasti abi konsultējas. Man gar [“Dienas”] galveno redaktoru nekādu darīšanu nebija. Un, ja nemaldos, tur vairāki ir bijuši redaktori. Ja nemaldos, Salmiņa kunga laikā galvenais redaktors bija Guntis Bojārs, kurš pieņēma, atlaida tos cilvēkus. Ja runājam par kaut kādiem kritērijiem, tad viens no svarīgākajiem kritērijiem, protams, uzņēmumam uzstādot caurspīdīgas procedūras, ir saprotama un vienveidīga atalgojuma sistēma, kas balstīta uz rezultātu. Man jāsaka, ka akciju sabiedrībā “Diena” – konkrēti avīzē “Diena” – šādu kritēriju nebija. Tie nebija caurspīdīgi, tie nebija saprotami, tie nebija

visām personām vienādi. Bija personas, kuras, manā uztverē, bija privileģētas un saņēma kaut kādu atlīdzību pēc citādiem principiem u. tml. Līdz ar to, ja tāds uzstādījums no manas puses, es reizes divas vai trīs esmu ticis ar Salmiņa kungu. Skaidrs uzstādījums bija, ka ir jāuzstāda saprotami, caurspīdīgi, redzami atalgojuma principi. Droši vien ne visiem tas patika. Man jāsaka arī, ka daudziem žurnālistiem, tiem izņēmuma žurnālistiem, bija arī milzīgas atlīdzības summas – tās, ko tautā sauc par zelta parašutiem. Milzīgas! Tas bija jāmaina. Tur bija viss jāmaina;

- 7) es nekad neesmu ticis ar G. Bojāra kungu;
- 8) nē [nebija norādījumu no manis, kuru atlaist, kuram jāpaliek]. Es pat nezinu tos visus;
- 9) [pēc 2010. gada augusta, kad V. Koziols iegādājās akciju sabiedrības “Diena” akcijas] es domāju, tas ir bijis tikai kādas pāris reizes, kad man ir bijuši kontakti ar Koziola kungu. Man jāsaka, ka Koziola kungs pats ir ļoti spējīgs cilvēks, un es domāju, ka viņam ne pārāk gribējās ar mani kaut kā varbūt savus plānus arī skanot. Tik tālu, cik tie plāni nebija galīgi pretrunā ar manu klientu – RTO, man tur nav, ko jaukties. Es domāju, ka jā [šīs tikšanās ar Koziola kungu notika manā birojā Dzirnau ielā 68]. Es katrā gadījumā neatceros, ka es būtu bijis akciju sabiedrībā “Diena”. Es biju vienreiz pirms vēlēšanām, biju uzaicināts uz kaut kādām debatēm, es biju vienās debatēs akciju sabiedrībā “Diena”. Tā laikam bija vienīgā reize. Bet es daudz biežāk biju Sarmītes Ēlertes laikā;
- 10) es tiešām esmu pārliecināts, ka šīs krimināllietas ierosināšana un tālāk sekojošie notikumi bija pilnīgi politiski. Politiski motivēti. Bija kāds plāns, kas visnotaļ droši vien nebija nekādā ziņā publisks un vēl tagad nav zināms, lai nonāktu pie Saeimas atlaišanas, kura neatbilda Satversmei. Saeimas atlaišanas pants ir personāla akts, par kuru jāatbild ir konkrētai personai, kas šo personāla aktu izdod. Zatlera kungs [atkārtoti] ievēlēts netika. Ja gadījumā situācija būtu tāda, ka referendumā nebūtu apstiprināta šī Zatlera kunga nelikumīgā iniciatīva, tad iznāktu, ka jāatlaiž ir prezidents Bērziņš. Tātad Zatlera kungam, izdodot savu personālo aktu, vajadzēja atturēties to izdot pēdējās savas darbības dienās. Tas ir pret Satversmi. Un tālāk sekoja šie notikumi, kas jau bija politiskas partijas dibināšana ar visām šīm milzīgām, ja tā var teikt, politiskām anturāžām, kas tikai to apstiprina. Un tas ir slikti, tas ir apdraudējums demokrātiskai valstij, ja augstākās valsts amatpersonas atļaujas pārkāpt Satversmi. Un par to pēc tam neviens neatļaujas pat uzrakstīt.

9. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē uzņēmējs Viesturs Koziols, citastarp, paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) Ainārs Šlesers ir sens mans draugs. Sākumā viņš man bija biznesa partneris, pēc tam mēs kļuvām par draugiem. Un es ar Aināru Šleseru esmu ticis ļoti bieži gan viesnīcā

“Rīdzene”, gan pie viņa mājās, gan esmu braucis arī komandējumos, biznesa ceļojumos ar viņu. Tā ka esmu ticis [ar viņu] pietiekami bieži;

- 2) [par savu interesi par laikrakstu “Diena”] ostas uzņēmumā RTO es biju akcionārs. RTO ir ļoti gara, sena vēsture, kā RTO transformējās no novārguša uzņēmuma. Tas bija mazs uzņēmums, kura konsolidācija notika četrus piecus gadus laikā. No 40 maziem uzņēmumiem tika izveidots liels vadošs Rīgas ostā. Es ar savu biznesa partneri Turmudu Stēni Johansenu piedalījās šinī projektā, ieguldīju savu naudu (es uzsvēru – savu naudu ieguldīju). Un konsolidējām šos daudzus uzņēmumus. Vienā no tādiem uzņēmuma attīstības brīžiem uzņēmums bija pelnošs. Katru gadu uzņēmums maksāja dividendes – labas dividendes. Uzņēmumam bija brīvi līdzekļi. Tika izsniegts aizdevums akciju sabiedrībai “Diena”. Un, tā kā arī es biju akcionārs RTO, es redzēju, cik netalantīgi, vieglprātīgi un neprofesionāli tika vadīta akciju sabiedrība “Diena”, un tad es teicu: “Tā nedrīkst darīt!”, sakarā ar to, ka tā bija arī mana nauda, kas tika aizdots. Es redzēju, ka šī nauda tika izlietota nepareizi. Tad es teicu, ka ir jāmaina vadība, un es pats gribēju kļūt par īpašnieku un pats šo uzņēmumu arī vadīt. Tāpēc, ka es uzskatīju, ka ar savu mediju pieredzi, kas man bijusi pirms tam (sākot no darbības “Atmodā”, žurnālā “Republika”, sporta žurnālā), varu šo akciju sabiedrību vadīt labāk. Un tā es kļuva arī par akciju sabiedrības “Diena” īpašnieku, tāpēc ka bija aizdots nauda un vajadzēja glābt šo situāciju, kāda bija akciju sabiedrībā “Diena”. Bija šīs redaktoru nomaiņas, smieklīgās un absurdās situācijas ar laikraksta darbiniekiem, un tas bija vienkārši ļoti, ļoti slikti. Un skaidrs, ka šis aizdevums tika apdraudēts, jo, ja lieta tā turpinātos, tad šis aizdevums droši vien būtu jānoraksta;
- 3) Aināram [Šleseram] bija ļoti daudzas domas un viedokļi, kā būtu jādarā pareizi lietas tanī vai citā situācijā. Tāpēc, ka viņš ir mans draugs un es viņu ilgi pazīstu, es sapratu, ka ar viņu strīdēties ir bezcerīgi. Vieglāk un ātrāk ir viņu noklausīties un pēc tam darīt kaut kā citādi. Mēs ļoti bieži esam runājuši un esam ļoti bieži diskutējuši, un arī es esmu noklausījies viņa viedokļus par to vai citu jautājumu, kas būtu jādarā ne tikai akciju sabiedrības “Diena” sakarā, bet arī daudzos citos jautājumos. Bet ar šo noklausīšanos viss bija beidzies. Man bija pašam savi plāni, pašam savs redzējums, ko es arī, atrodoties akciju sabiedrībā “Diena” kā īpašnieks un arī valdes priekšsēdētājs, realizēju un strādāju, pats savus plānus un savu vīziju izstrādāju. Par saturu bija pārdomas, viedokļi. Bet es noklausījos šīs pārdomas, un ar to arī viss beidzās. Man nevar pārmest neviens no laikraksta darbiniekiem, ka tajā laikā, kad es biju laikrakstā “Diena”, es kādam būtu licis, lūdzis vai tur, nezinu, ultimātus uzstādījis, ka būtu kaut kas jāraksta tā vai citādi. Es to nekad neesmu darījis;
- 4) man bija sava vīzija, savs redzējums, kā tālāk attīstīt laikrakstu “Diena”. Bet, lai šo vīziju realizētu, bija nepieciešami mani personīgie līdzekļi lielākā apmērā, nekā toreiz

man bija iespējams piesaistīt. Man bija pietiekami līdzekļu, bet man bija tik un tā jāpiesaista vēl līdzekļi. Mana vīzija bija šo akciju sabiedrību pārņemt simtprocentīgi manā kontrolē un attīstīt tālāk kā savu biznesu. Taču, lai to izdarītu, bija nepieciešams apmaksāt pilnīgi visu aizdevumu, kas tika izsniegts RTO, ko RTO bija izsniedzis. Tādu līdzekļu man nebija, un tāpēc tika pārdota. Es savukārt pārdevu visu savu līdzdalību RTO;

- 5) nē [nebija “Dienai” kaut kādi reklāmas līgumi jāslēdz Aināra Šlesera vai kāda cita uzdevumā ar kādu uzņēmumu];
- 6) [Norvēģijas pilsonis] Turmuds [Stēne Johansens] arī ir mans sens draugs, sens biznesa partneris. Ar to arī viss izteikts. Viņš ir mans draugs un biznesa partneris;
- 7) [Turmudu Stēni Johansenu akciju sabiedrības “Diena” padomē] es ieteicu. Es vēlreiz saku, tas ir mans draugs un mans biznesa partneris. Viņam ir milzīgi liela pieredze, viņš ir pēc izglītības ekonomists un finansists. Es viņu ieteicu padomē, un viņš arī mums palīdzēja. Mēs braucām un mācījāmies no norvēģu medijiem, jo es esmu pārliecināts, ka drukāto mediju ietekme, drukāto mediju īpatsvars ar laiku (un to jau mēs tagad redzam dzīvē) samazināsies par labu digitālajiem medijiem. Un viņš bija tieši tas, kas mums palīdzēja kā konsultants, kā to labāk darīt. Viņam bija lieliska pieredze arī ar Orfu grupu, kurā arī mums bija sakari un kura ir to ļoti veiksmīgi izdarījusi. Mēs vienkārši konsultējām, viņš mums palīdzēja. Es viņu ieteicu, viņš bija manis ieteikts kandidāts;
- 8) [par astoņu laikraksta “Diena” galveno redaktoru nomaiņu, sešiem valdes priekšsēdētājiem izdevniecībā “Dienas mediji” piecu gadu laikā] tāpēc jau es teicu, es arī biju liecinieks tam, kā šie redaktori tika mainīti. Es sapratu, ka tādā veidā, nu nekādā veidā, mēs savu aizdevumu neatgūsim. Bija jāsāk darīt kaut kādas nopietnas lietas, bija jāsāk nopietni strādāt, lai šo akciju sabiedrību sakārtotu. Kaut kas bija jādara, lai šī akciju sabiedrība nekļūst par izsmiekla objektu, bet atgūst, teiksim, veco, labo “Dienu”, tikai citā ietērpā, manā redzējumā, citā, modernā virzienā. Protams, tas ir smieklīgi un nožēlojami, tāpēc jau arī šie finanšu rādītāji bija tādi, kādi tie bija, – tie nebija spīdoši;
- 9) es gribēju turpināt būt par īpašnieku akciju sabiedrībai “Diena” un ieguldīt. Bet, lai to izdarītu, man bija jāatdod RTO aizdevums, un es zināju ļoti labi, kādi līdzekļi ir jāiegulda tālāk šā uzņēmuma restrukturizācijā. Vēl vairāk varu pateikt: es biju uzsācis sarunas ar izdevniecību “Santa” un biju arī pārliecinājies, ka mums ir nepieciešama žurnālos liela konsolidācija, mēs pārāk daudz žurnālu Latvijā izdodam, viens otru kanibalizējam. Bija “Una” un “Santa”, bija “Klubs” un “Playboy”, piemēram. Mani plāni bija turpināt šo akciju sabiedrību “Diena” attīstīt un būt par īpašnieku, bet, lai to

izdarītu, bija nepieciešami daudz lielāki līdzekļi, nekā bija manā rīcībā un es varēju piesaistīt. Tāpēc es šo uzņēmumu pārdevu.

10. Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē Ventspils domes priekšsēdētājs Aivars Lembergs, citastarp, paskaidroja [paskaidrojumu kopsavilkums]:

- 1) laikrakstu “Diena” man nav bijis gods iegādāties. Es, tikai esot smagos murgos, mēģinātu to iegādāties. Tāpēc ka, paskatoties publiskos pārskatus, Ašeradens ar Ēlerti šo koncernu, tai skaitā tos medijus, bija noveduši līdz bankrotam. Un dedzināt naudu dedzināšanas pēc – nu, es to nedaru, vismaz cenšos nedarīt un nekad nedarīšu;
- 2) es visu laiku esmu diezgan kritiski izteicies par laikrakstu “Diena”, jo īpaši tad, kad Ēlerte bija vadītāja un Ločmele tur bija redaktore. Arī vēlāk esmu rakstījis, kritiski izteicies. Arī rakstījis iesniegumus, ka viņi tur šad tad kļūdās, bet tagad mazāk. Jo bija laiks, kad laikraksts “Diena” veica totālu melu kampaņu pret mani, lai diskreditētu mani kā politiķi. Un ar saviem kritiskajiem izteikumiem, protams, es centos ietekmēt saturu. Es rakstīju viņiem sūdzības. Bija gadījumi, kad viņi manu viedokli arī publiskoja. Bija tādi gadījumi, es nevaru noliegt. Bija viņu viedoklis, kas mani nogāna, un es rakstu – nē, jums nav taisnība, fakti ir tādi. Viņi nopublicē. Tāda man ir bijusi ietekme uz laikraksta “Diena” saturu.

11. 2011. gada 22. septembrī Saeima pieņēma grozījumus likumā “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”, nosakot, ka “Masu informācijas līdzekļu dibinātājiem un īpašniekiem, kuri ir kapitālsabiedrības, ir pienākums Komerclikumā noteiktajos gadījumos un kārtībā informēt komercreģistra iestādi par to patiesajiem labuma guvējiem” (10.² pants). Šie likuma grozījumi stājās spēkā 2011. gada 20. oktobrī, un no tā brīža mediju uzņēmumu dalībniekiem, kuri atbilda šo likuma grozījumu un Komerclikuma 17.¹ panta “Atklāšanas pienākums” kritērijiem, bija pienākums informēt komercreģistra iestādi par uzņēmuma patiesajiem labuma guvējiem. Mediju uzņēmumu patiesā labuma guvēja slēpšana ir likuma pārkāpums. Turklāt, liedzot sabiedrībai uzzināt medija patiesos īpašniekus un līdz ar to vērtēt viņu interešu iespējamo ietekmi uz medija redakcionālo politiku, patiesā labuma guvēja slēpšana ir kvalificējama kā prettiesiska manipulācija ar sabiedrisko viedokli, izmantojot masu informācijas līdzekļus.

7.2. Komisijas secinājumi

1. Kaut gan Krimināllikums neparedz atbildību par masu saziņas līdzekļu prettiesisku ietekmēšanu un apzināti maldinošas un patiesībai neatbilstošas informācijas paušanu masu saziņas līdzekļos nolūkā manipulēt ar sabiedrisko viedokli, minētie nodarījumi

vērtējami ka liels drauds demokrātiskai valsts iekārtai. To ievērojot, Komisija uzskata, ka ir jāparedz atbildība par žurnālistu uzpirkšanu vai citādu ietekmēšanu, kā arī par apzinātām manipulācijām ar sabiedrisko viedokli, izmantojot masu informācijas līdzekļus.

2. Komisija nekonstatē, ka būtu notikusi laikraksta “Diena” izdevēja īpašnieku vai patieso labuma guvēju slēpšana ar mērķi prettiesiski manipulēt ar sabiedrisko domu. Komisijai nav pamata secināt, ka laikraksta “Diena” izdevējs būtu bijis tāds īpašnieks vai patiesais labuma guvējs, kurš nav norādīts publiskos reģistros.
3. Komisija nekonstatē arī notikušus konkrētus faktiskus laikraksta “Diena” redakcionālās neatkarības apdraudējumus, prettiesisku šā laikraksta rakstu satura ietekmēšanu vai cita veida manipulāciju ar sabiedrisko viedokli, izmantojot laikrakstu “Diena”.
4. Papildus komisija konstatē, ka Latvijā ir vairāki mediji, kas nepilda objektīvas žurnālistikas uzdevumus, bet kalpo politiķu publisko attiecību veidošanas uzdevumiem, jo īpaši reģionālo mediju segmentā.
5. Komisijas sēdēs sniegtās norādes jeb norādītās paralēles (analoģija) uz *Rīdzenes sarunās* īstenoto politisko jautājumu risināšanas kārtību dod pamatu Komisijai aicināt Saeimu izvērtēt arī t. s. Koalīcijas padomes satversmību (atbilstību Satversmei), jo šāda institūcija Satversmē nav paredzēta, taču tajā, piedaloties personām, kuras nav attiecīgā sasaukuma Saeimas deputāti, tiek pieņemti lēmumi, kuri ietekmē demokrātiskus procesus valstī.

8. daļa. **Pielikumi**

- *Pielikums Nr. 1* – KNAB prezentācija par mijiedarbību starp operatīvās darbības procesu un kriminālprocesu (sniegta Komisijas 2017. gada 8. augusta sēdē)
- *Pielikums Nr. 2* – Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta 2017. gada 14. augusta atzinums par prokuroru veiktajām darbībām Kriminālprocesā (sniegts Komisijas 2017. gada 15. augusta sēdē)
- *Pielikums Nr. 3* – Komisijas locekļa Andreja Judina prezentācija par valsts nozagšanas pazīmēm Kriminālprocesā (sniegta Komisijas 2017. gada 29. augusta sēdē)
- *Pielikums Nr. 4* – Komisijas locekļa Ritvara Jansona prezentācija par Kriminālprocesa faktu par termiņuzturēšanās atļauju iegūšanas veicināšanu saistību ar valsts drošības apdraudējumu (sniegta Komisijas 2017. gada 4. septembra sēdē)

- *Pielikums Nr. 5* – Latvijas Žurnālistu savienības valdes priekšsēdētāja Jura Paidera rakstisks viedoklis (izklāstīts Komisijas 2017. gada 18. septembra sēdē)
- *Pielikums Nr. 6* – mediju nozares arodbiedrības “Latvijas Žurnālistu savienība” valdes locekļa Imanta Liepiņa ziņojums (sniegts Komisijas 2017. gada 18. septembra sēdē)
- *Pielikums Nr. 7* – Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes locekles Andas Rožukalnes prezentācija par faktoriem, pēc kuriem var spriest par mediju politisko ietekmēšanu (sniegta Komisijas 2017. gada 18. septembra sēdē)
- *Pielikums Nr. 8* – rakstisks viedoklis “Žurnāla IR paskaidrojumi par *Rīdzenes* sarunu publikāciju patiesumu” (izklāstīts Komisijas 2017. gada 25. septembra sēdē)
- *Pielikums Nr. 9* – prezentācija “Žurnāla IR paskaidrojumi par *Rīdzenes* sarunu publikāciju patiesumu” (sniegta Komisijas 2017. gada 25. septembra sēdē)
- *Pielikums Nr. 10* – Ventspils domes priekšsēdētāja Aivara Lemberga prezentācija ““Oligarhu lieta” kā propagandas un izrēķināšanās ierocis” (sniegta Komisijas 2017. gada 18. decembra sēdē)
- *Pielikums Nr. 11* – Valsts kontroles 2018. gada 11. janvāra vēstule Nr. 3-3.5.4.1e/11

Saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 13. panta otrās daļas otro teikumu mēs ar savu parakstu apliecinām, ka šis dokuments ir 2018. gada 18. janvāra Komisijas sēdē ar četrām balsīm “par” (I.Sudraba, M.Šics, A.Mežulis, I.Pimenovs), ar divām balsīm “pret” (R.Jansons, A.Judins), pieņemtais Komisijas galaziņojums.

Komisijas priekšsēdētāja Inguna Sudraba (paraksts)

Komisijas sekretārs Mārtiņš Šics (paraksts)